

*Starije
kajkavsko pjesništvo*

SADRŽAJ

PREKOMURSKA PJESMARICA I (1593.)	5
CANTIO DE RAKOCZIO	6
[PJESMA O SIGETU]	8
CANTIO ELEGANS AD NOT. DICSÉR	20
DE OCTO BEATITUDINIBUS. Math. 5.	21
[ŽALOSNO VIDIM GRILICO...]	22
[TUŽIM VNOGO BOGU...]	24
[OŽENIL SE JE JEDEN MLAD JUNAK...]	26
CANTIO DE MATRIMONIO	29
[ZORJA MOJA, ZORJA PRVOGA VREMENA...]	33
[TUŽIL SE JE JEDEN MLADENEC...]	34
RJEČNIK	35
NIKOLA KRAJČEVIĆ (1582-1653)	39
IZ DJELA <i>MOLITVENE KNJIŽICE</i> (1640)	40
STABAT MATER etc.	40
IZ DJELA <i>SVETI EVANGELIOMI</i> (1651)	42
III. AD PRAESEPE CHRISTI ACCOMMODATA	42
ŠESTA POPEVKA	43
RJEČNIK	44
PAVLINSKI ZBORNIK 1644. (izbor)	45
ALIA DE B[EATA] VIRGIN[E] [O, MARIJA, MATI BOŽJA]	46
ALIA DE B[EATA] VIRGINE [O, MARIJA, ROŽA BOŽJA]	47
IN ADVENTU [PROFETE SU PROROKUVALI]	48
ALIA [PORODI DEVA SINA]	49
A SOLIS ORTUS CARD[INE] [OD SUNČENOGA IZHODA]	50
EIUSDE[M] NOTAE [BOG SE RODI VU BETLEHEME]	51
IN HOC ANNI CIRCULO [VU TO VREME GODIŠČA]	52
ALIA Dicitur ad notam ut sup[ra]: Diku mi pojmo Device, FOL 97. [VESELTE SE, VSI NARODI]	53
[DENES JE NAROĐENO DETECE NEBESKO]	55
NOCTIS SUB SILENTIO [NOČI PERVOM VUSNENJE]	56
DE PAENITENTIA [O, TI GREŠNI ČLOVEK]	58
ALIA CANTIO PULCHRA ET VERA [OVO VMIRA VETE SVET VU VELIKOM GREHU]	60

DE AGONIZANTE PRAEC.[ATORIA] [POSLUŠAJTE, BRATJA, ČUDNA DOGUVANJA] _____	62
DIES IRAE, DIES ILLA [SUDEC SERDIT HOĆE PRITI] _____	64
CANTIO PRO TEMPORE PASCHALI [OVO KRIŠTUŠ ODHAJA, POSEL OČIN DOPRAVLJA]__	66
RJEČNIK _____	68
ANA KATARINA FRANKOPAN - ZRINSKA (oko 1625-1673) _____	71
PUTNI TOVARUŠ _____	72
VSAKOMU ONOMU, KI ŠTAL BUDE OVE KNJIŽICE _____	72
RJEČNIK _____	74
BOLTIŽAR MILOVEC (1612-1678) _____	75
DUŠNI VRT (izbor) _____	76
RJEČNIK _____	84
MATIJAŠ MAGDALENIĆ (oko 1625 - ?) _____	86
ZVONČAC _____	87
PLAČ SMRTELNOSTI _____	87
RJEČNIK _____	90
PJESMARICA JURJA ŠČRBAČIĆA (1687) _____	91
CANTIONES GEORGII SCHERBACHICH [Izbor] _____	92
[AH, BOŽE, SMILUJ SE,...] _____	92
[JUR TUROBNA I ŽALOSNA ZIMA PROHODI,...] _____	94
[O, NESTALNOST SVETA...] _____	96
[O, MARIJA, MATI BOŽJA, CVET NEBESKI...] _____	97
Alia cantio pulchra CONTRA JUVENTUTEM LUDICRAM__	98
Alia vero DE REBELLIONE COMITIS PETRI ZRINY _____	99
ALIA DE VACATIONIBUS _____	110
RJEČNIK _____	113
CITHARA OCTOCHORDA (1701, 1723, 1757) _____	117
CITHARA OCTOCHORDA (Izbor iz 1. izdanja od 1701.) __	118
NA JEDNAKU NOTU [VUSNI, MOJA ROŽICA] _____	118
[O, DETECE ME PREDRAGO...] _____	119
ALIUS [PLANCTUS] ad eandem notam [TUŽNA MATI TER ŽALOSNA] _____	120
ALIUS PLANCTUS B. V. MARIAE [SVETA GOSPA ČEŠE LASI...] _____	121

ALIUS [PLANCTUS] CROATICUS ad eandem notam [O, JEŽUŠE, SLATKO IME...] _____	122
Hymnus croaticus DE PASSIONE CHRISTI _____	124
[ZAKAJ SVET TAK TEČE...] _____	126
PROSA CROATICA _____	127
Ad notam: SVETA GOSPA ČEŠE LASI etc. Folio 204. Ali na notu: O, MARIJA, MATI BOŽJA, CVET NEBESKI etc. Folio 204. _____	128
DRUGA POPEVKA MRTVEČKA _____	130
TRETJA MRTVEČKA POPEVKA _____	131
POPEVKA OD SMRTI _____	133
RJEČNIK _____	134
KAJKAVSKE PJESMARICE 18. I 19. STOLJEĆA (Izbor) _____	138
JOSIP KERESTURI (1739-1794) _____	139
NIKAJ NA SVETU LEPŠEGA NI _____	140
CANTICUM CYTHARAEDORUM CYTARIZANTIUM CUM CITARIS SUIS (1805) _____	141
VRE PUCA RUMENA ZORJA _____	141
ČAŠA MOJA - ZAŠTO SI MI PRAZNA _____	142
DOBRO VINCE _____	143
VIDIŠ, PRELJUBLENA _____	144
SIMO-TAMO PUTUJUČI _____	145
MUŽA NEMREM DOBITI _____	146
FRATER MI GOVORI _____	147
LUDBREŠKA PJESMARICA (oko 1833) _____	149
KAD SEM IŠEL Z DUBROVICE _____	149
TEBE LEPO JA POZDRAVLAM _____	150
KAJKAVSKA PJESMARICA (Milivoj Šrepel) _____	151
O, KAK SREČAN HIP JE NASTAL _____	151
PRHAJ, PRHAJ, DROBNI TIČEK _____	152
SAVSKE VODE _____	153
KAK PLAČE SLAVIČEK _____	154
O DIVOJKE, VRT ZELENi _____	155
RJEČNIK _____	156

PREKOMURSKA PJESMARICA I (1593.)

Prekomurska pjesmarica najstariji je sačuvani zbornik nabožnog i svjetovnog kajkavskog pjesništva. Riječ je o dva rukopisa, koji se čuvaju u *Visokoškolskoj in študijskoj knjižnici* u Mariboru, od kojih se stariji datira na kraj 16. ili početak 17. stoljeća; a mlađi u 18. stoljeće. Stariji rukopis u katalogu knjižnice unesen je kao *Cerkvena pesmarica (tako imenovana Prekmurska pesmarica I, starejša)*, ali takvom naslovu unatoč, prevladava svjetovna poezija. Na temelju jezika pjesama iz ove pjesmarice, od kojih su neke istovjetne s pjesmama iz *Pavlinskog zbornika* iz 1644. i iz *Ščrbačičeve pjesmarice* iz 1687. istraživač kajkavske književne baštine Franjo Fancev je utvrdio da su pjesme "u golemoj većini upravo hrvatske", premda postoje i mišljenja prema kojima se zbog elemenata prekomurskoga dijalekta pjesme trebaju uvrstiti u slovensku književnost.

Zbornik je prepisivalo više pisara, kroz duži vremenski period, a dosta pjesama koje sadrži su starijeg postanja. Premda u ovoj i sličnim sačuvanim pjesmaricama nije bio običaj navoditi ime autora pjesama, pjesma *Cantio de matrimonio* potpisana je - kao autor navodi se Andrija Šajtić, te godina 1534. Istomu se autoru po srodnosti sadržaja mogu pripisati i pjesme *Tužim mnogo Bogu* i *Oženil se je jedan mlad junak*. Najduža pjesma ovog rukopisa, spjev u četiri pjevanja o sigetskoj bitki (1566), "pripada među najstarije literarne odjeke toga događaja i može se smatrati za najznačajniju pjesmu te zbirke" (O. Šojat.). Rukopis je dosta oštećen i teško čitljiv, a na nekim mjestima i nečitljiv; rekonstruirana mjesta označena su uglatim zagradama.

CANTIO DE RAKOCZIO

Pojdi, verni sluga, pogledaj mi doma,
hočem te tatarom, donesi mi glasa.

Či bodo pitali, živi smo ali mrtvi,
poveđ njim: robi smo, do kolena v žezezi.

Poveđ njim Erdelu, v žalost smo opali,
velikim orsagom, preleipoj gospodi.

V liscij so nam roke, jadni smo v temnici,
v klade smo velikoj, v Tatarovih rokaj.

Bil bi se žarcuval za dvanajset jezer,
da te pro[kleti] Tatar ni štel posluhnoti.

V neznanom orsagi, široke puščine,
vodi nas semu-tamu za vnožino peinez.

Plaćite nad nami, žalosni sosidi,
ki ste z nami bili dostakrat veseli.

Oh, žalosni oci, plaćite nad nami,
ki ste veseli bili, na žalost ste opali.

Oh, žalosne majke, plaćne ter žalosne,
plaćite žalosno za tužne sve sini.

Pošlemo vam lista, tužnoga, čalosnoga,
plaćnoga, žalosnoga ino ter sužnoga.

Nemeška velika, obrnjena lica,
kako spisani keip [...] ¹ obrazo bila.

Vre smo pogubljeni ino dopelani,
zdaj se žarćujemo ino harćujemo.

---

¹ Nećitljivo

Prosimo, Rakoczi, milostivni gospon,
smiluj se nad nami, nad našom dečicom.

Štirinajset jezer bilo nas je robov
v Tatarskom orsagi, žalosnoga luctva.

Osemsto so nas gnali na Rdeče morje,
kakoti ovčice, na velko pogibil.

Vupajmo se v Bogi, da šče smiluje se,
da nas hoče on vun osloboditi z rok.

Da se je pisalo jezero i šeststo
pedeset i sedmo, to žalosno leto. Amen.

[PJESMA O SIGETU]

"[.....]
[.....] Čakovom turni.

Dobro i ti sam znaš naše neprijatele,
oni bi radi mene pogubili;
leihko me zgubijo po hudih tolnačih,
da naj veruju, ar me požalujo.

Sinko moj dragi Juraj, pojdi mi ta kralju,
vu njega tabor k motnomu Dunaju,
da bom pisal lista, ino mi pasko nosi
na svoje viteze vu Sigetu grado.

To sam moreš znati, sinko moj predragi,
da ako sâm Car Sigeta posede,
da bi Siget bil ves železa zrezan,
ne ostavi ga, neg ga hoče vzeti".

Zrinski Nikolauš lekместо mi pojde
vu trden Siget grad s horvačkom gospodom
i z leipim šeregom; njega sprevodiše
horvačka, vogersha, slovenska gospoda.

Zrinski Nikolauš veselo prebiva
sigečkimi junaki, z leipimi hajduki,
i veselo čaka cara Solimana.
I listor mi dojde jedna poturica

Ino mi počne Zrinskomu govoriti:
"Ovo zdaj prezmožni turski car ide,
Sigeta grada on hoče potrti
ino je načinil pri Požoni gradi

Preik bistre Drave svega suha mosta,
čres njega je prišal Carov silen sestranec,
kí pred njim hodi na dvei mili zemle;
moreš ga razbiti svojimi hajduki".

Zrinski Nikolauš hrlo gori skoči
svojimi vitezmi, z leipimi hajduki,

i počne on pojti po širokom polje,
preik bistré Drave hitro mi šetuje.

Jedno jutro rano, išče pred zorjami,
kroto navidiše na preklete Turke,
ondi je razbiše i vnogo dobiše,
Carovomu sestranču glavo odsekoše,

Z velikim veseljem k Sigeto pojdoše.
Te glas mi dojde k caro Solimano,
žalosten beše za svega sestranča,
v žalosti reče vernim svojim bašom:

"Jaz sem štel pojti k motnomu Dunaju,
pod leipi Beč varaš, da to nebo vezdaj,
a meni je pojti pod trden Siget grad,
ondi je meni mô dušo spustiti".

Vsa Carova sila pod Siget šetuje,
jedno jutro rano Sigeta zagledaše,
na širokom poli velike šerege
i beile šature na vse štiri strani.

Z Sigeta varaša junaci zidoše,
od zajutra to be noter do večera,
kroto se harcujo s prekletimi Turki
i vnogo turskih glav ondi doli opa.

Hajduci s puškami na jednom šrankoli
beho zaseli, v jednom skrovnom mesti.
Da Turci dojdóše, vse je postreilaše,
teda se šrankoli š njimi beho zaprli.

Malo ih pogine sigečkih junakov,
na prvom harci kroto batrivni beše,
a car Soliman kroto žalosten beše,
kaj na jednom harci ništar ne dobiše. Amen.

Secunda pars

Dobra mâ gospoda, na kraci vam povem
od Sigeta grada, kak smo ga zgubili,
da bogme so ga prekroto platili
ti prekleti Turci svojimi glavami.

Prekleti Turci hitro načiniše
velike šance svojimi patancijami,
počeše trti Sigeta varaša,
ze vseh štiri strani prekroto hitaho.

Patanciji dvei vu Sigetu besta,
gda od Sigeta oni vun spustiše,
ino obeidvei kjedno vun spustiše,
ne be toga šanca, koga ne razmeta.

Ino hitri Turci to mi premisliše,
nikoliko jezer kol beše pripelali
zemelske vune iz lepoga pola
i š njega šance včiniše načiniti.

Veliko čudo varašu včiniše,
kaj z varaša Turkom ništar ne moraše,
ar velike gore načinili beše
z vunom ino zemljom ti prekleti Turci.

Vnogokrat mi Car Zrinskemu lista piše
i z leipom rečjom Sigeta prosaše:
"Ako li ga ne daš, hočem ga sam vzeti,
bolje bi ti ga vezdaj z mirom dati".

Zrinski Nikolauš nikaj se ne mara
za turskoga cara veliko prošenje,
nego se v Sigeti bolje veseliše
i leipi razum batrivno davaše.

Kaj vu dne Turci varaša potero,
to Sigečanje v noči načinjaho.
Kroto se čudojo ti prekleti Turci,
kaj tomu varašu nikaj ne moraše.

Prekleti Turci to mi premisliše,
sigečko grabo začese prekopati.

'To mi zasliša Zrinski Nikolauš
ino mi pojde hitro z Sigeta vun.

Z Sigeta hajduci batrivno pojdoše,
tih prekletih Turkov vnogo postrelaše,
kaj onda grabo prekopali beše,
malo jih ostalo, vse jo postreilaše.

To mi zasliša silni car Soliman,
kako mu družina ze vseh strani gine.
Onda zapoveda dvema svojim bašoma,
da ona skrb nosita na Siget varaša.

Ino tako reče prekleti turski car:
"Ako ti je, baša, tvoja glava draga,
tako mi vzemi Sigeta varaša,
da jas ga hočem sam z janičari vzeti".

Skrb mi on nosi, te prekleti baša,
lekmesto mi včini grabo prekopati,
malo vode v grabi v sigečkoj ostaše.
Lekmesto veseli vsi Turci postaše

Ino počeše sigečko grabo zakopati
z vunom ino zemlom, na vse štiri strani.
Na jagno pojdoše sigečki junaci,
s puškami ondi vnogo postreilaše.

Dobri Sigečanje batrivno se držaho,
vnogo turskih glav ondi dolu opa,
Sigeta grada prošnjom ino molbom
silnoga Cara vero zalagajoč.

Velika nesreča vu Sigetu posta,
ar preklete vune nemreše vkončati,
ni prahom ni ognjom nemreše zažgati,
ni s patancijami nemreše razvaliti.

Zrinski Nikolauš lista beše pisal
Ferdinando kraljo k motnomu Dunajo:
"Ovo ti vezdaj jas na znanje dajem,
da hočem varaš Turkom ostaviti.

I to te prosim, kral Maksimilijan,
ako ščeš zročiti Sigeta varaša,
šetuj vezdaj ti Sigetu na pomoč,
ako ne ščeš, kralj, kvara vadluvati.

Ar so vso grabo okoli opustili,
v grabi je vode ne nikaj ostalo.
Okoli varaša grabo so zakopali
z blatom ino z vunom ti prekleti Turci".

Lista mi je prijel sam kralj Ferdinand
ino mi počne gospodi govoriti:
"Pojdimo mi vezdaj Sigetu na pomoč,
ako hočemo vu njem prebivati".

Gospoda počeše tolnače činiti
ino počeše kralju govoriti:
"I kaj vezdaj fali Zrinskomu Miklošu,
vede smo vse dali, kaj je godi prosil.

To dobro znamo, kaj Sigeta ne vzemo,
to se je sporo v Sigetu prestrašil.
Da čakajmo mi pri Dunajo Cara,
ne zgubimo glavo pod Sigetom gradom".

Zrinskomu nazaj Ferdinand otpisa:
"Ovo sem pisal Hercegu, bratu memu,
da bi on šetuval na pomoč tebi
od Nemškoga Graca dolu g Bogovišču".

Zrinski Miklošo lista donesoše,
i sam ga prije ino vetak reče:
"Batrivni bodite, sigečki junaci,
hoče nam vezdaj Gospon Bog pomoći".

Vsaki den gledaše Zrinski sam pomoći,
ni jednoga nigder nemreše videti
nego same Turke, ke vsak den harcujo,
ki vsak den varaša premočno terejo.

Jeden baša pojde k caru Solimanu
ino mu počne glasom govoriti:
"Hočeš li nas vsei ovdi pogubiti,
vre nas je zginolo već od pet jezero,

Išče smo i zdaj varaša nei vzeli;
vnogo smo ga mi s puškami potrli,
malo nas ostane, doklam ga vzememo,
Sigeta grada i z varošom navkup".

Lekmesto Car baše včini glavo vzeti
ino tak reče Car dvema bašoma:
"Vi dva sta od davnja meni se toužila
na Sigeta grada, na njega hajduke.

Verujta meni, vi dva baša moja,
doklam mi jeden bode vu životi,
da ga ne ostavim jaz Sigeta grada,
ar mi več družine nigdar ne pogine".

Te jeden baša, na koga je preporučil,
skrb mi on nosi na Sigeta varaša,
kmesto mu včini na jagno vdariti;
do tretjega dneva varaša jagniše.

Nigdar vekše jagne nišče nemre znati,
ar oni ne staše ni vu dne ni v noči,
a kralj vidiše, sigečki junaci
da se z varaša ne mogo braniti.

Z varaša pojdoše, Turkom ga ostaviše,
da bogme so ga predrago platili:
nikoliko jezer Turkov pomoriše,
jednoga baša s puške prestreiliše.

Tertia pars

Dobra mâ gospoda, do konca poslušajte
velike žalosti, prevelika kvara,
kako pogino sigečki junaci,
š njimi pogine dober Zrinski Mikloš.

Zrinski Nikolauš beše pisal lista
Ferdinando kralju k motnomu Dunaju:
"Da nas ne ostavi[š] vu Sigetu gradu,
ako si zdalka Vogerskom orsagi.

Tak li si, Ferdinand, ti meni obečal,
ze vsom orsačkom velikom gospodom,
da zdaj vidimo, da me pogubite,
da hočete me skoro požalovati.

Nesi štel pojti varašu na pomoč,
ja sem ga ostavil; da ako hočeš
grada obraniti, tako šetuj vezdaj
ino mi pomozi vu Sigetu gradu".

Dostokrat mi Car Zrinskomo lista pisal
i z leipom rečjom Sigeta prosaše:
"Ako li ga ne daš, hočem ga sam vzeti,
bolje bi ti ga vezdaj z mirom dati".

Zrinski Nikolauš dva neprijatela imeše,
jeden mi beše v kralevom tabori,
drugi mi beše pri Hercegu v Međimorje,
da ne ščem zato vun imenuvati. (Taon)²

Morete i sami to vi dobro znati,
zakaj i mala deca dobro znajo,
po hudih tolnačih lahko pogubiše
Zrinskoga Mikloša vu Sigetu gradu.

Dvei veliki gori načinili beše,
ino z Sigeta nemreše vužgati,
ar preklete gore ne more razvrči,
nijednom meštrijom ne moraše vužgati.

Sigeto grado kroto zmišlavajoč,
kako bi oni gore razmetali,
jedno temno noč gore zasipaše
nikoliko tunji pukšenoga praha.

Jedno jutro rano na jagno pojdoše,
na velikih gorai vnogo Turkov beše,
pukšenoga praha vu goraih vužgaše,
Sigeta grada prekroto jagniše.

Velike gore vse praih razmetaše,
vnogo janičarov ondi pomoriše.

---

² Ime u zagradama, za koje pjesnik kaže da ga ne želi "vun imenuvati", dodao je prepisivač.

Lekmesto Turci začese kričati,
ar je praih beše predalko raznosil.

Oh, ta nesreča, jeden Nemeč odskoči
z Sigeta grada k caru Solimanu,
ondi mi poveda vso sigečko jakost
i gde praih stoji vu Sigetu gradu.

Bašto poveda, kâ naj vekša beše,
tako govorjaše: "Ako njo prokopa[š],
hočeš vzeti, Car, ti Sigeta grada".
A kaj Car včini? Tolnače mu prime.

Lekmesto mi Car i to mi premisli,
ino mi včini mosta načiniti,
ino mi včini v noči pohajati,
po njem zaičeše na jagno hoditi.

Ino mi posla nekoliko janičarov,
kî mi lekmešto bašto potkopaše,
pukšenoga praha tam vno go vužgaše
ino mi tako bašto razmetaše.

To neso znali sigečki junaci,
kaj bi janičari bašto potkopali.
I janičarje praha pod baštom vužgaše,
bašta se razmeta i vsa se rasipa.

Vu bašti beše sigečki pukšeni praih,
velika žalost živomu človeko.
Prah se ondi vužga, vse razno razmeta,
sigečki junaci pod nebom leitaše.

Sigečkih vitezov ondi malo osta,
koteri so zdravi, išče ih je petsto bilo.
Oni se zapreše vu notreinji zidan grad
ino g Boguvi silno zdihavajo.

Quarta pars

Kako Turci vidiše sigečko pogibelnost,
Sigeta grada veliko rasipanje,
lekmešto oni vsi gori zakriknoše
"Hala, hala, hala" s tem velikom glasom.

Na jagno vdariše ti prekleti Turci,
batrivno idoše k sigečkomu gradu.
Carovi janičarje sami ga jagniše
i noter tekoše, noter se zapreše,

Segeta varaša vu četrtak vzeše.
Zrinski Nikolauš notri v Gradi beše,
z dobrimi vitezmi veselo čakaše
te svoje smrti, kô nam je strpeti.

Ino mi počne Zrinski v petek večerjati,
dobre viteze včini vse zezvati,
ino mi počne batrivno govoriti:
"Večerjajmo vezdaj, mâ leipa gospoda,

Zutra do te dobe hočemo večerjati
pri Gospodni Bogi, vu njegovoj zmožnosti.
Veselo čakajmo mi te naše smrti,
kô nam je strpeti za kršćansko vero.

Nikaj se ne vupajmo mi vu naše kralje,
nego vu Krištuši, kî je kralj vsem kraljem,
more nas obraniti od hudih poganov.
Ne žalostimo se, neg veseli boidmo".

Zrinski vu soboto rano se obleče,
on leipe svite atlac k sebi pripaše,
dvei viteški sabli na roke položiše
ino takajše taraskoga ščida.

Onako pojdoše, z dobrimi vitezi,
a v rokaj mi držaše gologa bodaša.
Onako govori sigečkim junakom:
"Nosa zdaj gori, sigečki junaki,

Ne dajmo se mi zato zdaj poloviti,
kak jedne piščence bodo nas lovili.
Nego veselo na sable pojdimo,
onak pomerjemo, z Boga se ne spozabimo".

Ježuša zakriknoše sigečki junaki
i vrata otpreše; Zrinski naprej [ide].
Kod je godi išel, vse doli leteše,
vnogo turskih glav ondi doli opa.

Kak oni gôsti dežd s puškami hitaše,
sigečkih junakov vnogo postreilaše.
Sigečki junaci nazaj se vrnoše
i vnogo janičarov ondi pomoriše.

Zospet mi pojde dober Zrinski Mikloš:
"Vezdaj, vitezje, veselo pojdimo,
nazaj se vrnimo, veselo pojdimo,
polgi naše vere veselo pojdimo".

Zrinski Nikolauš i tretič mi pojde,
z dobrimi vitezmi, bodaša držeči,
kod je godi išal, vse doli leteše.
Od Sigeta grada dalko se odseče.

Oh, ta nesreča, janičar ga streili
vu viteško bedro, Zrinskoga Mikloša,
na konji sedeči, z bodašom seikaše,
a drugi ga streili vu viteške prsi.

Prevelika žalost, gda tretič ga streili,
vu viteško čelo ober samoga lica.
Doli opadne na to črno zemlo,
ondi ga popaše ti prekleti Turci

Ino mu na mesti glavo odsekoše
ino jo ponesoše k caro Solimano.
Zrinskoga vitezi vnogo se sekaše,
preklete janičare vse je postreilaše.

Zrinskoga glavo gda pred Cara donesoše
ino je pred Cara na zemlo položiše,
kak jo Car zagleda, kmesto se zaplaka
ino mi počne tako govoriti:

"Zrinski Nikolauš, ja sem to dobro znal,
kaj hočeš tak ti v Sigeti hoditi.
Vede sem jas tebe lepo Sigeta prosil,
da bi mi ga bil dal, ne bi tako hodil.

Jas sem tebi obečal Vogersko kraljestvo,
da bi ti kraluval vu njem vekvekoma.
Neisi veruval me Carove reiči,
nego si zaman mene, Zrinski, vrgel.

Oh, hudi vi moji prekleti janičarje,
da bi mi ga bili živoga dopelali,
vse bi mu bil prostil, kaj god je včinil,
išče bi ga včinil vogerskoga kralja.

Ar bi se tomu kralestvo vdalo
bole neg nemškemu Ferdinando kralju,
kaj je tako verno svô glavo pogubil
polgi krščanske vere Vogerskom orsagi.

Vzemite jo vi, moji janičari,
ino jo nesite Ferdinando kralju³
[.....]
[.....]

[.....] vem,
od cara Solimana i od njega smrti.
Gda v soboto vzeše i Sigeta grada,
ondi kralj do večera kroto obetežaje,

V nedelo do pol dne Car paro (dušo)⁴ spustiše.
Oh, Bože jedini, vetri začese pihati,
velike tabore kroto razmetaše,
bele šature na vse štiri strani.

Pod Sigetom pogine prvi Carov sestranec,
za njim Car jednomu bašo glavo vseče,
drugoga pak pod Sigetom s puškom prestreiliše.
I sam turski Car paro (dušo) ondi spusti.

Nikoliko jezer Turkov pomoriše,
koterim računa nišče nemre znati.
Nei je ni pod jednim gradom toliko poginolo,
nego pod Sigetom vnogi pomoriše.

I naše gospode ondi vnogo poginolo,
horvačke, slovenske, vogerske gospode,
nemške, lenđelske i čehške gospode
i dobri vajdove z dobrimi junaki.

---

³ U rukopisu nedostaje jedan ili više listova.

⁴ Objašnjenje riječi *para* u zagradama - duša - dodao je prepisivač.

Ma leipa gospoda, na kraci vam poveim
od Sigeta grada, od cara Solimana,
i od dobrih junakov, od Zrini Mikloša,
koga so začeli od davnja žalovati.

Zrinski Nikolauš s toga sveita preminol,
za sobom je pošten i dober glas ostavil,
gda bi se pisalo jezero pet stou let,
da to nesrečno šesto⁵ leto beše.

Žalosne pesmi vezdaj nam se pojo,
a prvle so se nam veselo speivale.
Zato prosimo vsi Gospodna Boga,
da nas obaruje od hudih poganov. Amen.

---

⁵ Izostavljena je brojka šezdeset.

CANTIO ELEGANS AD NOT. DICSÉR

Da diči i hvali mâ duša Gospodina Boga vu vsem:
s pesmami lepimi speivaj, dokle si živa na zemli.
Nemaj vupanja vu ludih ni v nikakvoj stvari,
v modrosti niti v jakosti, ni vu sveckih kralih,
ar zveličanja nej nigder neg lepraj pri Bogi -
zato se lepraj v njem vupaj, boš živeila v Nebi.

Duša premine vun s tela, kâ je z Nebes bila dana,
telo je zemle stvorjeno, zospet mu poiti v zemlo.
I misel nam šče od vetih zginoti ode vseih,
tada blaženstvo nam od Boga pride dolu z Neba,
od Jakobovoga Boga, našega vupanja,
ar Nebo, Zemla i morje stvorjena so od Boga.

Pravico on vsegdar čuva i vekveke povekšava,
vse nazlobnike potere i te nevolne pomaga.
I vse lačne on nahrani, robe oslobodi,
slepcom oči on ozdravla, hrome gori zdigne,
pravične prekroto lubi i potnike vodi,
sirote vdove pomore, grešnike pogubi.

Kraluje naš Gospodin Bog vekivekoma v Sioni,
čudnim velikim činjenjem skažuje svojo miloščo
proti vsake fele luctvu i takaj porodu.
Zato mi dičimo njega, rekoči vsi vetak:
Blažen boidi naš Otec Bog, navkup sveti Sin Bog,
drži nas vseih v pravoj veri, Sveti Duh, Gospon Bog.

O, sveto Trojstvo, jeden Bog, mi tebi hvalo zdajemo,
zato kaj si nas ti prijel vu tvoje spoznanje sveto.
Zapisal si nas v tve knige, međ te tvoje verne,
ne daj nam dvojiti vu tom, daj nam pravo vero,
da batrivno na pitan den stojimo pred tobom,
da te vu prišesnom žitki hvalimo vsi v Nebesih. Amen.

DE OCTO BEATITUDINIBUS. Math. 5.

Nasleduvaže vnožina luctva
Krištuševa čuda,
ar vnoge betežne on ozdravluvaže.

Gda Gospodin Bog vnožino luctva
beše vidil sobom,
on gori ide na te Taborski vrh.

I ondi sedi, ter apostolje
vsi k njemo pridoše.
Vučivši on nje, tak njim govorjaše:

"Blaženi, kî so v duhi nevolni,
v srci se žaloste,
ar nebeski orsag njim se bode daval.

Blaženi, kî so mirovni ljudje,
i nje preganjajo,
ar svete zemle vsi ladavci bodo.

Blaženi oni, kî s plačem kriče,
k Bogu zdihavajo,
za kaj od Boga veselje primo.

Blaženi lačni ino ti žedni
te svete pravice,
ar bodo siti te Bože milošče.

Blaženi oni, kî so milostivni,
nad drugim se smiluju,
ar vsi od Boga miloščo dobiju.

Blaženi, kî so čistoga srca
i vere so prave,
ar oni v lice Boga bodo vidili.

Blaženi so vsi, kî mir spravljajo,
i bodo se zvali
po pravoj veri tî sinove Boži.

Blaženi takaj, kî poslušajo
njega svete reči,
te je zdržajo ino kre nje živo.

Blaženi bod'te gda za Krištuša
ljudje vas nazlobuju,
ino vas psuju i zmeđ sebe vas gone.

Teda se zato vi vsi radujte
ino se veselite,
ar vaš najem jest v nebeskom orsagi".

Evangelista, te sveti Matej,
te reči je spisal
vu svojih knjigah, vu tom petom deli.

Da to blaženstvo od Boga dobimo,
vsegdar ga prosimo
ino ga verno vsi z srca hvalimo. Amen.

[ŽALOSNO VIDIM GRLICO...]⁶

Žalosno vidim grlico
pijoč mi motno vodico,
potlam jo vidim sedečo
na suhom dreivci vrhonci.

Mišljenja tvega jaz ne znam,
kaj misliš mene tužnoga.
Veselo vsigdar prebivaj,
kako papinga popeivaj.

Daj, komu bi se ne smiloval,
kako je tužno sedila,
peroti beše spustila,
glavo k zemli naklonila.

Zlati moj dragi prstanec,
mojoj mladosti tužni venčec,
prosim te za Boga, mladenec,
včini mišlenjo memu konec.

Što si ga hočem jaz reći,
ako te zgubim v nesreći,
nigdar nebom veseleći,
nego tem bole tužeći.

Junak, o moj tužni venčec,
divojki zlati prstanec,
kaj sem zgubil grlico,
smileno moju divojko,

Ravno kak ona grlica,
tožil se bodem od srca,
ako te zgubim, rožica,
v zloj voli bodem do konca.

Ti si zmed z rožic zebrana,
š čistom koronom koronjena,
još rouža nesi vtrgana,
memi srcu za jutra[...]*na*.

Toži mene lice moje
gledajoč tužno grlico,
od velikoga dreselja
spušćajoč svojo dušico.

Podigni k meni glavo svô,
naj spuščam moju dušico,
da naj kjedno preminem
s tom mojom tužnom grlicom.

Glih kako ona grlica
poleiva skuzami mâ lica,
gledajoč na te, grlica,
smilena moja ptičica.

Koga tu[gu]joč v noći, vu dne,
kak tužni car vu temnici,
k meni se, luba, obrni
i zmoči suzami prsi.

Vnogo sem sveita jaz hodil
i vnoge gospe sem vidil,
ali neisem takve vidil,
ko bi tak lubil kak tebe.

Prosim te vezdaj za Boga,
ne tuži mene, grlica,
odvrzi tâ žalost svojo
i primi veselje k srcu.

---

⁶ iznad prvog stiha: *Cantio. Alia.*

Ar hočeš najti luboga,
ne toži me š njim, grlica,
kî te hoče razveseliti,
to tvoje srce z očima.

Tak hočeš biti vesela,
glih kak si godi plakala,
oh, tužna moja grlica
i mega srca luba mâ.

Veselim glasom boš peila,
glih kak si godi plakala;
ne tuži me več za Boga,
oh, tužna moja grlica.

Ništar je vsa tvoja tuga,
listor si zmisli za Boga,
velika luba od srca,
oh, tužna moja ptičica.

Ar ona za to ne mara,
nego tem bole plakala,
suzami sebe smivala
i telo svoje trgala.

Zatem je vre dokončala
i dušo svojo spustila
od velikoga dreselja,
oh, tužna moja grlica.

Vezdaj mi z Bogom ostani,
z mene se nigdar ne spozabi,
mene vsigdar na pameti mej,
kako papinga popeiva[j].

Bog ti daj žitek vekivečni,
da mene za tobom vzeme,
da te ne bom nasleđival,
tvojega tužnoga žitka. Amen.

[TUŽIM VNOGO BOGU...]⁷

Tužim vnoگو Bogu
i kričim jaz k ludem:
za vnoگو hudobe
ne nahajam vekšega
neg je pijančina,
ar vse zlo š nje shaja.

O Gospodne Bože,
kak stvorjenje tvoje
prod tebe smei stati,
kako si milostiv,
nemrem premisliti
ni z jezikom reči.

Gledeč na pijance
okom tvojim, Bože,
po njihovi grehi
za tve krvave rane,
ke si za nas včinił
viseči na križi.

Človik se zapoji
i pamet pogubi,
smrtne grehe včini,
duša mu je mrtva,
teilo malo živo,
ne znajoč kaj čini.

Ar kada je pijan,
svega prijatela,
gotov ga je buiti
ne spomenoči se
na tve sveto ime,
gotov ga je vmoriti.

Nakrivo on gledeč,
huda smišlavajoč,
z jednoga dva vidi,
zvrtil mu se pamet,
zblodijo se oči,
v noči svetlost vidi.

Poglejmo na ludi
priproste pameti:
kada so pijani,
vogerski, dejački
ino vsakojački
oni jezik znajo.

Pitaj ga treznoga,
slovenski ne bo znal
Otecnaša zreči,
ni pameti neima;
a kada je pijan,
zvezde ti bu brodil.

Za greh se plakaše,
da ga vino zažge,
da mu srce gori;
čakaj ga na treznom,
pitaj ga kaj je včinił,
reče: pozabil sem.

Na to mu gdo reče
ali ga zlo poglei,
gotov ga je vraziti,
ne spametuje se
na tve sveto ime,
gotov ga je buiti.

Kmesto lilke zganja,
ne zna govoriti,
v grehi se ne štima,
na vse zlo je gotov.
Reci mu: pijan si,
srditi se hoče.

---

⁷ iznad prvog stiha: *Cantio Alia*.

Govoriti nemre,
jezik se mu vrti,
oči zatiskavajuč.
Kad zaspi, pitaj ga:
kaj si senjal, vezdaj
reče: pozabil sem.

Krivo klubok nagne,
sekericom maja,
štima da je junak.
Da gda žena pride,
lehko ga oblada,
ar sam doli spadne.

Oh, koliko jih beše,
kî po pijančinj
sve glave zgubiše,
na praznost šetujuč
i na ludomorstvo,
gda je človik pijan.

Čudo je veliko,
otkud on to ima,
ves sveit mu se vrti,
vso jakost on zgubi,
dva, trije ga pelajo,
noge mu ravnajo.

Poslušajte, bratja,
čudna dugovanja,
koteru sem vidil
od tih žen pijanih,
da kada jo vidim,
kroto se je strašim.

Peču na stran vrže,
vlasi na nos visi,
z očih suze toči,
jezik se ji vrti,
kroto govorliva,
kak suha trlica.

V blati se valaše,
stati ne mogoše,
kod neimu živinče.
Gda se zdigne,
štima[m] da je skušnja,
potlam vidi[m] ženo.

Š čudom se čudojem
nad tim ženskim spolom.
Oh, lublena bratja,
da bi vruga vidil,
ne bi ružnejšega
neg ženo pijano.

Vkaniti jo lehko,
na zlo obrnoti,
ar pameti neima.
Zato ženam velim:
čuvajte se vina
kak neprijatela.

Doklam vina nei be,
sramote nei beše,
a kak vino dojde,
posvud je je dosta.
Kako tou, Bog, trpiš?

Kî se hoče habati
vsakovački grehov,
naj se vina haba.
Gda vina nei beše,
na dobro idoše,
srečno ino verno.

Zato i jaz prosim
vse može i žene:
čuvajte se vina.
Možem sekerico,
ženam kodilico,
toga se držite. Amen.

[OŽENIL SE JE JEDEN MLAD JUNAK...]⁸

Oženil se je jedan mlad junak,
dopelal si je gospodarico,
ko on tak lubi kako sam sebe
i s leipom reičjom vetak ju navuči:

"Draga mâ žena, gospodarica,
da naj je te Bog zdaj vkupe spravil,
navuk ti dajem, žal ti ga ne bodi,
poslušni vezdaj, kaj ščo pred te dati.

Ako gda, žena, tebe zezovem,
boidi mi sporu odgovarjala,
ar či se budeš ti raskazala,
kî bodo vidili, ošpotajo te
i tebi reko: hoholnoga spola.

Ako na gosti naj što bode zval,
tako tvoj jezik retko govori,
ar či budeva oba gučala,
kî bodo vidili, ošpotajo te
i tebi reku: črakuliva šojka.

Ako ti bom mogel suknjo kupiti,
ti v snaigi budeš suknju držala,
ar či bu suknja s tebe visila,
kî bodo vidili, ošpotajo te
i tebi reko: cusravo povesmo.

Ako gda, žena, na pot pojdeva,
ti svojo suknjo na me ne deivaj,
ar či budem jaz tvô suknjo nosil,
kî bodu vidili, ošpotajo me
i meni reko: ženskoga somara.

Gda jednim potem oba pojdeva,
ne boidi pred me naprej vhajala,
ar či budeš ti pred me hajala,
kî budu vidili, ošpotajo te
i tebi reku: prez hama žerbica.

---

⁸ Iznad prvoga stiha: *Cantio Alia. Ad notam.*

Ako nam gostje k hiži dojdejo,
ne odgovarjaj ništar tem gostem,
ar či budeva oba gučala,
kí bodu vidili, ošpotajo te
i tebi reko: Šimona rithara.

Ako gda vunka na plac pojdeva,
tam se ne krčmaj ni se ne tancaj,
ar či se budeš ti tam krčmala,
kí budu vidili, ošpotajo te
i tebi reko: Šimona rithara.

Naš mali žitek, malo maržico,
ne boidi ludem tâ razdavala,
ar či budeš ti ludem razno davala,
kí budu vidili, ošpotajo te
i tebi reko: praznoga košara.

Vino batrivo doma boš pila,
ali na krčmo ne boš hodila,
ar či budeš ti pijančuvala,
kí bodu vidili, ošpotajo te
i tebi reku: široka stucija.

To naše stanje čisto da držiš,
malo hižico gosto pomeitaj,
ar či budeš ti smetno držala,
kí bodo vidili, ošpotajo te
i tebi reko: vragliva licija.

Draga ma žena, gospodarica,
vezdaj ti povem: tvoje vgrešenje,
ne budem trpel tvoje vgrešenje,
ar či vgrešenje tvoje bom trpel,
kí bodu vidili, ošpotajo naj
i nama reko: kurvina stara sin.

Ako ti primeš moje beseide,
jaz vse me kinče tebi ščo dati,
te bude meni moje veselje;
kí budo vidili, veseli bodo⁹
i nama reko: blažena hižnika.

---

⁹ U ovoj se pjesmi izmjenjuju oblici *bodo*, *bodu*, *budo* i *budu*; nije riječ o tiskarskoj pogrešci.

Ako ti moje reiči ne primeš,
Bog te ne mentuj dobre palice
ni žitke šibe na tvoje teilo
i tvega lica velikoga špota". Amen.

CANTIO DE MATRIMONIO

Dobri hižnici, vi poslušajte,
svega se reda leipo navčite,
i zroka ktomu vi se navčite,
vu čistoči se kroto zdržite.

To sveto hištvo ništar nei drugo
nego čistoča i vsa dobrotā,
pravo jedinstvo, dano od Boga,
i polgi pravde lubeznost čista.

Gda Bog Adama na zemlo stvoril,
k svemu ga keipo primerna stvori,
vu paradižom njega postavi
i žitek njemu ondi ostavi.

Ar vsake stvari tuvaruš beše,
lepraj kaj Adam pres njega beše,
k njemu primerna tuvaruša nei be.
Na to Otec Bog tak govorjaše:

Nei dobro človeku samomu biti,
potrebno mu je tuvarušu biti,
k njemu primerjen tuvaruš biti,
zato mo pomoč imeimo stvoriti.

Bog vu Adama sen velik pusti,
v paradižomi njega zavuspi
i v njega rebro svô roko pusti,
rebro mu vun vze i Eivo stvori.

Eivo k Adami Otec Bog pela
i ženo njemo sam imenova.
Adam, kak vidi, lekместo pozna,
nad njim se srcem kroto zraduva.

Lekместo reče: Ta kost je mâ kost
i veto teilo moje je teilo
i z mega teila. Govorim veto,
zato jaz sebe njej dati hočo.

Zato rođenike človik ostavi,
očo i mater nastran ostavi
i k svojoj ženi on se pridruži,
oba bota teilo, jedna krv.¹⁰

Zato nei drugo to sveto hištvo,
neg je jedino i krotu dobro,
od Boga dano to tuvaruštvo
i polgi pravde čisto jedinstvo.

To sveto hištvo Bog je napravil,
v paradižomi sam je potrdil,
z aldomašom je tak zapečatil,
za tretje zroke bogme to spravil.

Za prvi zrok je za porođenje,
anđelskim korošem na dopunjenje
i svetoj Crkvi na potvrđenje
i za dečico gori shranjenje.

Zato Gospon Bog nje blagoslovi,
vu dobroj voli to reč govori:
Narojajte se ino se ranite,
široko zemlo vso napunite.

Za drugi zrok je zato naprav[il]
toj moškoj glavi njemu k pomoči,
njega zloj voli krotu k pomoči
i vsem dugovanji njemu k lehkochi.

Ta moška glava pred njom da bode,
i žena njega i š njim da bode,
i vu zloj voli lehkota bode,
vu vsem dugovanji pomoč da bode.

Za tretje zrok je Bog potrdil nje
krhku človeku na pobolšanje,
pogano žitko na odurjenje
i od praznosti obaru[vanje].

Zato človeku to treba znati
i z bojznostjom nam se roditi,

---

¹⁰ *oba botta teilo jedna kerv* - ispala je riječ *jedno*: *oba bota jedno teilo, jedna krv*.

na pomoč si Krištuša zvati
i od praznosti sebe zdržati.

Vre poslušajte, dobro razmejte,
svoje česti se vi ne zabite,
trebe je navkup da se lubite
i polgi pravde čisto živite.

Moške je glave to čest, da se skrbi
i svojo ženo da krotu lubi
i s pravom mokom on da jo rani,
kako sâm sebi, ar ti jo lubi.

I svojo ženo na dobro vuči,
ne ošpota jo, neg jo pokara,
ne oduri jo, nego jo lubi,
i družino svô na dobro vuči.

Ženske je glave tou nje poštenje,
da svega moža krotu poštuje
i da ga lubi, gospodinom zove,
njemu pokorna vu vsem da bode.

Svemu gospodinu hižo da čuva,
na njega marho pasko da nosi,
preje ni tkanja neima zabiti,
družino svô na dobro vučiti.

Na svô dečico pasko da nosi,
z velikom radostjom gori oshrani,
zmožnoga Boga arti se boji
i na vse dobro arti se vuči.

Hištvo Gospon Bog sam blagoslovi
i njima žitek ondi potrdi,
dugo življenje med nje postavi
i vu orsagi svetom koroni.

To sveto hištvo Bog je napravil
i svadbo Krištuš sam obeselil,
sam sobom bodoč ondi potrdil,
i š čudom ondi nje obeselil.

Vodo na vino ar on premeni,
svadbo Krištuš tak obesilil,
hižnikom takaj on posvedoči,
da nje šče vsigdar obeseliti.

Izda je lepraj sam on pomočnik
i v pravom hištvi dobri hranjenik,
od vrajže skuse sam obranjenik,
od neprijatelov oslobođenik.

Blaženi oni, kî se Boga bojo
i s pravom verom njega prijemlo,
zapovid njega čisto zdržajo
i svojom mokom kî pravo živo.

Tak bode tebe, ki se Boga bojiš
i s pravom mokom kî sebe živiš,
i tvoja žena, k tebi primerna,
v hiži ti bode kako roden trs.

Tvoja dečica zrasto ti gori,
okolo stola leipo se spravijo,
kako olike gingave šibe,
vu pravoj veri gori se shranijo.

Tak lepo človeka Bog blagoslovi
vu vsako dobo, kî se ga boji,
kakoti David v knjigaih šoltarski
leipo je spisal v molitvaih svojih.

Blagoslovi te višnjî Gospon Bog
i da potrdi vu pravoj veri,
da sinom svojim žene boš vidil
i sinom božim ti se bodeš zval.

To pesen spravil, leipo jo zvršil,
Andreas Šajtič vu dobroj voli,
po Krištuševom na sveit rođenjei
jezero pet stou trideset v štrtom.

Ocu Boguvi vsegdar bod hvala,
i sinu njega Ježuš Krištušu,
lih ravno takaj Duho Svetomu,
Svetomu Trojstvo, jednomo Bogu. Amen. Amen.

[ZORJA MOJA, ZORJA PRVOGA VREMENA...]¹¹

"Zorja moja, zorja prvoga vremena,
ne zabi se z mene, z mojega imena.

Mene si vugodna kak oni leipi hlad,
k anđelom spodobna, moj cvetek leip i mlad.

Da bi mi videti tvega oka pogled,
da bi mi videti tvojo leipo mladost,

Mogel bi se skriti sluga od radosti
i mogel bi imeti tuge ter žalosti.

Izgubil sem oči i srca mišljenje,
da bi ne bil poznal, blažen bi se bil zval.

Ar svoj mali žitek malo kaj ne vkončam,
da sem lubil tebe, neisem se te tužil.

Poklon ti povračam, gde godi hodim jas,
ar neimam pod nebom, kî bi me obeselil.

Ar radost pogubi i srca veselje,
od radosti ne mogel vu to zemlo pojt.

Ne morem gledati, da te drugi lubi,
zato hočem pojtî črez Črvleno morje.

Gda suho drevo precvete, teda k tebi pridem,
i gda morje presejne, teda k tebi dojdem.

Ostajaj mi zbogom, oh leipa luba mâ,
da ne ščeš mâ biti, pojtî za drugoga."

"Pojtî si mi zbogom, oh leipi lubi moj,
ar jas sebi najdem lepšega od tebe."

To je pesen spravlil jeden mladi dijak.
Srce mu se toži za leipom lubom svôm. Amen.

---

¹¹ Iznad prvog stiha: *Cantio Alia*.

[TUŽIL SE JE JEDEN MLADENEC...]¹²

Tužil se je jeden mladenec,
svojoj luboj vetak plaka-
še, gda jo vidiše, veto pesen spravil
beše.

Vetaj pesmi vetak plakaše,
da se na smrt on dati hoće za
svojo lubo, ar vre pokoja nemaše.
Prvoj luboj ime Dorica, gleda
kako jerebica ptica, š črni-
ma očima, lica ima kako papinga.
Drugoj je pak ime Barica, hodi
kako prepelica ptica; prelepo
hinca, gde ji dajo piti vinca.
Tretjoj je pak ime Anica, oči
ima kako papinga, leipa, visoka, ju-
nake vsigdar spomina.
Štroj je pak ime Jelena, da bi
što dal, rada bi vzela, za junaka po-
šla, s kem bi vu dne, v noći vese[lila].
Petoj je pak ime Katica, leipo se
skaže kako snehica, dobro spod[...]
[...], da bi bila hiže zgornica.
Šestoj je pak ime Lucea, ona [...]
[...], močno zdihava
[...] vidi mladoga junaka¹³
[.....]¹⁴

---

¹² Iznad prvog stiha: *Canto Alia. Ad Notam.*

¹³ Ovim se stihom završava posljednja sačuvana stranica *Prekomurske pjesmarice I.*

¹⁴ Prema fotokopijama rukopis dešifrirali Olga Šojat (Zagreb) i Franz Leschik (Bochum). - Ova je pjesma prenijeta u obliku koji joj je dao zapisivač, tj. nije podijeljena u stihove.

RJEČNIK

Sastavila: Olga Šojat

aldomaš - likovo; piće kojim se slavi
završeni posao
ar, arti - jer

bašta - skladište streljiva; bedem, opkop;
utvrda
batriven - hrabar, smion, srčan;
batrivo, batrivo - hrabro, smiono,
srčano; veselo
besta (dual) - bijahu, bjehu
betežen - bolestan
bodaš - handžar, jatagan, dvosjekli mač
broditi - razmišljati, razmatrati
budeva (dual) - budemo
buiti - ubiti

cantio - pjesma, popijevka
Cantio alia. Ad notam - Pjesma
(popijevka) druga, na notu (prema
napjevu)
Cantio de matrimonio - Pjesma
(popijevka) o braku
Cantio de Rakoczio - Pjesma (popijevka)
o Rákóczyju
Cantio elegans ad not.[am] Dicsér -
Lijepa (otmjena) pjesma (popijevka) na
notu (prema napjevu) Dicsér (mađ.
dicsér - hvaliti, slaviti; pohvala)
cusrav - poderan, rastrgan

či - ako
činenje - djelo
črakuliv - brbljav
črez - kroz; do
Črvleno morje - Crveno more

da = gda - kad
dejački - latinski
den, pitan - v. *pitan den*
De octo Beatitudinibus - O osam
blaženstava

dičer (mađ. *dicsér*) - hvaliti, slaviti;
pohvala
dičiti - slaviti
dijak - đak; onaj koji je izučio škole i
poznaje latinski jezik
dobiti - zarobiti
dokončati - umrijeti
dopelati - dovesti
dostakrat - mnogo puta, često
dreselje - tuga, žalost
družina - ukućani; služinčad; ljudstvo (u
vojsci)
dugovanje - događaj; stvar
Dunaj - Dunav; Beč

fela - vrsta

gingav - slabašan, nježan; tanak
glavo vzeti - pogubiti, smaknuti
gledati - izgledati, očekivati
gljeh - jednako
gora - [?]
gori oshraniti, gori (se) shraniti -
othraniti (se)
gori zrasti - uzrasti, narasti
gospoda - vlastela, plemići; velika
gospoda - velikodostojnici, magnati
graba - jarak, opkop, prokop
grad - tvrđa, utvrda; grad utvrđen
zidinama, fortifikacija
gučati - (mnogo) pričati

habati se - čuvati se
hajati - ići, hoditi
hajduk - vojnik; junak
hala - turski uzvik ("alah" = "bože") pri
jurišu (B. Klaić)
harc - boj, bitka; *harcuvati se* - biti se,
boriti se
hincati (se) - ritati se, skakati,
poskakivati, natezati se (s kim)
hištvo - brak

hitati - bacati; pucati
hiža - kuća; *hižica* - kućica
hižnici; hižniki - bračni drugovi, bračni par, supružnici
hoditi - provesti se (loše), proći se (loše), dogoditi se
hoholen - ohol
hud - loš, zao; *huda* - zlo; *hudoba* - zloća

ino - i (veznik)
išče - još
izda - sad

jagna - juriš, napadaj, nasrtaj; *jagniti* - jurišati, napadati, nasrtati
jas, jaz - ja
jega - njega
jezero (prema mađ. *ezer*)- tisuća

ke - koje
keip - lik, slika
ki - koji
kinč - blago; ures, nakit
kjedno - najedanput, ujedno, zajedno
klubok - vrsta muškoga pokrivala za glavu (klobuk)
kmesto - odmah, smjesta
kod - kao što, kako
korona - kruna; *koroniti* - kruniti
koroš - kor, zbor
koteri - koji
krčmati se - povlačiti se po krčmama, pijančevati, opijati se
kre - prema po; kraj
kričati - vikati, vapiti
kroto, krotu - jako, veoma, vrlo, žestoko

lačen - gladan
ladavec - vladar
lehko - lako
lekmesto - odmah, smjesta
lendĕlski - poljski
lepraj - jedino, samo; upravo
licija - [?]
lih - a; osim toga, pored toga
lilek - [?]

listor - samo, tek
luba - draga; *lubi* - dragi, muž
lubeznost - ljubav

mâ - moja
marha - imovina, imutak (dem. *maržica*)
mega - mojega
mej (2. l. sing. imper.) - imaj
memi, memu - mojemu
mentuvati - osloboditi; lišiti
meštija - vještina; *nijednom meštijom* - ni na jedan način
močno - jako, silno
moraše - mogahu

nahajati - nalaziti
naj - nas
na kraci - ukratko
naprej vhaajati - pretjecati, ići ispred nekoga
na smrt se dati - ubiti se
navidiše - naiđoše [?]
navkup - zajedno; uzajamno
nazaj - natrag
ne, nej - nije
Nemeška - Njemačka
nemre - ne može; *nemrem* - ne mogu;
nemreše - ne mogahu
nemški - njemački
ne ščem - neću
nigdar - nikada
nigder - nigdje
nikaj - ništa
nišče - nitko
ništar - ništa
noter do - sve do

oba bota (dual) - oboje ćete biti
obarovati, obaruвати - čuvati, očuvati
ober - iznad, ponad, povrh
obeseliti - obradovati, razveseliti
obetežati - oboljeti
obladati - svladati, nadvladati
obrotni (se), obrnuti (se) - okrenuti (se);
 navesti, skloniti (na zlo)
od davnja - odavna, već dugo
odseči se - odvojiti se, udaljiti se

odskočiti - uskočiti (iz vojske),
odmetnuti se
olika - maslina
onak(o) - ovako, tako
opustiti - ispustiti
orsag - država, zemlja; *orsačka velika*
gospoda - državni odličnici, plemići,
magnati
ošpotati - osramotiti, narugati se;
opsovati
otpreti - otvoriti

para - duša
paradižom - raj
pasko nositi - brinuti se, čuvati,
nadzirati, paziti
patancija (patantija) - lumbarda,
granata
pelati - voditi
peroti - krila
pihati - puhati
pitan den - sudnji dan
pogibelnost - pogibija
pogubiti - izgubiti; *glavo pogubiti* -
poginuti
pohajati - prelaziti
pojti - poći, otići
poklom - dar, poklon
polgi - prema; za
pomerjeti - poumirati, izginuti
pomoriti - poubijati; poginuti, izginuti
popasti - uhvatiti, zgrabiti
pot - put
potlam - poslije, zatim
potrti - srušiti, razrušiti, razvaliti,
razbiti, uništiti
povedati - reći, kazati, pripovijedati,
isripovjediti
pozabiti - zaboraviti
praznost - blud; preljub
predrago - preskupo
prekroto - preteško, prejako, veoma,
žestoko
pres - bez
presejnuti - presahnuti
prestreiliti - ustrijeliti
prijeti - primiti

prišesni - budući, dojučer
puška - puška; top

quarta pars - četvrti dio

raskazati se - rasripovijedati se [?],
"razglagoljati se" [?]
ravno - upravo
razmetati - razrušiti, uništiti
Rdeće morje - Crveno more
rihtar - sudac (načelnik); ili: mali ritar, tj.
općinski sluga koji po selu oglašava
(bubnja) novosti (V. Novak)

secunda pars - drugi dio
shajati - proizlaziti
shraniti - othraniti, odgojiti
skažuvati - iskazivati
skrb nositi - brinuti se
skusa - iskušavanje
skušnja - iskušenje; prikaza
skuze - suze
smetno - nečisto, nepospremljeno,
neuređeno
snaga - čistoća, urednost
somar (iz mađ. *szamár*; V. Novak) -
magarac
spametuvati se - sjetiti se
sporo, sporu - jako, mnogo, veoma, vrlo
spozabiti (se) - zaboraviti
spravlati - činiti
sta (dual) - ste
stucija - pehar [prema njem. *des*
Stutzglas?]
svemu - svomu, svojemu
svita - odjeća, odijelo, ruho
svô - svoju

šče - će; *ščeš* - ćeš; *ščo* - ću
šereg - četa; vojska
šetuvati - žuriti se; kretati se
šoltarske knjige - psaltir
špot - sramota, ruglo
šrankola - opkop, jarak [prema njem. die
Schranke]
šteti - htjeti

štirati se - držati se, smatrati se
štiri - četiri; *štirinajset* - četrnaest
što - tko

tabor - logor; vojska; rat
takaj - također
taraska - vrsta vatrenog oružja, lumbarada, starinski top; *taraski ščid* - štit za obranu od taneta
tatar - glasnik
teči - trčati; utrčati, prodrijeti
teda - tako da
tem bole - to više
tertia pars - treći dio
tolnač - savjet; *tolnač činiti* - održati savjetovanje, savjetovati se
tretič - treći put
treti - treći; trojak
trti - napadati, navaljivati, uništavati, rušiti
tunja - tona
tuvaruš - drug; *tuvaruštvo* - drugarstvo
tvô - tvoju

vadlupati - priznati, priznavati
vajda (iz mađ.) - vojvoda
varaš, varoš - grad
včiniti načiniti - dati načiniti
vdati se - predati se, pokoriti se
več - više
vede - ta
veki večni - vječni
vekivekoma, vekvekoma, vekveke - vječno, uvijek, zauvijek
velikem glasom - u sav glas
ves, vsi - sav, svi
vetak - ovako, tako; *vete* - ovaj, taj; *veto* - ovo, to; *vetoj* - u ovoj, u toj
vezdaj - sad
vgrešenje - pogreška; grijehenje
vkaniti - prevariti
vkončati - okončati, završiti; uništiti
vkupе - skupa, zajedno
vnogo - mnogo, jako; *vnogokrat* - često,

mного puta
Vogerski orsag - Ugarska
vraziti - ubiti, zaklati
vre - već
vsaki - svaki
vse, vsei - sve; *vsí* - svi
vseči - odsjeći, odrubiti
vsegdar, vsigdar - uvijek
vtraglivo - lijen; spor, trom; gadan, oduran; nemaran
vuna - vidi: *zemelska vuna*
vunka - van
vun spustiti - izbaciti (tane iz lumbarde);
vun vzeti - izvaditi
vupanje - nada pouzdanje; *vupati se* - nadati se, pouzdavati se
vzeti - uzeti; zauzeti

zabiti (se) - zaboraviti
zakaj - jer, budući da
zakriknoti - uzviknuti, zazvati
zaman - uzalud, uludo; *zaman vrči* - zanemariti, odbaciti
zavuspiti - uspavati
zblodtti - smutiti, pobrkati
zdaj - sad
zdalka - daleko
zdavati - davati, odavati
zdihavati - uzdisati
zdržavati - pridržavati, održavati
ze - s, sa
zemelska vuna - [?]
zezvati - sazvati
zginuti - izginuti
zgornica - gospodarica
zmeđ - između, među
zmožnost - sila, snaga, jakost
zospet - opet
zraduvati se - obradovati se, razveseliti se
zveličanje - spasenje

žarcuvati se, žarčuvati se - otkupiti se

Neke od ovdje navedenih kajkavskih riječi ne mogu se naći u rječnicima, pa je njihovo tumačenje doneseno na temelju konteksta.

NIKOLA KRAJČEVIĆ (1582-1653)

Nikola Krajčević, ili Miklovuš Sartorius, autor je dva sačuvana tiskana djela, *Molitvene knjižice* (1640) i *Sveti evangeliomi* (1651). Sve do početka 20. stoljeća slabo je poznat, odnosno, tek je 1906. dokazano njegovo autorstvo navedenih djela, koja su tiskana anonimno.

Rođen je u Sisku u vojničkoj obitelji, najprije je započeo vojnu karijeru, te sudjelovao i u nekim borbama s Turcima. Potom se opredijelio za duhovno zvanje. Bio je zagrebački kanonik, čazmanski arhidakon; potom je 1615. pristupio Isusovačkom redu. Boravio je u Grazu, Brnu, Rimu, Eberndorfu (Austrija), Varaždinu i drugdje. Pored drugih crkvenih dužnosti, povremeno je bio rektor isusovačkog kolegija u Zagrebu, gdje je i umro.

Nakon autorove smrti, oba su djela s većim ili manjim izmjenama više puta tiskana, sve do 19. stoljeća. "Osim molitava, litanija, evanđelja i dr., Krajačevićeve *Molitvene knjižice* i *Sveti evangeliomi* sadrže niz nabožnih pjesama koje je autor uvrstio sa željom da ih puk pjeva "mesto nečisteh i sramotno ljubezliveh popevkih". (Olga Šojat), gdje je Krajčević usmjeren protiv ondašnje bogate narodne i pučke lascivne poezije, a ne protiv narodne poezije uopće, kako su ga kasnije shvaćali.

Najveći dio pjesama u navedenim Krajčevićevim djelima preveden je sa latinskoga, na što upućuju i latinski naslovi pojedinih pjesama, premda za neke nije nađen latinski izvornik (npr. pjesma *Ad praesepe Christi accommodata*). Većina kasnijih komentatora, osim povijesne, ne daju osobitu pjesničku vrijednost Krajačevićevim prijevodima pjesama (npr. Kukuljević), za razliku od proze iz navedenih djela.

IZ DJELA MOLITVENE KNJIŽICE (1640)

STABAT MATER etc.

Staše Mati, kruto tužna,
Poleg križa, i žalosna,
Sina raspeta gledeč,
Gda nje dušu, jedva živu,
Vsu čemernu, vsu pelinu,
Beše prešel žuhki meč.
O, kak tužna i žalosna
Beše ona, blagoslovna,
Mati Sina Božjega,
Gda je čula i gledala
Teške muke, i pipala
Rane Sina svojega!
Gdo bi vesel biti mogel,
Gda bi Božju Mater videl
Vu tolike žalosti?
Gdo bi mogel plač zdržati,
Gda je z Sinom Božja Mati
Bila vu boleznosti?
Videla je Mati sveta
Za vse grehe vsega sveta
Svega Sina na mukah.
Videla je, pipala je
Britke rane, držala je
Mrtva Sina na rukah.
O, predraga Božja Mati,
Daj mi tvu žalost poznati,
Tvega Sina milujuč.
Daj, da s tobum njega ljubim
I moj hudi žitek kudim,
Za grehe se žalujuč.
To mi, sveta Mati, dobi,
I moju dušu prebodi
Mukum Sina tvojega.
Križ njegov z menum podeli,
I tvojem plačem nadehni
Oči srca mojega.
Daj, da s tobum suze točim
I moj obraz plačem močim,
Dokle budem v živote.
Poleg križa s tobum stati

I pri njem želem opstati,
Dokle budem na svete.
O, Devica vsem devicam
I Kraljica vsem kraljicam,
Budi mi milostiva.
Daj, da Ježuša križ nosim
Veselo, i jarem vozim.
Ti me včini trplivna.
Včini, da me križ ponovi,
I do sitosti opoji
Ljubav Sina tvojega.
Ti me čuvaj vu poslednje,
Zagovaraj vu okorne
Ore suda Božjega.
Včini, da me križ obatri
Ježušev, i smrt obrani
Od smrti vekivečne.
Duša telo gda ostavi,
Včini to, da se dobavi
Radosti vekivečne. Amen.

IZ DJELA SVETI EVANGELIOMI (1651)

III. AD PRAESEPE CHRISTI ACCOMMODATA

Zdravo budi, mlado dete, *želno dete*,
Zdravo budi, moje srce, *preželno detece*.
Kaj činiš ovde v jaselceh, *milo dete*,
Kô kraljuješ vu nebeseh, *premilo detece*?
Kaj je to, da si tak vbogo, *dete drago*,
Od koga shađa vse blago, *detece predrago*?
Kaj je to, da si tak temno, *dete svetlo*,
Od koga je sunce svetlo, *detece prezmožno*?
Kaj je to, da si tak slabo, *dete jako*,
Kô si vse stvari stvorilo, *detece prejako*?
Gdo je tebe na to spravil, *dete zmožno*,
Gdo te je v jasle postavil, *detece prezmožno*?
Ja sem tebe na to spravil, *čudno dete*,
Ja sem te v jasle postavil, *prečudno detece*.
Za me ležiš na slamice, *lepo dete*,
Za me trpiš na zemlice, *prelepo detece*.
O, moj mali otkupitel, *o Ježušek*,
O, moj mali zveličitel, *o dobri Ježušek*,
Zakaj si mene tako ljubil, *o Ježušek*,
Da si me tak drago kupil, *o dragi Ježušek*?
Budi ti dika na nebe, *o Ježušek*,
I ovde dole na zemlje, *o mili Ježušek*,
o želni Ježušek, *preželni Ježušek*.

ŠESTA POPEVKA

Kum se Ave Maris stella tomači;
na notu Hranila devojka tri sive sokole etc.¹⁵

Zdrava zvezda morska,
Prava Mati Božja,
Mati, vsegdar deva,
Kraljica nebeska.
Ka si zdravje vzela
Iz vust Gabrijela,
Premenivši ime
Nepokorne Eve.
Prosti duge krivem,
Daruj pogled slepem,
Zlo od nas otprosi,
Vse dobro nam sprosi.
Pokaži se, da si
Naša dobra Mati,
Da po tebe prime
Tvoj sin naše prošnje.
O, Deva, Devica,
Čista, tiha, krotka,
Včini nas od grehov
Čiste, tihe, krotke.
Včini da živemo
Čisto i ponizno,
Da se s tvojem Sinom
Vsegdar veselimo.
Dika budi Bogu,
Ocu, Sinu, Duhu,
Presvetomu Trojstvu.
Jedinomu boštvu. Amen.

---

¹⁵ Ovaj prijevod, prema Krajačevićевой sugestiji, može se pjevati "na notu" narodne pjesme *Hranila devojka tri sive sokole*.

RJEČNIK

drago - skupo

gda - kada

gdo - tko

kruto - veoma, vrlo

obatrity - ohrabriti

ora - sat; *ora suda Božjega* - trenutak Božjega (posljednjeg) suda

pelina - rastužena, tužna, ogorčena

poleg - po, prema

prečudan - predivan, čaroban

spraviti - sastaviti, sačiniti; *gdo je tebe na to spravil* - tko te je to toga doveo, tko je to od tebe učinio

svega - svoga

trpliven - strpljiv, snošljiv

zveličitel - spasitelj

žitek - život

PAVLINSKI ZBORNİK 1644. (izbor)

Jedan od najznačajnijih zbornika starijeg kajkavskog pjesništva, rukopis poznat pod različitim nazivima: *Paulinska pjesmarica*, *Paulinski obredni priručnik*, *Paulinski zbornik*, čuva se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Datiran je u 1644. godinu. Sadrži pjesme, ali i prozne tekstove raznih nepoznatih autora i prevodilaca, istovremeno je i obredni priručnik, namijenjen svećenicima. Rukopis je pisao neki član Pavlinskog reda, možda u Lepoglavi. Nagađa se da bi njegov sastavljač mogao biti Ivan Belostenec (1594-1675). Prepisivač i redaktor vjerojatno su ista osoba, vrlo obrazovana i vješta u kaligrafiji. Od 1654. rukopis se nalazio u istarskom pavlinskom samostanu Sv. Petar u Šumi, gdje je i otkriven.

Paulinski zbornik pisan je kaligrafski, te mu nedostaje naslovni list, kao i neke druge ukrasene stranice, vjerojatno otrgnute zbog ljepote ukrasa. Sadrži bulu pape Pavla V, deset zapovijedi, kalendar, tekstove evanđelja, te šezdesetak pjesama, koje su sve nabožnog karaktera. Manji broj ih je na latinskom jeziku, a veći na kajkavskom. Najveći dio pjesama popraćen je vrlo lijepim i doradenim notnim zapisom. Veći dio kajkavskih pjesama su prijevodi, manji izvorne pjesme. Pjesme potječu najkasnije iz 16. stoljeća, a neke su i starije.

ALIA DE B[EATA] VIRGIN[E] [O, MARIJA, MATI BOŽJA]

O, Marija, Mati božja, cvet nebeski ino roža,
k tebe kriči duša moja, ar se muči prez pokoja.

Na me verzi tvoje oči, kotere su takve moči
da vragu vsu moč poteru, gda te grešnik moli z veru.

Gledi na me, tvoga slugu, doklam živuč terpim tugu,
gledi moje žuhke suze, ter me spelaj z ove vuze.

Pri Bogu mi milost zhodi, koga deva buduč rodi,
ar što gode Sina prosiš, znam da taki vsegdar sprosiš.

Bud mi teda ti zagovor, gda mi dati bu odgovor
za vsa dela, misli, reči, zbog kojeh mi serce ječi.

Kak si kruto milostivna, kaže tvojeh čud vnožina,
ka me batre da ne zdvojim, milost proseč grehom mojim.

O, kako je srečna duša, koja tv[o]ju milost skuša,
O, kako su srečne oči ke videti budu te moči.

O, gospoja i kraljica, vukaži mi tvoga svetlost lica,
ar mi serce nema mira, neg za tobum vse pomira.

Prez tebe je moja duša od pečine tvrde sušja,
vu mukah žive i žalosti gda je ne daš ti radosti.

O, devicam vsem koruna, tve milosti vsa su puna,
moje takaj primi prošnje, da se vražje minem grožnje.

O, Marija, sveta zorja, iz ovoga slapna morja
tebe moje serce zove, ar vu tuge britke plove.

Viđ kak ovde terpim muku, ter mi tvoju podaj ruku
da po tebe budem nastanjen vu veselju večnom. Amen.

ALIA DE B[EATA] VIRGINE [O, MARIJA, ROŽA BOŽJA]

O Marija, roža Božja, plemenita korena Davida,
od Šalomonovoga dvora, od herceškoga gospodstva
i od viteskoga kraljestva rođena si devica,
O Marija!

O, Marija si milostivna, Božje milosti vsegdar puna,
Svetomu Trojstvu vugodna, med vsemi ženami blažena.
Blažen je takaj tvoga tela sveti sâd, Ježuš Krištuš branitel,
o, Marija!

O, Marija si milostivna, vsi grešnici od tebe prose,
vsi betežnici k tebe glede, sirote milo zdihavaju
i za pomoč k tebe kriče: O, Mati, podeli nam milošču,
o, Marija!

O, Marija, sveta Gospa, povišena čez vsa nebesa,
plemenita gospa kraljica, ino vsem čistem Devica!
Tebe dvore nebeski angeli, takajše ljudje na zemlje,
o, Marija!

O, Marija, milošča Božja vsegdar je v tebe prebivala,
od Boga si ti obrana, Svetoga Duha si puna,
rodila si Ježuša Krištuša, zveličitela vsega sveta,
o, Marija!

O, Marija, mati milostivna, mati puna milošče Božje,
obaru nas pred tem peklom!
Ino od neprijatelov zderži svu svetu ruku zverhu nas,
vu smertnom vremene ne pusti nas,
o, Marija!

O, Ti Devica čista devičtva, milošče Božje prosi za nas,
za vboge tvoje sirote. Obaruj Bog vse verne duše
koje se k tebe pritiskaju, pokoj imaju vekvečni,
o, Marija!

Ježuš Krištuš milostivni, odkupitel kerščeneh ljudi vseh,
ponizne prošnje gore vzemi gda tvoja mati govori!
Ves volni svet budi občuval! Dika i hvala tebe dana
i z Marijum! Amen.

IN ADVENTU [PROFETE SU PROROKUVALI]

Profete su prorokuvali,
v Pisme tak su skazali
da bi šiba procvela
ta Aronova.

Naklon vesel on mi nošaše,
a tu čudo veliko,
i Device Marije
tak govorjaše:

Ižaijaš prorokuval je
kaj bi šiba procvela
i ka bude cvela
vekivekoma.

Zdrava budi, Deva Marija,
milosti si ti puna,
ar je z tobum Božja
ta vsa milošča.

David kralj je to govoril,
vu vsem Pismu položil
od te šibe da bi se
ves svet zveličil.

Ponizno mu Deva govori:
Hvala budi Bogovi,
ar je mene ljubil
svojum miloščum.

Zapoveda Bog Mojžešu
da bi on bil donesel
dvanadeste šib
na procvitanje.

Kerščenikom be na veselje
to Device prijetje,
ar je Božje takovo
to narođenje.

Prot nature te šibe beše
kako naglo procvete
ka nemaše korena
niti zelenja.

Kralj nebeski te se porodi,
čuda vnoga včini,
kerščenike te vse
on oslobodi.

Vide Ježuš vse svoje stvorjenje
kako mole bolvane
i njim službe čine
močom prelepe.

Za to, Božje oslobodenje
dajmo hvalu Bogovi
i Device Marije,
njega matere! Amen.

Nebesa se kmestu raspreše,
vrazi se prestrašiše,
ar Gabrijel arkangel
svetlo idoše.

ALIA [PORODI DEVA SINA]

Porodi Deva Sina,
nebeskoga lilioma,
daj nam obranitelja
nazarenski lilium

Deca, denes spravlja[j]te se,
Božjemu sinu spevajte,
tihim glasom recete:
Hvala tebe, Gospone!

Z nebes dole on pride,
pride ovce iskati,
nijedne ne hte zgubiti,
nego vse zveličiti.

Mati, tebe hvalimo,
tvoga sinka molimo,
toga sveta gospona
ino odkupitela.

Marija prečista,
nebeska si roža,
moli za nas Gospona,
tvega sinka slatkoga. Amen.

A SOLIS ORTUS CARD[INE] [OD SUNČENOGA IZHODA]

Od sunčenoga izhoda, hvala budi, dika budi,
do sunčenoga zahoda, hvala budi Bogu!
Nebo, zemlja veseli se ino vsegdar hvali Boga.
Krištušu kralju spevajmo: hvala budi, dika budi,
od Marije rođenomu, hvala budi Bogu!
Nebo i zemlja veseli se ino vsegdar hvali Boga.
Neba i zemlje stvoritel službeno telo na se vze
da bi človeka odkupil, koga je stvoril, ne zgubil.
I čiste Device [v] vutrobu nebeska pride milošča.
Njega Devica porodi koga Gabrijel nazvesti.
Boga vu materine vutrobe sveti Ivan[uš] poznal bil.
Hote na zemlje ležati, i jaselce ni oduril.
Malem je mlekom odhranjen ki je vse stvari odhranil.
Komu se vu nebe vesele vsi angeli, hvale Boga.
Pastirom je oznanjen bil naš Stvoritel, pravi pastir.
Dika Ježušu Krištušu od Marije rođenomu! Am[en].

EIUSDE[M] NOTAE [BOG SE RODI VU BETLEHEME]

Bog se rodi vu Betleheme,
vragu silu on polomi.
Tu pastiri blizu stahu,
pri ovčicah, i ne spahu.
Svetlost Božja na njih pride,
prekonočna tma odide.
Jeden angel k njim poteče
i pastirom tako reče:
"Potečete k Betlehemu,
šetujte k Božjemu domu:
Vam se je rodil Gospon denes,
ki je prišel za vas z nebes."
Pastiri se zgovoriše,
jednem glasom vsi rekoše:
"Pogledajmo Božja grada,
pozdravimo kralja mlada!"
Oni tamo dotekoše,
čudo veliko najdoše.
Deva sina povijaše
i sence mu prostiraše.
Volek zimu odganjaše,
a ljudi ga ne spoznaše!
O, Ježuše, Božji sinu,
spasi, duša da ne zginu!
Ti si prišel z nebes dole,
za nas terpet vnoge boli.
Reči nam se smiluvati
i raj nebeski nam dati,
kam nas včini dopeljati
Otec, Sin i Duh Sveti! Amen.

IN HOC ANNI CIRCULO [VU TO VREME GODIŠČA]

Vu to vreme godišča mir se ljudem nazvešča:
porođenje Krištuša od Device MARIJE.

Od prečiste Device, te nebeske kralice,
zide zvezda Denica, od Device MARIJE.

Deva Sina porodi, vragu silu pogubi,
kerščenike oslobodi sveta Deva MARIJA.

O pol noći se je porodil, nebo, zemlju presvetil:
kako o pol dne, svetlo be od Device MARIJE.

V jasle ga polagaše, mati mu se klanjaše
ter ga slatko moljaše, sveta Deva MARIJA.

Angeli mu služahu, nove pesmi pojahu,
milost njega hvalihu, po Device MARIJE.

Vsako na svetu stvorjenje vezda ima veselje
za deteće rođenje od Device MARIJE.

Ar se je na svet porodil, ki je vraga pogubil,
kerščenike oslobodil po Device MARIJE.

Hvala MARIJE Device, te nebeske kralice,
svetle zvezde Denice, svete Deve MARIJE.

O, blažena ti žena, tva vutroba hvalena,
ka si ves svet nosila, sveta Deva MARIJA.

Ti si Boga rodila, ti si vrage zgubila,
kerščenike oslobodila, sveta Deva MARIJA.

Oh, angeli, tecete, Sina Božjega videte
i pastirom recete od Device MARIJE.

Angel pride nebeski ter pastirom nazvesti
prevelike radosti od Device MARIJE.

Gda pastiri dojdōše, Sina Božjega videše
i hvalu mu zdavaše, po Device MARIJE.

I gda k njemu dojdōše, kruto veseli behōše
ter mu hvalu zdavaše i Device MARIJE.

Čudo veliko, človeka ino kralja velika,
malim suknom povita od Device MARIJE.

Oci z limbuša kričahu, gda te glase slišahu,
da se rodi Sin Božji od Device MARIJE.

Ar im obeča Bog dati, svoga Sina poslati,
iz tamnosti speljati po Device MARIJE.

Tebe, Bože, hvalimo, sveto Trojstvo molimo,
mater tvoju poštujemo, svetu Devu MARIJU. Amen.

ALIA
Dicitur ad notam ut sup[ra]:
Diku mi pojmo Device, FOL 97.
[VESELTE SE, VSI NARODI]

Veselte se, vsi narodi,
ar vam Deva kralja rodi.
O, po blaženom poslu
ne da Bog svetu po zlu.
Aleluja, aleluja.

Čudo veliko se pripeti
gda angel z nebes prileti.
O, po blaženom poslu (etc. ut sup[ra]).

Govori mi k čred pastirom
ino k tem nočnem čuvarom.
O, po blaženom poslu (etc.).

Nazveščujem vam veselje,
i vse radosti obilje.
O, po blaženom poslu ne d[a] (etc.).

Da vam je rođen odkupitel,
vseh stvari zmožni stvoritel.
O, po blaženom poslu (etc.).

Ne vu presvetle polače
neg vu priproste pojate.
O, po blaženom poslu ne da [...]

Nema sluge, dvorjanika,
nego osla i voleka.
O, po blaženom poslu
ne da Bog svetu po zlu.
Aleluja, aleluja.

Ter mi stanuje vu štalice
ino leži na slamice.
O, po blaženom poslu ne da Bog [...].

Za vas se je tak ponizil
da bi vas vseh on izvisil.
O, po blaženom poslu ne d[a][...].

Ite ada tam i tecete,
ter mu tako vi recete:
O, po blaženom poslu ne da[...].

Zdrav budi, ti kralj nebeski
i veliki cesar angelski!
O, po blaženom poslu (etc.).

Hvala budi Otcu Bogu,
ki je videl našu tugu!
O, po blaženom poslu ne da Bog [...].

Hvala Sinu ino dika
Svetem bud Duhom velika
O, po blaženom poslu ne da [...].

Hvala budi i kraljice,
čiste Marije Device.
O, po blaženom poslu ne da Bog [...].

Čes vse vreme ino denke
i vse vekovečne veke.
O, po blaženom poslu. Amen.

[DENES JE NAROĐENO DETECE NEBESKO]

Denes je narođeno detence nebesko,
prez koga je ginulo vse ljuctvo zemelsko.
Rođeno je od jedne Device prečiste,
vu pojate živinske, mrske i nečiste.
JEŽUŠ mu je od Oca Boga ime dano,
ljudem na zveličenje od veka zebrano.
Bogom je bil od veka, pred vsemi vremeni,
a denes je človekom postal vu vremene.
O, predragi JEŽUŠEK, kaj si nas tak ljubil,
da si se ti, buduči Bogom, k nam pridružil?
Da bi se ti na ov svet ne bil za nas rodil,
nigdar človek nijeden ne bi neba dobil.
Čim ti, ada, hočemo za dosti včiniti,
kak li tebe hočemo mi zahvalni biti?
Serca želiš našega, serce ti dajemo
i vsu našu ljubeznost tebe darujemo.
Dika budi, Detece, tebe i poštenje,
ar je vredno, da tebe hvali vse stvorjenje.
Daj nam ovde na zemlje tak žitek ravnati,
da bi mogli mi s tobum v nebe kraljuvati. AMEN.

NOCTIS SUB SILENTIO [NOČI PERVOM VUSNENJE]

Noči prvom vusnenje, ono v zime beše,
beše tverdnom vremenu, telu se spati šteše.
Vu tom takovom vremenu jedna duša beše,
ka pred malim vremenom s tela zešla beše.
Vrazi joj se grozaše, tak je govorjaše:
Oh, ti duša pregrešna, i s telom si naša.
Svoje grehe žalosne na sebe nosaše,
pred kemi se plakaše, hmuknuti ne mogoše.
Poleg tela ta duša staše ter plakaše
i rečmi takovemi to telo karaše:
Oh, ti telo pregrešno, što si se vmertvilo,
od večera do svita blago si ostavilo.
Gde su tvoje polače, široko zidane,
gde su tvoji turnovi z mramora zrezani?
Gde su tvoji sinovi, ki su snoč pred tobum
vu pisanih polačah tance previjali?
Zlati tvoje pehari, velike svetlosti,
ke si, nebore, dobival s te ljucke žalosti?
Gde su tvoje tergovine, ke su tebe zbirane,
vboge ljudi nevoljne nemilo tergajuč?
Ležiš, nebore, v tom grobe, to su tvoje polače,
gde te sada v tom grobe žabe, kače vlače.
Ne to ona polača široko zidana,
to je ona hižica z nosom potpirana.
Krivo si pital pitanja, pravde si odlačil,
zato tebe dragi Bog na dno pakla tlači.
Kaj na svetu kupinja, da bi to vse fratrove,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Kaj na svetu travice, da bi to vse popove,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Kaj na svetu cvetičja, da bi to vse dijaci,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Kaj na svetu šibičja, da bi to vse periče,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Kaj na svetu lističja, da bi to vse paperuš,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Kaj na svetu vodice, da bi to vse tintica,
jošče bi te ne mogli s pekla vun spisati.
Dušica se kajaše, sama tako reče:
Oh, ne budi me Bogu žal, da sem takve sreče.
Ako idem pred pekel, tam je vse goruče,
ako idem za pekel, tam je vse vonjuče.

Kud je duša hodila, tud je tako tužila;
poiti je duše vu pekel, teške muke terpet.
Teške muke terpeti, z vragom se karati
ino žalosne pesmi vsegdar prepevati.
Nit sem posta postila, neg sem telu vgajala
s pilišem i z ilišem, nesem ga vmertvila.
Tu pesem razumejte, v serciv obdržete;
vsaki se toga čuvaj, da ga vrag ne prekani.
Bogu Ocu na nebe s pravim sercem služiti,
tako ti blažen budeš, gda sveta premineš.
Da bismo se mi mogli z grehov povernuti
i s Krištušem na nebe vsegdar prebivati,
vu tom nam pomози, Otec vsamogući,
z svojim jedinim Sinom i presvetim Duhom. AMEN.

DE PAENITENTIA [O, TI GREŠNI ČLOVEK]

O, ti grešni človek, spomeni se vezda,
doklam si v milošče Gospodina Boga,
kak buš za tve grehe onda odgovarjal,
gda pred strašnim sucem račun budeš daval.

Izda li se vupaš vu veliko blago,
vu srebro, vu zlato, vu to černo blato,
vu tvoju lepotu, mladost ino jakost,
koja ti pogine kako iskre svetlost.

Ezekijel Prorok v osomnajste dele
lepo opomina dobre ino hude:
duša, ka pregreši, smertjum je je vmreti
i lica Božjega nigdar ne videti.

Sad, človeče, imaš lepo, zlato vreme,
vu kom obrisati prevelike grehe
moreš z molitvami, s postom i z almoštvom,
ako, češ da te Bog daruje blaženstvom.

Vzemi si ti peldu z Marije Magdalene,
kako je pokoru činila za grehe;
ako nasleduješ nje tužno grešenje,
nasleduj takajše pokore činjenje.

Sam te Bog pri svetom Davidu opomina
vu devedesetom i šestom šoltare,
da ki mene ljubi, naj se grehov haba,
neče nigdar videt peklenskoga vraga.

Čakaš, morebiti, da bi te hudoba,
ne ti nju, neg ona tebe, ostavila;
ne tako, dušica, ar si poginula:
od mladosti tvoje budi mu služila.

Jeremijaš prorok ovako nas vuči,
da bi Božji jarem mi vu dne i v noči
od mladosti naše vučili nositi,
ar je njegvo breme lahko i sladehno.

Rožica na polju lepo friško cvete:
takajše mlad človek tu na ovom svete,
doklam je v jakosti ino vu mladosti,
štima, da mu nigdar smert ne tlači kosti.

Istino si moreš v sercu napisati:
da bi ti bil jakši neg vsi oroslani
ino bogateši neg vsi svecki krali,
moraš ti vumreti i zemljum postati.

Sam sobum premisli, kam su poglavnici,
krali i cesari ino mudri ljudi,

koji su na svetu blagom i razumom,
s poštenjem i z dikum lepo precvitali.

Tamo su prez blaga morali vsi pojti,
nijednoga tâ smert ne htela vun zneti;
blago je onomu, kî je Bogu služil,
ale jaj onomu, kî je vragu služil.

Vsak človek zagoda naj si premišljava:
kaj je bil i kaj je i kaj bude potlam;
arti si naj nigdor denes ne obeče,
da bude zutra živ do sadašne ore.

Sada s tihim glasom recete vsi z menom:
dika budi Bogu Ocu na visine
š njegovim dragim Sinom ino z Duhom svetim,
vsem trem jedna dika i jedno poštenje. AMEN.

ALIA CANTIO PULCHRA ET VERA [OVO VMIRA VETE SVET VU VELIKOM GREHU]

Ovo vmira vete svet vu velikom grehu
i vse ide naopak, z mudreh norci behu.

Pregnana je pravica, nega Božje službe,
ljudomorstva pun je svet, nazloba i tužbe.

Vučen i nerazumen vse jednako blude,
drže trbuh za boga i želudac ljube.

Kî dukati puni su, mošnju potiskava,
njega ov čalarni svet blažena nazava.

Tri dobrote najvekše, ke se imenuju
Vera, Ljubav, Vufanje, sad se zadavljaju.

Skupost i čalarbina i ostali grehi
ravno tako prohode kako jedni smehi.

Budi človek plemenit i lepoga lica
i budi mu najbolje vugodna pravica,

tâ mu vsa ne pomogu, če nema bogactva,
ar penezi davaju časti i gospoctva.

Prez imanja tuliko hasni dober žitek,
kuliko mlatiti prez pšenice ritek.

Ako imaš haline ino lepe dvore
i ako ti mladenci okol stola dvore,

muder sem i razumen, ljudi tak govore,
rođak ino prijatelj najti mi se more.

Norci su, kî jalnomu svetu ovde dvore,
ar kak lonec, njegva se dika strti more.

Ne veruj mu človeče, ar te živa ljubi;
po smerti te oduri, psuje te i kudi.

Kak si mertev, za te se već nigdor ne mara,
za tve blago rodbina med sobum se kara.

Za rođaka nijeden tebe ne spoznava,
niti prijatelom već, kak pervo, nazava.

O, blago ničemurno, o, ti hmanja dika,
zašto ti je čalarnost tako prevelika?

Zakaj ljudi na tvoju ljubav priteguješ,
a po smerti vu tešku muku zapeljuješ?

Da bi svet bogatušem troje mogel dati:
mladost im povraćati, kinč, blago spravljati,

jake, lepe sinove, kčere imevati,
tak bi se pristojalo kinč, blago spravljati.

Premisli, o človeče, kamo ti je priti,
ar prot smerti nigdor se ne more boriti.

Nega bilo na svetu, koga ne premogla,
nit će biti, kî bi bil prost smertnoga prugla.

Kada duša s človeka tela vunka zide,
ništor ne zna, v kakvo mesto ona pride.

Moja pamet trepeče, kada premišljava,
kakvo prebivališče mene se pripravlja.

Gda mislim za tužnu smert, bojim se i strašim,
ne znam, gde mi bude stan, zbog toga se plašim.

Znam, da vumrem i negde budem ja nastanjen,
da me v nebo vzemeš, Bog, to te prosim, AMEN.

DE AGONIZANTE PRAEC.[ATORIA] [POSLUŠAJTE, BRATJA, ČUDNA DOGUVANJA]

Poslušajte, bratja, čudna dogovanja
od grešna človeka, kaj se je zgodilo
jedno prvo vreme, za negdašnjih ljudi.
Beše jedan človek vu nekom vremenu
na smertne poste, koji se plakaše,
kruto zdihavajuč k Gospodinu Bogu.
Ovo govoraše: O, nevolno telo,
zdaj ti je zginuti, prez duha, razuma,
gluhomu, slepomu zdaj ti je ostati.
Ar si vnoge denke krivično živelo,
o nečisto telo, da kamo sad dojdeš,
da dušu ispustiš, o nesrečno telo.
To ti bude veselje, o okorno serce:
pred Bogom drhtati, kade ni z misaljum,
z rečjum ni s pametjum račun ne buš znalo.
Rad bi pregovoril, da ne budem mogel,
ne bum duha imel; rad bi se kajati
za vse moje grehe, računa im ne znam.
Ne bu mi hasnilo pitati to telo,
jaj mene nebogu, ar bude ležalo
gluho, nemo, slepo vu te černe zemlje.
Da jaj mene nebogu, moje grešne duše,
kaj mi bu činiti, gda mi bu govoriti,
od grehov račun dati, gda mi bu drhtati.
Ar za moje grehe računa jaz ne znam,
jaj mene nebogu, prepustil sam denek
kako žarko sunce, vu kom ja pregreših.
Vu kojem dušice postom ni almoštvom
nigdar ne napitah, neg listor to telo,
kô bu v zemli gajilo i červi gemzelo.
Ovako hodjaše jedan bogat človek
vu prvom vremene, da po ovom svetu
jedne kaple vode ne mogel sprostiti.
Da za moje grehe smiluj mi se, Bože,
pravi Sin MARIJE, i dušicu moju
vzemi v tvoju slavu, da ti zdaje hvalu.
A neka se razgovori grešno telo moje
z grešnici navkupe, ar je na tom putu,
da jur dušu spustim, zemlja i smrad bude.
Oh, da bi mi imati moje perve denke,
vu kîh sam zagrešil, htel bi se kajati,
moliti, prositi, nigdar več ne vgrešiti.

Ar sem vse premislil: nenavidnost serca,
nečistoču tela, lenost, ljudomorstvo,
skupost i lakomost; tâ su žitek sveta.
O, gde je veselje, gde je dika sveta
i ta oholija, ke sem nasleduval
od mladosti moje do sadašnje ore.
Kade to sunčece i ta svetli danak,
vse stvari na svetu počinek imaju,
na tom grešnom svetu ja se tako mučim.
Kade te ptičice i mali mravinci
hranu si spravljaju, a kade je hrana
moga grešna tela, neg ta černa zemlja.
I vi, draga bratja, koji ste slišali,
spomente se stoga smerti ino suda,
s paklenskoga ognja, z nebeskoga raja.
Ar dvojim zakonom vumreti moramo:
za grehe nečiste, ovo je perva smert
našem u grešnomu telu, pekla nas Bog mentuj.
Ar koji vu muke tam paklenske dojde,
nagdar vun ne zide; oh, to je druga smert
naše grešne duše, koje vsaki čuvaj.
Hvala budi Bogu Ocu nebeskomu
i Sinu njegovomu; glih ravno takajše
Duhu svetomu, jedinomu Bogu. AMEN.

DIES IRAE, DIES ILLA [SUDEC SERDIT HOĆE PRITI]

Sudec serdit hoće priti,
ves svet ognjem popaliti;
ne moći se pred njim skriti.

Z pravičnemi ti me vmesti,
grešnici su vsi nečisti,
oni v pekel hote vlesti.

Kolik trepet teda bude
gda se Sveta pisma zbude,
a mertvi se vsi obude.

Ne krati mi već prošćenja,
daruj milost odrišenja,
slobodi me od sk[v]arjenja!

Trombeta Božja mertve zbudi:
"Vstane gore, mertvi ljudi,
pojte k Bogu da vas sudi!"

Z nebes pride, za me radi,
grešnu dušu ti ohladi,
od pogibeli me oslobodi!

Smert će teda nazad stati
gda se hote mertvi vstati,
račun Bogu vu vsem dati.

Smert si, muku prijel za me,
ne serdi se veće na me;
izbavi me vražje mame!

Knjige se hote otvoriti,
vu kih će spisano biti
kako hoće Bog suditi.

Plaćem gorko i vuzdišem,
vsi pokorni grehe vtiše;
milostiv si, kako slišim.

Milostivni Gospodine,
od straha mi duša gine;
pomiluj ju da ne zgine!

Ognjem večnim grehe kažeš,
prosti pervo neg je skažeš,
da me tamo prava najdeš.

Što ću grešnik teda reći,
ku li milost ufam steći,
gde te jedva dobri vteći?

Magdalene oprostil si,
razbojnika v raj vuzel si,
mene vupanje takaj dal si.

Milostivni Bog, vusliš[i] me,
zlimi vrazi ne zgubi me,
pomiluj me za tve ime!

Gda prokleti v muke pojdu,
da na dobrih stranu budem,
da ne zgorim [v] večnom ognje.

Vnogo serdit, Bože dragi,
pomiluj me, Ježuš pravi,
ne zgubi me zlimi vrazi!

Moje molbe nedostojne,
ti je primi k sebe volne,
prosti muke nepokojne.

Med dobremi mesto daj mi,
od zalih me ti obrani,
postavi me na desne strani.

Vnogo plača, vnogo straha
kad se grešnik vstane z praha;
to slišavši, mrem od straha.

Daj im, Bože, Gospodine,
večni pokoj za tve ime,
Ježuš Krištuš, Sin Marije. Amen.

CANTIO PRO TEMPORE PASCHALI [OVO KRIŠTUŠ ODHAJA, POSEL OČIN DOPRAVLJA]

Ovo Krištuš odhaja, posel Očin dopravlja
vu nebo se odpravlja, vučenike ostavlja.
Kyrie [eleison].

Vse im serce pojimle od keh slovo vuzimle,
vsi za njim zdihavaju i milo stugavaju.
Kyrie el[eison].

A što činiš ti, duša odkupljena od Ježuša,
kaj se gore ne vstaneš i k njemu ne pristaneš?
Kyrie [eleison].

Što ne zvedaš kam ide, kamo pride, kam zajde,
gde li bude kraljuval i naveke prebival?
Kyr[ie eleison].

Od koga je bil poslan i tomu svetu daruvan,
nemu ide nadesno, pljen peljajuč serčeno.
Kyr[ie eleison].

Bude Otca daruval kad mu pljen bu prikazuval:
človeka stvorjenje i svoje odkupljenje.
Kyr[ie eleison].

Otec dare prijemljuč, Sina svojega ljubijuč,
dare darmi bu plačal i obilno vse zvrčal.
Kyr[ie eleison].

O, Ježuše ljubljeni, odkupitel serčeni,
Otca tvojega dragoga nam vučini krotkoga.
Kyrie elei[son].

Ti si put i pravica, vsem nam v nebo stezica,
daj nam k tebe priti, v nebe stan dobiti.
Kyrie [eleison].

Hvala ti, Oče Bože, budi, i tebe, Ježuše,
z Duhom Svetem najviše, po vse veke najširše.
Kyr[ie eleison].

RJEČNIK

ada - dakle

ale - ali

Alia cantio pulchra et vera - Druga
popijevka, lijepa i istinita

Alia de beata virgine - Druga (pjesma) o
blaženoj djevici

almoštvo - milostinja

ar, arti - jer

batriti - hrabriti

be - bude

bluditi - grijешiti

Bogovi - Bogu; *Hvala budi Bogovi* -
Hvala budi Bogu

boleznost - jad, nevolja; tuga, žalost

bolvan - idol, kumir

britki - oštri

čalarbina - himba; *čalaren* - himben;

čalarnost - himbenost

če - ako

čemeran - otrovan

čeze - kroz

čreda - stado

da = gda - kad

De agonizante praec.[atoria] - Molitva
nad umirućim

De paenitentia - O pokajanju

Dicitur ad notam ut supra - govori se po
notama kao gore

Dies irae, dies illa - Dan srdžbe, dan
onaj

dijak - onaj koji je izučio škole i poznaje
latinski jezik

dika - slava

doguvanje - događaj; stvar

dopeljati - dovesti

dvanadeste - dvanaest

dvoji - dvojak

eiusdem notae - na isti napjev

gda - kada

gemzeti - gmizati

glih - jednako; *glih ravno takajše* -
jednako tako kao i

habati se - čuvati se, paziti se,
uzdržavati se

herceški - vojvodski

hižica - kućica, potleušica

hmuknuti - umuknuti

hnanj - loš, zao

hud - loš, zao; *hudoba* - zloća

iliš - jelo, hrana

In adventu - u došašću

In hoc anni circulo - U toku ove godine

ino - i

ite - idite

izhod - izlaz

Ižaijaš - Izaija, biblijski prorok

jalen - zavidan

jaz - ja

jošče - još

kača - zmija

kade - gdje

kako - kao

karati se - pregovarati se, svađati se,
rječkati se

kazati - kažnjavati

kinč - nakit, ukras; blago

kmestu - odmah, smjesta

koruna - kruna

kotere - koje

kričati - vapiti; vikati

kričati - vikati, vapiti

kruto - jako, veoma, vrlo

Kyrie eleison - Gospodine smiluj se

lilium, liliom - ljiljan

limbuš - čistilište

lističje - lišće

listor - samo

ljubeznost - ljubav

ljucki - tuđi

mentuvati - osloboditi, odriješiti; lišiti

milošča - milost, milosrđe

Mojžoš - Mojsije

morje - more

mošnja - kesa

najti - naći

napitati - nahraniti

natura - priroda

navkupe - zajedno

nazavati - nazivati

nazlob - zloba; mržnja

nazvestiti, nazveščati - navijestiti, naviještati

ne - nije; *ne moći* - nije moguće, ne može se

nebog - jadan, nesretan, tužan

neg - osim

nega - nema

nenavidnost - zavist

ničemuren - isprazan; tašt

nigdar - nikada

nigdor - nitko

ništor - ništa

Noctis sub silentio - U noćnoj tišini

noći prvom vusnenje - u prvom

noćnom snu

norc - luda

njega (gen. os. zamj. *on* u službi posv. zamj.) - njegov

obarovati - obraniti

obatriti - ohrabriti

obuditi se - probuditi se

očin - očev

od zalih - od zala

odlačiti - odgađati, zavlačiti

okoren - okorio, tvrd; strog

ora - sat (vrem.), vrijeme

oroslan - lav

paperuš - papir

pekel - pakao

pelda - primjer

pelin, pelina (pridjev) - gorak, gorka

periče - pera (za pisanje), pisaljke

pervo - prije

piliš - piće

pisan - ukrašen, kićen; šaren

pitati pitanja - dosuđivati sud (pravdu)

poginuti - nestati

pogubiti - satrti, uništiti; izgubiti

pojti - poći

polača - palača

poleg - pokraj, kraj

pomirati - umirati

poštenje - čast, poštovanje

potečete - potrčite

potpirati - podupirati

povernuti se (z grehov) - vratiti se (sa grešnoga puta)

pregnati - prognati, izagnati

prekaniti - prevariti

premoći - nadvladati, svladati

prepustiti - propustiti

previjati (tanc) - izvoditi (kolo, ples)

prez - bez

prijeti - primiti

pripetiti se - dogoditi se, zbiti se

pri (3. l. sing. prez. *pride*) - doći

profeta - prorok

prošnja - molitva

pruglo - zamka

ritek - slama

roža - ruža; cvijet

sâd - plod

skazati - kazniti

skvarjenje - prokletstvo, osuda, kazna (relig.)

slišati - slušati; *slišiti* - čuti

službeno telo - tijelo koje služi

snoč - sinoć

speljati - izvesti

spravljati - spremati

stvorjenje - stvor

svecki - svjetski
svit - osvit

šetuvati - žuriti se; kretati se
šoltar - psalam
štirati - misliti

tâ - to; *tâ vsa* - to sve
takajše - također
tanc - kolo, ples
tebe (dat.) - tebi
tecete - v. *teči*
teči (2. l. pl. imper. *tecete*) - trčati, hrliti, žuriti se
teda - tada
tergati - otimati
trombeta - trublja
turn - toranj

več - više
večnom ognje = *v večnom ognje* - u vječnom ognju
vekovečen - vječan
ves - sav
vete - ovaj
vezda - sad, sada
vgajati - ugađati
vgrešiti - sagriješiti
vlačiti - vući
vlesti - ući, unići
vmestiti - smjestiti
vnogi - mnogi
vonjuči - smradan

vse - sve; *vsî* - svi
vsegda(r) - uvijek
vstati - ustati
vteći - uteći
vtišiti - utišati, zatomiti, umanjiti
vu prvom vremene - nekoć, jednom
vufati se - nadati se, pouzdavati se, ufati se
vun, vunka - van; *vun zneti* - izbaviti
vupanje - nada, pouzdanje, ufanje;
vupati se - nadati se, pouzdavati se, ufati se
vzeti - uzeti

za me radi - mene radi
zadosti včiniti - udovoljiti
zagoda - na vrijeme
zahod - zalaz
zakon - način
zapeljivati - zavoditi, odvoditi
zbirati - sabirati
zdaj - sad
zdavati - davati, odavati
zdihavati - uzdisati
zginuti - nestati, poginuti, propasti
zgubiti - satrti, uništiti; pogubiti
ziti (3. l. sing. prez. *zide*; part. perf. f. *zešla*) - izići
zvedati - saznati
zveličenje - spasenje (relig.)

žitek - život
žuhkek - gorak

ANA KATARINA FRANKOPAN - ZRINSKA (oko 1625-1673)

Ana Katarina Frankopan - Zrinska (oko 1625-1673), žena urotnika Petra Zrinskoga, bila je mecenatkinja umjetnosti i književnosti, ali i "prva žena u banskoj Hrvatskoj koja se sama bavila izvornim stvaralačkim radom i prevođenjem" (O. Šojat). Otac joj je Vuk II. Krsto Frankopan, istaknuta ličnost svog doba. 1641. godine udala se za Petra Zrinskoga, koji je nakon pogibije svog brata Nikole 1665 postao hrvatski ban. 30. travnja 1671. Petar je, zajedno sa Franom Krstom Frankopanom pogubljen kao urotnik protiv bečkog cara u Bečkom Novom Mestu. Nakon toga, lišena imutka, internirana je u jednom samostanu u Grazu do smrti.

Dijelom i stoga što je u istrazi krivnju za urotu svaljivala na sebe, a najviše zbog propagande krugova bliskim bečkom dvoru, tradicija ju je smatrala glavnim "negativcem" urote zrinsko-frankopanske i krivcem za nevolje koje su nakon toga događaja zadesile Hrvatsku. Premda stoji da je u uroti aktivno sudjelovala, te su optužbe neutemeljene. Treba također imati u vidu da je za ženu toga doba politički angažman, kao uostalom i knjižvni rad, bilo nešto što se smatralo neprimjerenim.

Tiskala je 1661. u Beču *Dvoji dušni kinč* Baltazara Milovca, te iste godine u Veneciji svoj molitvenik *Putni tovaruš*. Molitvenik je pisan kajkavskim jezikom ozaljčkog književnog kruga, sa dosta primjesa štokavštine i čakavštine. Sadrži molitve i druge nabožne tekstove, uglavnom prijevode sa njemačkoga. Iznimka su izvorni predgovor i glasovita nadahnuta uvodna pjesma koju donosimo.

PUTNI TOVARUŠ

VSAKOMU ONOMU, KI ŠTAL BUDE OVE KNJIŽICE

Nî za drugo na 'vom svitu
Človik stvoren od ruk Boga,
Kad mu dušu plemenitu
Dâ srid raja zemaljskoga,
Neg da ovde tako hodi,
Tako živi i putuje,
Da se v smrti prav nahodi
I da v nebu gospoduje.
Zač Bog stvori vnoge staze,
Vnoge pute i načine,
Neg da po njih ljudi plaze
Do nebeske domovine.
Zato knjige, zato pisma,
Zapovidi i zakoni
Poda, da kî ide š njima,
Večnu radost mu nakloni.
Prvi puti lahki bihu
Pred sagrišenjem naravi,
Ali sada zarastihu
Kot ledina u dubravi.
Nit se more v raj nebeski
Prez pastira i vojvode.
To včiniše grihi teški,
Koji krivem putom vode,
Kî sakriše put pravični,
Koga s križa Ježuš kaže,
Ponutkujuč on krivični,
Koji nime stvari traže.
Obrati se, o človiče,
Obrati se, jur si dosta
Dosad bludil, neverniče,
Zbog življenja tvoga prosta.
Ostavi već krive puti,
Ah, cič tvoga zveličenja,
Ter se jur i sam otputi
Od večnoga pogubljenja.
Ovo druga i vojvodu
Ljubljeno ti priporučam,

Kí te hoće v krivem hodu
Spetit, veruj mojim ričam.
Nemoj mi ga zbantovati
Sponoseći u njem dilo,
Nego vridno poštovati,
Tako t' zdravo budi tilo.
Pravično ga htij sliditi,
Pobožnostjom za njim hodeč,
On će tebe vukrepiti.
I zdrav budi, za me moleč.

RJEČNIK

cič - radi; zbog

jur - već

prez - bez

spetiti - opaziti, ugledati

sponoseči - krnjeći, omalovažavajući, umanjujući

tovaruš - drug, pratilac; *putni tovaruš* - suputnik

vnogi - mnogi

zač - zašto

zbantovati - smetati, uznemiriti

BOLTIŽAR MILOVEC (1612-1678)

Molitvenik na kajkavskom književnom jeziku *Dušni vrt*, tiskan je u Beču 1664. godine. Sačuvan je samo jedan primjerak, otkriven dvadesetih godina dvadesetog stoljeća u Dubrovniku.

Boltižar (Baltazar) Milovac bio je vrlo ugledni član isusovačkog reda, rođen u Međimurju. Doktorirao je filozofiju u Beču, bio nastavnik u Zagrebačkom kolegiju, te u Trnavi, Sopronu, Beču i drugdje, propovjednik i dobar govornik (nazvan "Cicero Croaticus"). Održavao je veze s istaknutim ljudima tog doba (Katarina Zrinska, grofovi Erdödy, grof Franjo Nádasdy). Premda je kasnije osuđivao urotu zrinško-frankopansku, zbog svojih je veza sa Katarinom Zrinskom, koju je kasnije, kao i mnogi drugi, optuživao kao inicijatora urote, vjerojatno imao problema u vremenima odmazde. Pored *Dušnog vrta*, napisao je i molitvenik *Dvoji dušni kinč*, posvećen Katarini Zrinskoj i tiskan uz njenu potporu.

Dušni vrt sadrži oficije (himne, molitve) i litanije, a namijenjen je mladeži. V. Vrana ističe da su u tom molitveniku za povijest književnosti "od najvećeg interesa verzificirani himni, jer predstavljaju smišljen rad na uzdržavanju i obogaćivanju hrvatske crkvene i duhovne poezije u kajkavskoj Hrvatskoj". Uglavnom je riječ o prijevodima, od kojih su neki Milovčevi, a neki nastali preradom starijih dubrovačkih i dalmatinskih prijevoda, što se vidi po čakavskim i štokavskim elementima u jeziku. Neki bi oficiji mogli biti i originalni Milovčev rad. Premda nastali u vrijeme baroka, Milovčevi himni ne sadrže gotovo ništa od značajki tog razdoblja: "nema baroknog obilja izraza, nema religiozne patetike, ali - dubokim poniranjem u vlastiti jezik i istančanim osjećajem za izbor riječi i za jednostavnost forme, on se znao poslužiti već u to vrijeme zrelim i bogatim izražajnim mogućnostima jednako kajkavskoga književnog jezika kao i jezika ostalih dijelova Hrvatske" (Olga Šojat).

DUŠNI VRT (izbor)

HYMNUS

Ježušev slatki spominek,
Kak žeđnu hladen napitek,
Več nego med, i vse sladek
Njegov ljubljeni pominek.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 22)

HYMNUS

Ništar ne lepše spevati,
Veseleje poslušati,
Ništar ne slaje misliti,
Neg' tebe, Ježuš, dičiti.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 23/24)

HYMNUS

O Ježuš, ki te čekaju,
Ufanje si, kî iščeju,
Sladek, i kî te prosiju,
Vse dobro, kî te najdeju.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 24)

HYMNUS

Ježuš, srdčena nasladnost,
Vekša neg' vsa druga radost,
I pameti naše svetlost,
Vu slabote dušna jakost.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 24/25)

HYMNUS

Jezik nemre zgovoriti,
Ruka pismom stolmačiti,
Ki skusi, zna premisliti,
Kaj je Ježuša ljubiti.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 25)

HYMNUS

Ježuš, kralj čudnoviti
Obladavnik plemeniti,
Kak duša tebe vuživati
Žele, ne zna povedati.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 25/26)

HYMNUS

Gospone, pri nas prebivaj
I noćnu temnost pretiraj.
Vu srcu našem počivaj,
A nas vu pokoj zapeljaj.

(Oficijum od imena Ježuševoga, str. 26/27)

HYMNUS

Vzemši kruh, njim reče: Jete,
Moje telo ovo je.
Pehar vina, reče: Pite,
Moja krv to prava je.
Doklam pridem, to činete
Moje na spominanje.

(Oficijum od svetoga oltarskoga šakramenta, str. 51)

HYMNUS

Ki se pravo z ovem hrani,
Ki ov pije napitek,
On ponavlja poštuvari
Moje smrti spominek,
On je k žitku odebrani
Oca moga odvetek.

(Oficijum od svetoga oltarskoga šakramenta, str. 51/52)

HYMNUS

Ova hrana smrt zavdaje,
Kî nju je nedostojen,
Krvî božje kriv postaje,
Kî nju pije nevreden.
Kî to čini, veruj da je
Judašu prisposodoben.

(Oficijum od svetoga oltarskoga šakramenta, str. 52)

HYMNUS

Prvu oru Ježuša k Pilatu peljahu
I krivični svedoki proti njemu stahu.
Pljuskami zbijenomu ruke vukup zvezahu
I vse dike dostojno lice popljevahu.

(Oficijum od Muke Krištuševe, str. 64)

HYMNUS

Marija vu Egiptom beži

Bežiš, Marija, vu tuđu zemlju, sinkom opršena,
I sunčena svetlina hočeš da bude skrivena.
Egiptom je vtečišče mirovno tvoje ljubavi.
Poleg potoka Nila hodiš, puna si suzami.
Žalost moja ovemi suzami se povekšuje,
Proti Marije ljubav vu srcu vekša narastuje.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 78/79)

HYMNUS

Marija dete Ježuša vu Jeružalemu zgubila

Vu očinom da bude sin poslu, nesi zvedela
Kot liliom od tuge tri dni si zato bledela,
Po puteh i po kuteh Sinka jesi zazavala,
Gda reči nesta vusteh, srcem milo zdihavala.
Ove tulike suze, Marija, naj ti žalujem,
Moja žalost prot tvoje da je ništar, to valujem.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 80)

HYMNUS

Marija sina, križno drevo nosečega, zesrela

Križno sinek brvenje nosi, o teški tovor!
Nut, ovo je znamenje, komu se suprotgovori.
Telo šibjem po prseh ranami vse vukrvavljeno,
Tvoje, Marija, srce mira suzami vtopljeno.
Oči moje, obilno krvave suze točite,
Od duše ter nevoljno, prosim, telo razlučite.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 81/82)

MOLEMO SE

O, slatka mati Ježuševa, koja si plačna gledala Sinka tvoga
vlovljenoga, svezanoga, krvavoga, zbitoga, ošpotanoga,
ove tulike teškoče poglej, o mati milošče, ter me od vražje
skušnjave oslobodi i zabave. Amen.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 82)

HYMNUS

Marija pod križom stala

Žalosti i ljubavi zasad, Gora kalvarova,
Preša su oštri čavli, prešpan koruna trnova.
Gda Ježuš sam pod križom krvavu tlači prešicu,
O, kuliko tem trudom Marije tišči dušicu.
Onda mi je večnoga nedvojnost žitka precvela,
Gda je ljubav raspeta na drevu mrtva povelala.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 83)

MOLEMO SE

O, slatka mati Ježuševa, žuhke žalosti vsa puna, koja si s križa
prejela mrtva sina, i objela, gda njegove mrtve vude oprale su
tvoje suze. O, ti mati vse dobrote, vu moje smrtne strahote vu tvoj
naručaj me primi, onde mi duša počini. Amen.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 85)

HYMNUS

Marija pri Grobu plakala

Vu grobu mrtvo telo je kamenom zatvoreno,
Tebe, Marija, celo ne srce, neg' rasporeno.
Poleg groba zdihavaš kak vu puščine grlica,
Mene na plač pozavaš kak turobna golubica.
O, tvoja žuhka tuga kako morje gluboka je,
Takva ne bila druga, grehe naše vtopila je.

(Oficijum od sedem žalosti B. Marije, vsegdar device, str. 86/87)

HYMNUS

Angel čuvar vabi na dobro

Kameno srce vumekči
I mrzle prsi opeci.
Gda mi grešni trn prižmeči,
Ti mi na pomoč doteci.
Ne pusti po bludu teči,
Daj vrata žitka doseči.

(Oficijum od svetoga angela čuvara, str. 99)

HYMNUS

Angel čuvar za grehe pokara

Ti lenost moju podbodi
I na vse dobro me obudi,
Moju smrt gusto spomeni,
Na pokoru me priženi.
Ne daj žitka prepruditi,
Nit' večnoga zamuditi.

(Oficijum od svetoga angela čuvara, str. 101)

HYMNUS

Zdrava budi, o devica,
Ježuševa zaručnica,
Paradišomska rožica,
Lepe duhe fiolica.

Zdrava, deva izebrana,
Barbara imenuvana,
Svojum krvjum vsa oprana,
Nam na vernu pomoč dana.

Zdrava, deva odličena,
Vsum lepotum nakinčena,
Dostojna vsega poštenja
I po vsem svetu zvišenja.

Kak liliom čista, bela,
Med devicami precvela,
Greh vu tebe nema dela,
Vsu si dobrotu imela.

Ti si dragi đemant-kamen,
Svetla kak ognjeni plamen,
Vu nevolje smrtne turen,
Pri kom je grešnik seguren.

Ježuševa, ti, koruna,
Ljubavi čiste vsa puna,
Svetoga Duha posuda,
To svedoče vnoga čuda.

Gda si telo na smrt dala,
Bogu žitek alduvala,
Rumenu krv prelejala,
Tu si zmožnost zaiskala.

Da bi z grehov svojih stali,
Božje telo prijimali,
Prvo neg' mrtvi opali,
Ki te budu poštuvali.

O, Barbara, na vse strani
Nas na smrti naše brani
I božjim telom nahrani,
Da nas huda smrt ne rani.

Hvajte, verne dušice
I blažene vse device,
Boga, Barbaru presvetu
Dičite vsi po vsem svetu. *Amen.*

(Oficijum od s. i čudne mučenice Barbare, str. 158-160)

RJEČNIK

alduvati - žrtvovati, posvetiti

blud - grijeh

brvenje - brvna, grede; deblje daske

deva - djevica

dičiti - slaviti; *dika* - slava

doteči - dotrčati

duha - miris

đemant-kamen - dijamant, dragi kamen

fiolica - ljubica

glubok - dubok

gusto - često

koruna - kruna

naj - neka

najti (3. l. pl. prez. *najdeju*) - naći

nakinčen - ukrašen, urešen

ne - nije

nedvojnost - sigurnost

ništar - ništa

objeti - objumiti zagrliti

obladavnik - pobjednik, vladar

obuditi - potaknuti

odičen - slavan, proslavljen

odvetek - odvjetak, baštinik, nasljednik;

potomak

oficij - molitva (iz brevijara)

opeči - zagrijati, upaliti

optršen - opterećen

ora - sat (vrem.)

ošpotan - osramoćen, ponižen

paradičšomska - rajska

peljati - voditi

pominek - razgovor; spominjanje

poštenje - čast

potok - potok; rijeka

povedati - kazati, reći, izreći

povekšavati - povećavati

povela (part. perf. od glag. *povenuti*) -
povenula

pozavati - pozivati, zvati

precvesti - procvasti

prejeti - prihvatiti

preisliti - promisliti, razmisliti

prepruditi - rasuti, rasipati

prešpan - tijesak, preša

pretirati - otjerati

priiti (1. l. sg. prez. *pridem*) - doći

prijimati - primati

prispodoben - sličan

priženi (2. l. imp. sign. od glagola

prignati) - nagnaj, potakni

prižmečiti (*prižmehčiti*) - otežati

puščina - pustinja

rožica - cvijet, cvjetić

skusiti - iskusiti, iskušati, probati;

skušnjava - iskušavanje

slaje - slađe

spominjanje - sjećanje; razgovor; *spo-*

minek - sjećanje, spomen

stolmačiti - protumačiti; *pismom stol-*

mačiti - opisati

suprotgovoriti - protiviti se

tovor - breme, teret, tovar

trh - teret

turen - toranj

vabiti - mamiti; zvati, pozivati

valuovati - priznati, priznavati

več - više

vekši - veći

ves, vsa, vso - sav, sva, sve

vtečišće - utočište

vud - ud

vukrvavljen - okrvavljen
vukup - zajedno
vumekčati - smekšati, umekšati
vusta - usta

zabava - uznemirivanje
zamuditi - zakasniti, promašiti
zapeljati - odvesti, uvesti
zasad - grančica, mladica; šiba koja se cijepi
zavdavati - zadavati
zazavati - zazivati, zvati

zbit - izbijen, pretučn
zdihavati - uzdisati
zesresti - susresti, sastati
zmožnost - jakost, snaga
znamenje - znamen, znak
zredeti - saznati, znati

žaluvati - naričati, plakati; *suze naj ti*
žalujem - zbog tvojih suza neka naričem
(plačem)
žitek - život
žuhkek - gorak

MATIJAŠ MAGDALENIĆ (oko 1625 - ?)

Matijaš Magdalenić, turopoljski plemić iz Male Mlake, rođen oko 1625. godine, slabo je poznati i izučavani kajkavski pjesnik i prevoditelj. Glavno djelo mu je *Zvončac* (1670.), za koje je tek 1939. dokazano da se ne radi o izvornom djelu, nego o prijevodu iz mađarskog jezika, a ne njemačkog kako se do tada pretpostavljalo.

Zvončac čine tri djela u stihu, religiozno-didaktičkog karaktera: *Premišljanja zvrhu četirih poslednjih človeka*, *Plač smrtelnosti*, te *Rasipnoga sina hištorija*. Donosimo drugu pjesmu, za koju je Milan Rešetar, doduše, ne znajući da se radi o prijevodu djela u to doba cijenjenog mađarskog pjesnika Vörösa, rekao sljedeće: "bezuvjetno najbolje što je u starijoj srpskohrvatskoj književnosti napisano o smrti".

ZVONČAC

PLAČ SMRTELNOSTI

Nut, strašna smrt, kot lačni hrt,
Kak nam žitak popada.
Napinja luk, strelja med puk,
Duše jagmeči grada.

Taki zvonjaš, kak dokonjaš
Jezikom obračati.
Vusta stišnuč, nos zataknuč,
Hte te van mikati.

Telo zato, kako blato,
V letu prahom postane.
Moraš iti, ne znaš priti
V kakove češ stane.

Od tud zmaknuč, v zemlju vtaknuč,
Gde te nigdor ne zbudi,
Reku: Van, van, mrcina, van,
Dosta si živel med ljudi.

Gda jur grlo hrhra vrlo,
Jemli proščenje od sveta.
Roditelji, prijatelji,
Straše se kot od vubita.

Ti, kî plaču, milo javču,
Tebe van sprovajaju,
Vu goščenju, vu smejanju
Zutra dan potrašaju.

Vu neznanu, neskušanu,
Sam češ pojti krajinu.
Vsako dilo, kak je bilo,
Listor s tobom porinu.

Ako ravno plaču davno,
Sad pojdu na karminu.
Ti ostaneš, več ne staneš,
Nit jim zabraniš kuhinju.

Tvoj razgovor, mladost i dvor
Sad te hoče odbeči.
Zvene lice i vusnice,
Spadnu nutar tve oči.

Tvoje telo tam veselo
Žabe, kače čekaju,
Kot vu diki dvorjaniki,
Tako ti se klanjaju.

Glava, srce, jezik, grlce,
Straše se za nje.
Ta strašni gost, smrtna bledost,
Lice, misal zavjime.

Pogledaju, zasipaju
Brže li te pogrebiči,
Da zmrcvare lice, skvare
Z nosom vuha i oči.

Tvoji strici, ljubljenici,
Vsi od tebe pobegnu.
Otac, mati, već ni brati
Na ruke te ne zdignu.

Sini, žena, kči ljubljena,
Dugo te ne žaluju,
Za pol leta črna svita
Ako drži, odure ju.

Kî be dvoran, sluga veran,
K tebe i ne pristupi.
Telo v mukah, srce v tugah
Kot ladja se vutopi.

Za se hudi blago ljudi
Od tve dece razvleku.
Muke vgasi, Bog ga spasi,
Morebit i ne reku.

Peto leto, telo zmleto
Kako pepel ostane.
Kosti tvoje - reku: gdo je -
Z nogum budu rivane.

Prava mati neče znati
Videč tve glave lubanju.
Kako s' skvarjen, jur si zabljen,
Ime ti je v neznanju.

Ne mudrosti tako dosti,
Kâ bi skradnji hip znala.
Smrt jednako telo vsako
Kot seno bu skašala.

Tak nad kralji kak petljari
Jednako gospoduje,
I mladence kako starce
Svojom kosom zvaljuje.

Plemenite svilne svite
V ružnu jamu zameče.
Ti pak zmišljaj, pravo zvedaj,
Kakove češ biti sreče.

Ar poslednji su tam prednji,
Petljar s kraljem skup stoje.
Kako vetar, zgine hitar
Tvoj glas, čast ti posvoje.

Komu zato zručiš zlato,
Lepeh gradov zidine?
Mesto tebe drugi sebe
S tvojum šubum zavine.

Tve držanje i imanje
Neprijatelj opusti.
Kače, žabe telo zrabe,
Š nim se i črv podtusti.

Kak premineš, v glasu zgineš,
Vsa te srca pozabe.
Tvoji sini, pobratini
Spominat te oslabe.

Tvoju jakost, plemenitost,
Črna zemlja zadavi.
Još ne mariš, neg se hvališ
Z blagom, kô te ostavi.

Kot tat mučeč, smrt se vučeč
Tvoje drevo podseče.
Nit moč vujti nit se skriti,
I čez zid te povleče.

Moreš iti, kam češ priti,
Ne znaš, ta jad češ piti.
Prez milošče ranit hoče
Ter znevarce vudriti.

Oh, črivo, ti lažljivo
Telo, kak nas vkanjuješ.
Med obečuč, na jad vlekuč,
Jalno nas omamljuješ.

Ti ne veruj, s tem ne noruj,
Ar daš li se osedlati,
Oh, tja k vragu, v smetnu dragu
Tebe hoče pojahati.

Danas jošče morebit če
Z ognjem slamu vužgati.
Ah, ne igray, dobro delaj,
Kot trst če te zlamati.

Kuliko nas vumre danas,
Kî se včera smejahu,
Kî vu smole i nevolje
Gore, a včera skakahu.

V noči, vu dne, hipe zadnje,
Ada, moj duh, promišljaj,
Ar smrt pride, z nagla zide,
Š njum pobiti se pripravljaj.

Ako ravno strelum naglo
Z luka pusti v tebe,
A ti slavno stoj pripravno,
Ošpota sama sebe.

Zahiti drago, najdeš blago
I pravično gospoство.
Nit se ti boj, vu tom ne dvoj,
Bog će dati blaženstvo.

Prav se vufaj, k nebu zdihaj
S tvoga srca čistoga.
Kinč bogati tam će dati:
Budi čekanja vernoga.

AMEN

RJEČNIK

ada - dakle

ar - jer

čez - kroz

dokonjati - završiti, prestati

gdo - tko

jagmiti - napadati, nasrtati, navaljivati;
otimati, plijeniti

javču - jauču

jemati - uzimati

kača - zmija

karmina - gozba u počast pokojnika,
mrtvaština

kinč - blago; nakit, ukras

kot - kao

lačan - gladan

listor - samo

milošča - milost, milosrđe

nigdor - nitko

ošpotati - osramotiti

petljarij - prosjak

prez - bez

skvarjen - odbačen, osuđen, proklet

šuba - zimska kabanica (podstavljena
krznom)

včera - jučer

vkanjuvati - varati

zabljen - zaboravljen

zavjeti - obuzeti; zauzeti

znevarce - iznenada

žitak - žito, hrana

PJESMARICA JURJA ŠČRBAČIĆA (1687)

Rukopisna *Pjesmarica Jurja Ščrbačića* (*Cantiones Georgii Scherbachich*) iz 1687. godine, pohranjena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, jedna od najstarijih i najznačajnijih pjesmarica kajkavske književnosti. Prema mjestu pronalaska rukopisa, poznata je i kao *Drnjanska pjesmarica*. Sadrži uglavnom nabožne kajkavske pjesme, uz nešto latinskih, ali je najzanimljiviji njen dio upravo nekoliko pjesama svjetovnog karaktera.

Neke su pjesme zapisivaču suvremene, a neke potiču iz ranijih razdoblja. Osobito je važna obimnija pjesma o uroti zrinsko-frankopanskoj, nastala neposredno nakon događaja kojega opisuje, u kojoj se još jednom Katarina Zrinska napada kao glavni krivac za tragediju. Zanimljivo je također da je jedna pjesma iz zbirke gusto precrtana i teško se može dešifrirati. Stihovi koji se ipak mogu pročitati, glase: "Gospodina biskupa propoved je takva, / kuharica od popa da se stira vsaka", na temelju čega nije teško zaključiti zašto je sadržaj te pjesme bio nepoćudan.

CANTIONES GEORGII SCHERBACHICH [Izbor]

[AH, BOŽE, SMILUJ SE,...]¹⁶

Ah, Bože, smiluj se, jur je smrti vreme,
listor dušu moju v tvoju milost primi.
Ah, je li kadi gdo, kî zna, kaj je žalost,
Hote, ter poglejte, kak tuži ma mladost.
Što mi hasni mladost, kad me lada žalost;
vu mojoj mladosti moram trpit žalost[i].
Što po svetu hodim od moje mladosti,
jošče nisem imal ni jedne radosti.
Vsi ljudi govore, da sam dobre volje,
Bog je zna naj bolje, kakove sem volje.
Vsi ljudi govore, pelin žuhko zelje,
a men' ti je pelin vse moje veselje.
Ja ču pelin sadit vsakojačkom dračom,
da ljudi poreku, da za drugem [dragum?] plačem.
Moje je srdašce s pelinkom zgrajeno,
s tugum ter žalostjum vse je opršeno.
Da b' tuliko tuge na zemlju vpadalo,
listje bi sahnulo, korenje venulo.
Nikaj ne bi vela moja mlada mladost,
od koje je prošlo veselje i radost.
Kuliko ih vpada na moje srdašce,
na moje srdašce i nesrečno telce.
Ja na svetu imam turobno življenje,
mojega srdašca veliko trpljenje.
Da bi vsega sveta ptice doletele,
vsakojačke pesmi lepo popevale,
Ne bi razveselile moje srce tužno,
kotero je tuge vsakojačke puno.
Ne hte beli zubi vsigdar ravno stati,
nit rumena lica z rožicami cveti.
Ali, prosim Boga, da me pomiluje,
vu mojoj mladosti da mi se smiluje.

---

¹⁶ U originalu naslov *Alia*.

človek se narodi, mladost ga pogubi,
v starosti lepota njega ne pohodi.
Vu ruke se dajem Gospodinu Bogu,
da od mene vzame sada tugu ovu.
Tu je pesen spravił jedan mladi junak,
v palače plačući, preželjno tugujući. *Finis.*

[JUR TUROBNA I ŽALOSNA ZIMA PROHODI,...]¹⁷

Jur turobna i žalosna zima prohodi,
protuletje z lepem cvetjem bliže dohodi;
dan je vekši, noć je manja,
a sunašce vsaki danak

više ishodi.

Videti [je] izdaleka gore zelenječ,
pasuč, jelen po dubrave skače veseleč;
a ptičice vsakojačke lepo poju.
i žumboreč gnjezda svoja

da napravljaju.

Boli mene srce moje, toga gledajuč,
da vse stvari vesele se, toga gledajuč;
a ja tužni ter nevoljni,
da nestane mladost moja,

vazdar tužeći.

Ravno jesam prispodoban k tužnoj grlice,
koja neče na zelenoj sedit kitice,
ar nje draga, tovaruša
vuhitiše, vuloviše,

vu mreže lovci.

Ja tužim kot grličica milo, ljubleno,
bojeći se, da od mene budeš zgubljen;
vidim, milo, da je tebe
od jalnoga modoruša

mreža spletena

Ja ne mislim vu mišljenju tebe vkaniti,
nego bi te s pravum verum rad obljubiti;
veče bi ti duša moja
sužnjem tvojem, ter i robom

ja rad postati.

Gospodina hoću molit, koji vsa lada,
da od mene tebe, milo, drugomu ne dâ,
nego mene, koji volim
vusta tvoja celuvati,

slaja od meda.

Prvo, vilo, ako bi me ti odurila,
morebiti da lepšega bi obljubila;
ali verna ni ljublena ovakovoga

nigdar ne bi ti dobila.

Jaj, če se natuliko, ljuba, zneveriš,
prokleta je duša tvoja, če me oduriš;
ne bi bolje grešna bila,

---

¹⁷ U originalu naslov *Alia*.

če me vumoriš.
Tako t', vilo, vnogi danak veseloj biti,
da me nemaš prez uzroka ti oduriti;
naj drugoga za dragoga,
nego mene, vse za Boga,
prosim, ljubiti.
Tebe, Dika, zvrhu nebes, koji vsa ladaš,
od vseh nevolj, z voljum tvojum, da nas opčuvaš;
vnoгим zdravjem ter veseljem,
potlam dušnim zveličenjem,
da nas daruješ. Amen.

[O, NESTALNOST SVETA...]¹⁸

O, nestalnost sveta i jalnost,
kak mi srce tuži, kad vu tebi bludi.
Tak brzo premine i človek pogine,
rosa na polju i pina na vode.
Iz Kaina peldu naprvo zemimo,
koji braca svoga vumori Abela.
Adam, otac nihov, vsem svetom ladaše,
ter ga nima dvima zručiti hotiše.
Ali Kain bracu živeti ne daše,
neg' se krvi njegve napiti hotiše.
Nut, poglejte simo, žene ino muži,
kako krv Abela svomu Bogu tuži.
S plačim si se rodil, s plačim si otkojen,
s plačim svit ostaviš i v grob se postaviš.
Spomeni se vezda, o, krščeni človek,
kak brzo dohaja tvoga žitka konec.
Tak brzo dohaja, kak sunce ishaja,
i sunce ishaja, i misac zahaja.
Kaj ti hasni blago, srebro ino zlato,
ako dušu tvoju pogubiš ti zato.
Bogatac veliko blago beše spravit,
ali po njem dušu navika izgubil.
A nevoljni Lazar gladom pogibaše
i k Bogu svojemu tužen zdihavaše.
Od bogatca kruha droptine prosaše,
ali ga prez njega s hiže istiraše.
Metemtoga Lazar dušicu ispusti
i dušu svojemu Bogu preporučī.
Vumre i bogatac vu svoje zmožnosti,
a vezda prebiva navike žalosti.
Poglejte na njega, kak se v peklu muči
i kak od Lazara kaplje vode prosi.
Dika budi Bogu, žalosnim veselje,
obveseli ti nas, gda nam bu naj teže. *Amen.*

---

¹⁸ U originalu naslov *Alia*.

[O, MARIJA, MATI BOŽJA, CVET NEBESKI...]¹⁹

O Marija, Mati Božja, cvet nebeski ino roža,
k tebe kriči duša moja, ar se muči prez pokoja.
Na me vrzi tvoje oči, kotere su takve moči,
da vraga moč vsu poteru; ja te, grešnik, molim z verum.
Gledaj na me, tvoga slugu, doklam živuč trpim tugu,
gledi na me žuhke suze, ter me spelaj z ove vuze.
Pri Bogu mi milost shodi, koga, deva buduč, rodi;
što godar [ti] sina prosiš, znam, da ga ti vsegdar sprosiš.
Bud' mi onda zagovor, kad mi bude dat odgovor
za vsa dela, mislim reči, zbog kojeh mi srce ječi.
Kak si kruto milostivna, kak je tvojeh čud vnožina,
kâ me batre, da ne zdvojim, milost proseč grehov mojih.
Oh, kako je srečna duša, koja tvoju milost kuša;
oh, kako su srečne oči, koje vide tvoje moči.
O, gospoja i kralica, kaž' nam svetlost tvoga lica,
ar mi srce nima mira, neg' za tobom vse pomira.
Prez tebe je duša moja vu pečine tvrdna steza;
v mukah žive i žalosti, kad joj ne daš ti radost[i].
O, devica vsem devicam, tve milosti vsa su puna;
moje takaj primi prošnje, da me Božje minu grožnje.
O, Marija, svetla zorja iz onoga slavna morja,
tebe moje srce zove, ar vu tugah britkeh plove.
Viđ, kak ovde trpim tugu te mi podaj tvoju ruku,
da po tebe bum nastanjen vu veselju vekom, Amen. *Finis.*

---

¹⁹ U originalu naslov *Alia*.

Alia cantio pulchra CONTRA JUVENTUTEM LUDICRAM

Ptičice lepo spevaju,
da im se zanke licaju;
ptičice same jedna drugu
vabi pruglu i vu tugu,
sama zapelja ne znajuč,
sebe i druge vkanjujuč.

Ptičice tamo šetuju,
gde bolje vapca počuju;
nijedna toga ne doseže,
kak poteže ptičar mreže;
jedna vu mreže ne znajuč,
sto drugih vabi spinajuč.

Ptičice, hrane iščući,
v slasti čalarne živući,
jedna za drugom z dreva ide,
mrež ne vide, doklam pride,
ki mreže zmekne radujuč,
ptičicam vrata zvičajuč.

Ptičice drage, gde vam je
veselo vaše spevanje?
Prešlo je ravno kakti tenja,
kâ zevsema nikaj nima,
neg' se na suncu skažuje,
skažujuč, oči vkanjuje.

Ptičice, drobni mladenci,
friški kako rožni venci,
veselo vrime vam se puni
iščuč sriče, doklam teče;
zatem smrt dojde naglavce,
koja vas skonča znevarce.

Veselo sada tancajte,
igre i šale zmišljajte,
veselja puni vu mladosti
i radosti prez žalosti.
Gda bute naj bol' veseli,
žitek se smrtjum premini.

Konje osobne jašite,
sablje vse zlate pašite,
vsaki sa spravljaj svecku falu,
konjiku spravu okovanu.
Nigdor ne misli od smrti,
kâ vam nad glavom meč vrti.

Haline lipe ljubite,
mošnje s pinezi punite,
svecka vas ljubav k sebe mami,
da vas vkani i vsu spravi
vašu lepotu pod pete,
ter vas pogubi naveke.

Ovo je konec velike
radosti svecke i dike,
kada smrt, ravno kakti janjce,
vse pijance i gizdavce
gnjavi, i raža vsakoga
prez nijednoga razloga.

Alia vero
DE REBELLIONE COMITIS PETRI ZRINY

1

Gospoda prezmožna i ostali ljudi,
sad čete videti, kako svit pobludi.
Oh, meštija vražja ter zlo dugovanje,
da to pisat moram, zvelo me je na nje.

2

Ar šta ne be čuti od početka sveta,
to nam se pripeti sad onoga leta,
gda se je pisalo jezero i šesto
i sedamdeseto, da bi bilo prokleta,

3

Kad se je spravljala nevera velika,
prečinajuč jalna toga sveta dika,
koju bi rad ovde, da b' mogal, spisati,
mlahavostjum mojum pred vse ljuctvo dati.

4

Petra gospodina, viteškoga bana,
vu vojski junakov dobroga čuvara,
kojega su pređi vsegdar verni bili
- što je sad sramota, gospodine mili! -

5

Svetlomu cesaru, kralju i orsagu,
koje slavno ime poslal si ti k vragu.
Po nekeh tolnačeh tržac si bil nastal,
želejuči, da bi sam bil zmožan postal.

6

Tolnačnik ti biše Katarina Tržac,
kojoj je pridevek, da je pravi tržac:
tržila je dosti z vnozem dugovanjem,
suknom, soljum, z vuljem, tot z dobrim, tot s hudim.

7

Vzela te je sada na kramu veliku,
želejuć i hlepeč na kraljevsku diku,
govoreći tebe: "Srce, moja duša,
neka se još jedno trštvo sad pokuša.

8

Sanjala sem nočas, da bum još kraljica,
k čemu su prilična, štimam, moja lica.
Pošaljimo knigu do čestita Cara,
da smo ostavili našega Cesara

9

I da mu je Orsag horvacki podložan,
kajti je on jakši i kruto prezmožan
Nek sim, ada, ide Ferenc Bukovački
i š nim dobar bude gospodin tržački.

10

Simo takaj naj gre Ferenc Berislavič,
ki je vsegdar veran, nî listor sad prvič.
Još jen mora biti s Turovoga polja,
Pogledič Boltižar, to je moja volja.

11

Ki neka oprave ovo dugovanje,
za kaj jen bu imal željinsko imanje.
I dva druga budu hotela imati;
Muravče, Kerestinec hoćemo im dati.

12

Za lepo imanje radi idu k Caru,
ostavivši Boga i svu veru pravu.
I Juraj Malenič vnogo nam je služil,
če mu kaj ne damo, bu se na nas tužil.

13

Kaj mi, moje srce, jur govoriš za to?"
"Cesarsko imanje ostavil sam na to."
"A kaj, moje srce, hoće nam ostati,
da takva imanja hoćete razdati?"

14

"Ne skrbi ti za to, ni ne pazi za nje,
jur sam nam odlučil ludbrecko imanje."
Kada s Turak dojde kleti Bukovački,
taki vesel posta gospodin tržački.

15

Luctvo počne dignuti suproti Cesaru,
veren se činiti Zrinskomu i Caru.
Šetujući hitro vu Čakovac do Bana,
kam beše gospoda vu tolnač pozvana,

16

Da nekaj previde, bude li kaj s toga,
što Car vsem obeča hudoga razloga.
Našli su se vnogi, kî Zrinskem držahu
i Caru na službu kî gotovi bihu.

17

Zatim si načini pečat poglavarsku,
s kum da bi podganjal gospodu horvacku,
s kojum ne znal koga takvoga poslati,
kî b' Carovu volju znal luctvu spisati.

18

Tržački zakriknu, da on dobar bude,
da će vse podganjat, tot dobre, tot hude.
Kad je zašal v Zagreb, poče poručati,
Kaptolom i varaš će li se podati.

19

Kot mudri Cicero poče govoriti
i z masnimi rečmi vse ljuctvo hiniti:
"Bole se je Caru vsem z dobra podati,
neg sramotu potlam i kvar valovati.

20

Z imanjem i z glavum vsem bude platiti,
koji god bu hotil suprot Caru biti.
Kaj naš Cesar ima, s kem bi se pobiti,
š čim bi turskoj sili smil naprvo ziti?"

21

Na Brezovicu pak odonud odide,
da Carove glasi vsi čuju i vide.
Tam je takaj činil prodečtva kontinom,
obračajuč ljuctvo z rečami i činom.

22

I bil je obrnul pokupske vojvode,
da su moste zdigli priko Kupe vode.
Kaj god v Kupe beše, vse mu be podložno,
kod tiha ovčica vu vsakom podložno,

23

Kajti se bojahu zapovidi Bana,
kâ je po Tržačkom povsud bila dana.
Katarina v Čakovcu v tumbanu se šeče,
vsaki dan si za päs svetli hanžar meče,

24

Vsaki dan želejuč Turak iz Kaniže,
ki bi stirali Cesarove sluge.
Na Brezovicu pak odonud odide,
da Carove glasi vsi čuju i vide.

25

Ovde pako beše gospodin Frankopan,
štimam okol osam jeli devet dan.
General s Karlovca kad z vojskom idaše,
čez vode, čez mlake tad Markez bežaše.

26

I grmje i mlake, vse mu be ravnica,
kad je on othajal vse prek kako ptica.
General je vlezal vu brezovičke dvore,
junaci puntarske povsud hiže robe.

27

I vse okol Kupe čini porobiti,
Degoj²⁰ pako mora do konca zgoriti.
Kad to Zrinski razmi, poče se srditi
i, da se će biti, Čakovac tvrditi.

---

²⁰ *Degoj*: utvrda na Kupi koja je pripadala Franji Bukovačkomu.

28

Čakovac pomoći vsaki dan s Kaniže čekaše,
metemtoga Nemci vse idahu bliže.
Vu bubnje trgajuč, zazavajuč trente,²¹
da b' šance kopali, če se biti bude,

29

Doklam vu Čakovec budu mogli priti,
ako im i glave bude pogubiti.
Kak to Zrinski začu, poče tužen biti
ter si poče gospi ovak govoriti:

30

"O, prokleta žena, na kaj si me vsela,
da moram ostavit vse grade i sela.
O, prokleta vura, gda si me spoznala
i tolnač ovakov kada si mi dala.

31

Štilo se je tebe vu kraljestvu biti,
a sad na sirotu morala si priti.
Siromaha mene jesi vučinila
i sina svojega, koga si kojila.

32

Kamo moja gradi, kamo moji slugi,
da sad moram biti vu takovoj tugi!
Kamo sada moje posavsko imanje,
oh, kam plemenito primorsko držanje!

33

Kam ljubleni Legrad, kam dragi Čakovec,
kam li je Vrbovec, kam li je Rakovec!
Kamo božjakovački hasnoviti kmeti,
kamo li Šestine - jaj, kam se ču deti!

34

Kam gospocki konji, pozlatni hintovi,
kamo li su moji odičeni lovi!
Kam moji kopovi, hrti izebrani!
Iz vnogeh orsagof sim su dopeljani!

---

²¹ *trente* - nejasno

35

Kamo kapitani, kî su me služili,
kamo vsi vojvode, kî su me dvorili!
Kam junačko ime, kamo li viteštvo,
kô je sad satrlo tve oholno ženstvo!

36

Kakti god Adama jesi me fkanila,
iz grofa petljara jesi me včinila!"
Poče zatem gospa govoriti milo:
"To je vse lucko, kaj je naše bilo.

37

Mili gospodine, več me ne žalosti,
da smo siromahi, to nam je zadosti.
Sad i sama moram zdihavati tužno,
što vu reputatji moje je preružno."

38

Gospodin skrivajuč vu Beč šetuvāše,
kojega tam Cesar taki vu rešt deše.
S kojim je tam prošel i nje brat Tržački,
a v Turke pobignu kleti Bukovački.

39

S Cesarom glasaše, da ništar ne more,
koga muškateri vu Čakovcu dvore.
"Oh, prokleti on dan, dâ sam se rodila
i prokleta vura, gda sem se kojila."

40

Gospoja, ne tuži, nit zlo ne govori,
ar si zaslužila, da ti simbot dvori.
Gospodine Petre, ču ti govoriti,
Cesaru na službu kî sem gotov biti:

41

Ni li [ti] to dosta, bil si ban horvacki
i takajše ktomu gospodin orsački.
Vse ti je podložno, bilo vse pokorno,
povsud izvišeno tve ime prezmožno.

42

Nakaj ti je, ada, bilo to včiniti,
ku štil si orsagu kralicu imati?
Kamo tve junačtvo, kam viteško ime,
koje si sad zgubil, gospodine mili!

43

Zakaj si se ženi tak dal vukaniti?
Sad tu ču povidat, kaj moraš včiniti.
Kad Adama Eva vukanila beše,
tak s figovem listjem Adam se pokriše.

44

Ti se pako sada s koprivjem obloži,
ar si puntar kraljev, vere, pak i Boži.
Na to te dopelja Katarina tvoja,
naklecevajući ti vse za to prez broja,

45

Koja je zabila jur do konca sada,
ar nit je kralica, nit s imanjem lada.
Koja vu rešt Gradac morala je poiti,
štimam, da je š njega ne bude već doiti.

46

Ar ju spoznavaju zrok te nevernosti,
to je takvo čudo, koga nam je dosti.
Tuliku gospodu da žena nadlada
hudobum, ter stara, da bi jošče mlada.

47

I kčer Auroricu sobom tamo ima.
Ah, nesrečno dete, što ti se sad štima,
kada ti ne dvore oholi si sluge,
bracu nit matere, kad ste v takvoj tuge!

48

Vnogi kapitani, kî su vam služili,
čuda se prestrašeč, vsi se odvržili.
Hotil bih još ništo reči sad od Bana,
prvih vremen viteza zebrana.

49

Čakal kak je dugo po milošče tužni,
hodeč zaprt v hiži kakti drugi sužni.
Gore blizu be vu Novom Mestu, kô je blizu Beča,
kamo ga je bila zanesla nesreča.

50

V areštu je tam bil š nim takaj Tržački,
Cesaru se moleč kruto, sakojački,
ali nijednomu ne milošča dana.
Jaj, kak su nesrečna gospoda zebrana!

51

Horvackoga buduč orsaga glavari,
ter se jošče nigdor za to ne izmari,
da se obem glave vuzmu, mili Bože!
Kada to začuhu nesrečna gospoda,

52

Da ne preštijaju molbe niti roda,
za njega moleči nit ruke zdigajuč,
gospodin tržački počne se moliti,
da b' mu dopustili Zrinskim govoriti,

53

Da na skradnju vuru vuzmu si prošćenje,
pridi nego k Bogu zajdu na gošćenje.
I nemška gospoda to im dopustiše,
da je jen k drugomu dojtí mogal bliže.

54

Oh, nesrečni sam ja, kaj moram spisati,
s mojom nevrídnostjum pred vse ljuctvo dati
Kada se sastahu, suze zbríšavahu,
lepo jen drugoga plačuč kušuvahu.

55

Zrinu Petru jošče Tržački zakriknu,
žive suze točeč, pred njega pokleknu:
"Oh, ljubleni švogor, dika srca moga,
ostavit moramo svita čalarnoga.

56

Za ljubav te prosim rassetoga Boga,
ne srđi se na me ti zaradi toga!
Ar kak ti zaradi mene hoćeš vumreti
i želnu dušicu još danas spustiti,

57

Ne srđi se na me, kaj moraš ostavit
ov mojega srđašca gumbelijumski cvet!"
Od suz jur vas mokar, gore se podignu
ter k rassetu Bogu premilo zakriknu:

58

"Raspeti moj Gospon Bog, smiluj nam se, ada,
da nas toga sveta žalost ne nadlada!"
Zrinski od žalosti malo govorjaše,
Markeza, kušujuč, s plačem sprovojaše.

59

Ter se zatem k smrti oba pripravljahu,
na koju prvoga Zrinskoga speljahu.
Kad je jur tam zašel, počne govoriti,
videvši do konca, da mu je vumreti:

60

"Ti, kî svitom ladaš, Bog moj milostivni,
vsa moja zla dela oprosti je meni!
Vidim, da je ov svet tinja i nestalnost,
vse veselje vu njem vu koncu neg žalost.

61

Tebe, anda, ostavljam, zemlja, tebe, morje,
a dušu otpravljam vu nebeske dvore.
Primi moju dušu, Otkupitel, anda,
da me toga sveta jakost ne nadlada!"

62

Onak ga s palašem henkar jenkrat vudri,
nit na to spametni, niti na to mudri.
Nego ga nevernik posiče čez pleče,
otkud črne krvce potočec poteče,

63

Vu koju se telo iz stolca omeknu;
ter k raspetu Bogu premilo zakriknu:
"Ti, kí svetom ladaš, Bog moj, smiluj mi se!
Jošče ti se molim, grehe oprosti mi!"

64

Onda pako telo na stol postaviše,
kojemu pristupi taki henkar bliže,
odsiče mu glavu nikak kruto teško.
Oh, što li dočeka tve telo viteško,

65

Da se tvoja črna krv sada tak prelija
i črna zemljica da se š njom odeva.
Ja, kí to spisavam, ponizno te prosim,
oprosti mi, što ti to naprvo nosim.

66

Na smrt za njim pojde Frankopan gospodin,
ter kruto čez mal čas, ravno on isti dan.
Ali je još prvo svojoj gospi pisal,
najti je kontinom žive suze brisal,

67

Spričavajuč joj se, da mu neka prosti,
če je što vugrišil vu lipoj mladosti,
govoreći lepo: "Mâ duša ljublena,
ne zabi se z mene, ni z moga imena,

68

Neg mi živi srično na vnogo dobrih let,
mojega srdašca lep lilijumski cvet".
Zatim pako njega popeljahu pod meč,
koga vudri henkar trikrat, ne nikaj več.

69

Ter tak kot otrže gospocku glavicu,
a telo pak belo opadne vu krvcu,
krv se črna zleja, vu njoj se telo moči,
što mu gospa plače vu dne i tak v noći.

70

Mogli bi i drugi za ovo tužiti
i svomu glavaru vernije služiti.
Dosta je govoril Markez od vernosti,
kî su tamo bili, čuli su zadosti.

71

Da bi ja bil tamo, već bi znal spisati,
ako bi i suze moral zbrisavati.
Ter komu ne bude ovde što povoljno,
nek si ga ispiše sad prec zadovoljno.

72

Ti, moj mili Bože, fala tebi budi
i dika nebeska vezda i vsegdar. *Amen.*
A mene pako, ti človek, ako hočeš znati,
če se kaj tomu znaš, nutri me češ najti.
Amen.

ALIA DE VACATIONIBUS

Ono, što sem želel, skoro se hoće spuniti -
srce se raduje;
vesela srca zdignete ter me srcem nasledujte,
dragi tovaruši!

Hoće priti vakacija, draga naša rekreacija -
predrago vremešće;
onda ćemo dokončati i škole se mentovati,
Bogu hvalu zdavati -
domov othajati.

Jesen takaj hoće priti, sâdom vsakojačkem napunjena -
srce se raduje;
budu hruške ino jabuke, budu zubi ino ruke,
oh, mene gostile.

Hoću vživat muškata ino kozjaka cicega -
do moje sitosti;
lenost hoću othitati, vu vinograd ču drčati,
vu njem grozdje prebirati -
z nim nasitati.

Hoću zahitit knižice, da ne pojdu već pred moje lice -
čez vsu vakaciju;
rano se stanem k mrežicam, ter je postavim ptičicam,
štiglecom i juričicam -
ino drugem ptičicam.

Ako si pak kaj vlovim, domom pojdem ter razdelim;
družine dam da skubu;
takajše ču razdeliti, hoću cvrtje ž nih načiniti
i jestvine pripraviti -
speči ino sfrigati.

Dopeljam si tovaruše, oh, ljublene tovaruše -
Janka i Ferenca;
hoću ž nimi povse piti ino dobre volje biti,
inu škole proklinjati -
do sunčena zahoda.

Ovo prvlje hoću vučiniti, vu školu hoću kesno dojtī -
plačuč zdihavati,
tak mu se tužeći: Boli me glava ino kosti,
daj mi otac kakve masti, koje tebe bole kosti,
da ti zdrav postanem.

Počne se otec spričavati: Ar te nemam š čim vračiti,
nek vina s napitkom.
Onda hoću ocu reći, da mi včini pišče speći
i pogaču v ogenj meči -
onda hoću ozdraveti.

Mati se začne skrbeti, kaj bum prosil, vučiniti -
rada i vesela;
hoću žeđu vutišiti i glad moj vutažiti,
hoću dobra vživati, z dobrem se nasititi -
do moje volje vse.

Neću vode doma piti, ar me hoću zima streti -
od vode napitka;
mošta reska ču ziskavati, ž nim se gusto napijati,
doklam bum mogal gledati.

Hoću stekla spraznuvati, i kopune i piščence,
i guščice i račice, i mlade praščece -
hoću nahajati.

Koj mi škole spomene, on rasrdi srce moje -
s tum takvum tamnicum;
koj me oče navučiti, kak bi v školu kesno priti,
kak bi mogal školnika vukaniti -
bude mi prijatel.

Kaj se toga pristoji i mojoj glave dostoji -
masti su potreni;
nigdor nemre čes nje projtī -
s konjem ni pešice.

Ako mi ne bu veruval, hoću svedokov iskati -
i nje obmititi;
pred nimi ču prisigati, polak prisege lagati,
za istinu će držati -
meni aprostiti.

O, tuge i žalosti, néga na svitu stalnosti -
  vu srcu radosti;
kaj sem se doma raduval, ovde budem tuguval,
za veselje zla vžival, svetu ne veruval,
nesrečni moj glas kriči -
  nigdor mene pomoći.

Žalosna vremena, teška su vaša imena,
  imena oznanjena;
neću dale verovati, žalost, nesreću držati
zob brzoga gonjena²² -
  vsegdar školu preklinjati.

Ovo na kratkom spevam, kad srcem zdihavam -
  zaradi vakacije;
bole mi je v dobrom biti, nastran norije ostaviti,
ču se verno vučiti -
  obečem pred Bogom.²³

---

²² *zob berzoga goniena* - u rukopisu čitljivo ali nejasno.

²³ Osim očitih pisarskih pogrešaka, u ovom se tekstu nalazi i veći broj nejasnih mjesta. Pjesma možda u svom prvotnom obliku nije bila dorađena, ali vjerojatnije je da je zbog česta prepisivanja iskvarena; strofe kao da su ispremiješane. (Olga Šojat)

RJEČNIK

Prepisivačke pogreške u tekstu Pjesmarice Jurja Ščrbačića otežavaju razumijevanje smisla pojedinih rečenica; na takvim je mjestima teško utvrditi točno značenje manje poznatih riječi. (Olga Šojat)

ada, anda - dakle

Alia - Druga (to nije redni broj, već znači da je završena prethodna pjesma i da počinje nova)

Alia cantio pulchra contra juventutem ludicram - Druga lijepa pjesma protiv neozbiljne mladeži

Alia de vacationibus - Druga, o školskim praznicima

Alia vero de rebellione comitis Petri Zriny - Druga (pjesma, popijevka) o buni grofa Petra Zrinskoga

ar - jer

arešt - zatvor

bluditi - varati se

cantio (pl. *cantiones*; lat.) - pjesma, popijevka

Car - turski sultan Mehmed IV. (1648-1687)

Cesar - austrijski car Leopold I. Habsburg (1657-1705)

cvrtje - prženo salo, slanina itd., sve što se cvre; čvarci

čalaren - himben, varljiv

če - ako

čes, čez - kroz; preko; za

da = gda - kad, kada

deti - staviti; dovesti; *kam se ču deti* - kamo ću (sam sa sobom)

dika - slava

dohajati - dolaziti

dojti - doći

dopeljati - dovesti

dosegnuti - otkriti, spoznati, utvrditi

drača - trava; bodljikave biljke

drčati - trčati

droben - sitan, malen

droptina - mrva

držanje - posjed

dugovanje - stvar, posao

figa - smokva

finis - kraj

fkaniti - prevariti

glas (pl. *glasi*) - vijesti; *glasaše* - obavijestiše [?]

gospodin orsački - zemaljski gospodin, vlastelin

gospodin tržački - Fran Krsto Frankopan Tržački

gotov - pripravan, spreman

gre (3. l. sing. prez.) - ide

gumbelijum - đurđica

gusto - često

hanžar - handžar, orijentalni dvosjekli mač

hasniti (hasneti) - koristiti; *hasnovit* - koristan

henkar - krvnik

hiniti - varati

hintov - kočija, karuce; *pozlatni hintovi* - pozlaćene kočije

hiža - kuća

hud - loš, zao, pokvaren; *hudoba* - zloća, pokvarenost; *hudoga razloga* - [?]

ino, inu - i (veznik)

ishajati - izlaziti

ispisati - opisati

izmariti se - mariti, hajati; *nigdor se za*

to ne izmari - nitko za to ne mari, ne hajje

jalen - himben, varljiv; *jalnost* - himba, himbenost

je - je (enkl. od *nju, njih*)

jeli - ili

jen - jedan; *jenkrat* - jedanput

jošče - još

jur - već; sad

juričica - vrsta ptice (crvenperka?)

kâ - koja; *kî* - koji; *kô* - koje; *s kem* - s kime; *s kum* - (s) kojom

kadi - gdje

kaj, kajti - što; jer

kitica - grančica

knižice (plurale tantum) - knjiga

kod - kao; kako

kojiti (se) - othraniti (se), othranjivati (dijete)

konec - kraj; *do konca, vu koncu* - na kraju

kontinom - neprestano

kopov - vrsta lovačkoga psa (hrt?)

kot - kao; kako

koteri - koji

kozjak ciceg - vrsta vina

krama - trgovačka roba; *vzela te je [...]*

na kramu veliku - izabrala te je za

trgovački pothvat (posao)

kričati - vapiti; vikati

kruto - veoma, vrlo

kušuvati - cjelivati, ljubiti

ladati (s akuz. i instr.) - vladati; upravljati

licati se (češće: *lecati se*) - plašiti se

listor - samo, tek

lucki - tuđ

ljublen - mio, drag; *ljubleno* - milo, ljubazno

mâ - moja

masten; masne reči - ugladene (lažljive,

neiskrene) riječi

mentuvati se - osloboditi se, lišiti se

meštirija - posao, zanat

metemtoga - međutim

mlahavost - slabost, nemoć

modoruš - ptičar

mošnja - kesa (za novac)

Muravče - Moravče (kraj Sesveta)

muškater - mušketicar, vojnik naoružan

mušketom (starinskom vojničkom

puškom na fitilj; B. Klaić)

nadladati - nadvladati

nahajati - nalaziti, pronalaziti

najti - iako, premda

najti - naći

nakaj - našto, čemu

naklečavati - duboko se klanjati

naproo nositi - iznositi, predočivati, prikazivati

naproo zeti - razmotriti, pogledati

navika - zauvijek

ne - nije

neg - izvan, osim, tek; već

néga - nema

nekaj - neka

nemre - ne može

nestalnost - varljivost, nepostojanost, nevjernost

nigdar - nikad

nigdor - nitko

nikaj - ništa

norija - ludost, budalaština

nut - no, eto, evo

nutri - unutra

nje - njih, njega, njezin

obljubiti - zavoljeti, zamilovati

odičen - slavan, proslavljen

odvržiti se - odvrgnuti se

omeknuti se - srušiti se, spuznuti

opasti - pasti

opraviti - izvršiti

optršen - opterećen

orsag - država; zemlja

othajati - odlaziti; bježati; letjeti

othititi - odbaciti
otkojiti - othraniti, podići na noge (dijete)
oznanjen - objavljen, proglašen

palača - blagovaonica; soba
palaš - krvnički mač
pelda - primjer
petljari - prosjak
pišče (pl. *piščenci*) - pile (pilići)
plakati (s. akuz.) - oplakivati
pobluditi - prevariti se, pogriješiti
podati se - predati se
podganjati - tjerati
poginuti - nestati
pogubiti - uništiti, upropastiti; poraziti
pojati - pjevati
pojti - poći
pomiluvati (s akuz.) - smilovati se, sažaliti se
popeljati - povesti
popjevati - pjevati
potlam - poslije
potrti - slomiti, razrušiti, uništiti
povidati - reći
povse piti - opiti se, napiti se (alkohola)
povsud - posvuda
prec(e) - veoma, vrlo; *prec zadovoljno* - sasvim po svojoj volji; kako sam želi
prečinati - pretjerivati
prejti - proći
preklinjati - proklinjati
preminuti - minuti, iščeznuti, nestati; propasti; umrijeti
preštimaovati - poštivati, cijeniti
prevideti - izvidjeti, doznati, utvrditi
prez - bez
prezmožen - silan, moguć, uzmožan, poglavit
pridi - prije
pridjevak - nadimak, prišvarak
pripetiti se - dogoditi se
prispodoban. - sličan
pristojati se - ticati se, odnositi se
priti (3. l. sing. prez. *pride*) - doći; ući
prodečtvo - propovijed
prohoditi - prolaziti

projti - otići
prošćenje vuzeti - oprostiti se
protuletje - proljeće
pruglo - zamka, mreža (za hvatanje ptica)
provič - prvi put
prolje - prije
puntar - buntovnik; *puntarski* - buntovnički

ravno - upravo
ražati - klati, ubijati
reputatja - dobar glas, ugled
rešt - zatvor
roža (pl. *rožice*) - cvijet (cvijeće); *rožni* - cvjetni

sâd - voće, plod
sakojački - svakojako, na sve načine
simbot - krvnik [?]
skažuvati se - pokazivati se, pojavljivati se
skradnji - posljednji
skrivajuč - krijući se, potajno
spelati, speljati - izvesti
spisati - opisati; *spisavati* - opisivati
spomenuti se - sjetiti se
spoznavati - uviđati; prepoznavati; otkrivati
sprava - oprema (ovdje: konjska)
spraviti - sakupiti, sastaviti
spravljati - napravljati
sprovoajati - sprovoditi, pratiti
spustiti - ispustiti
stalnost - postojanost; vjernost
steklo - čaša
streti - satrti, uništiti, upropastiti
svu - svoju

šetuvati - žuriti se; *šetuvati hitro* - naglo se otputiti, požuriti se
šteti (part. perf *štil*) - htjeti; *štilo se je tebe* - prohtjelo ti se
štiglec - češljugar, konopljarka
štimati - misliti; *što ti se štima* - što misliš (o tome)

takaj, takajše - također
tancati - plesati
tenja - sjena
ter - i, pa, te (veznici)
tinja - sjena
tolnač - savjet; *tolnačnik* - savjetnik
tot dobre, tot hude - jednako dobre kao i
 zle
tovaruš - drug
trente - [?; prepisivačeva greška?]
trikrat - triput
trštvo - trgovina, trgovanje; *tržac* -
 trgovac
Tržac, Katarina - Katarina Frankopan
 Tržačka
tumban - turban
tve - tvoje
tvrditi - utvrđivati

vabac (štok.) - ptica koja je mamac za
 druge ptice kad ih ptičari hvataju
vakacija - školski praznici
valovati - priznati; očitovati
vas - sav
več(e) - više
vekom - zauvijek
ves - sav
vezda - sad, sada
vkaniti - prevariti; *vkanjuvati* - varati
vlesti - ući, unići
vnogi - mnogi
vrči (2. l. sing. imper. *vrzi*) - baciti;
 metnuti
usa - sva; sve
vsaki - svaki
vsakojački - svakojak, razan, različit
vse - sve
vsegdar - uvijek
vsí - svi
vsigdar - uvijek
vudriti - udariti

vukaniti - prevariti
vuzeti glavu - skinuti glavu, pogubiti,
 smaknuti
vzelo me je na nje - prigodilo mi se [?],
 palo je na me [?], zapalo me
vzeti (1. l. sing. prez. *vzame*) - uzeti

zabiti (se) - zaboraviti
zadosti - dosta, dovoljno
zadovoljno - dasta, dovoljno; obilno
zahajati - zalaziti
zahititi - odbaciti; zabaciti
zahod, sunčen - zapad Sunca
zajti - otići, poći
zakriknuti - kriknuti, poviknuti, zavapiti
zapeljati - odvesti; zvesti
zdigati - dizati
zdihavati - uzdisati
zebran - odabran, odličan, slavan,
 plemenit
zelje - trava; povrće
zevsema - sasvim
zgrajen - izgrađen, sagrađen; *moje je*
srdašce s pelinom zgrađeno - moje je srce
 puno pelina, gorčine
ziskavati - zahtijevati, tražiti; kukati (za
 nečim)
ziti - izići; *naprvo ziti* - suprotstaviti se
zlejati se - izliti se
zmožan - jak, moćan, silan
zmožnost - moć, vlast, sila, snaga
znati; če se kaj tomu znaš - ako što o
 tome znaš, ako se u to razumiješ
znevuarce - iznenada, neočekivano
zrok - uzrok, razlog
zveličenje - spasenje (relig.)

žitek - život
žuhkek - gorak
žumboriti - cvrkutati, žagoriti

CITHARA OCTOCHORDA (1701, 1723, 1757)

Cithara Octochorda prvi je tiskani zbornik nabožne kajkavske poezije. Sadrži pjesme na latinskom i kajkavskom, a veći dio pjesama popraćen je notnim zapisima. Riječ je o vrlo značajnom djelu za kajkavsku sredinu toga doba, što potvrđuju, nakon prvog izdanja u Beču iz 1701, još dva ponovljena izdanja uz određene izmjene (Beč, 1723. i Zagreb, 1757.). Naslov *Cithara Octochorda* (*Osmerostruna citara*) djelo je dobilo zbog toga što su pjesme u njemu, prema crkvenoj godini, podijeljene u osam odsjeka: u adventske, božićne, korizmene, uskrsne, nedjeljne, Marijanske, blagdanske i u pokojničke pjesme. Za prvo objavljivanje zaslužan je kanonik Ivan Znika, premda se ne zna tko je priređivač zbornika (za prvo izdanje, pretpostavlja se Toma Kovačević (1664-1724), kasniji kanonik zagrebačke katedrale).

Najveći dio kajkavskih tekstova u ovoj zbirki prijevod je s latinskog jezika, otisnut neposredno uz izvornik. Nekoliko njih pak izvorne su pučke pjesme. Zbornik se temelji se na dugoj tradiciji kajkavske crkvene poezije, koja seže i u srednji vijek. Dio pjesama iz *Cithare* uključen je ranije u starije rukopisne zbirke, u *Prekomursku pjesmaricu I* (1593), u *Paolin-ski zbornik* (1644) i u *Šrbačićevu pjesmaricu* (1687), ali su po postanku vjerojatno dosta starije. Neke pjesme postoje i u verzijama na drugim hrvatskim dijalektima.

CITHARA OCTOCHORDA (Izbor iz 1. izdanja od 1701.)

NA JEDNAKU NOTU²⁴ [VUSNI, MOJA ROŽICA]

Vusni, moja rožica, vusni, mâ fiolica,
Malahna, ah ljubljena, vusni, mâ grlica.
Vusni, dragi cvetek nov, vusni, kinč vseh cvetov,
Malahni, ah ljubljene, vusni, kinč ljubavi.
Vusni, polski lilijum, vusni, gumbelijum,
Malahni, ah ljubljene, vusni, sin jedini.
Vusni, duše zrcalo, vusni, kinč i blago,
Malahni, ah ljubljene, vusni, Ježuš želni.
Vusni, moja zvezdica, vusni, mâ dušica,
Malahna, ah ljubljena, vusni, moja ptica.
Vusni, moje veselje, paradiž Marije,
Malahni, ah ljubljene, vusni, ptiček želni.
Vusni, vusni, golubek, želno-slavni kosek,
Malahni, ah ljubljene, glasni moj slaviček.
Vusni, pisan štiglećec, moj zeleni gringlec,
Malahni, ah ljubljene, vusni, tihi agnec.
Vusni, porod Materin, lep rumeni rubin,
Malahni, ah ljubljene, vusni, Sin Devičin.
Koji vidi detece, tali mu se srce,
Malahni, ah ljubljene Ježuš je kot sunce.
Oh nu, ada, Ježuša spevaj vsaka duša,
Vusni, reci, Ježušek, vusni, moj Krištušek. *Amen.*

---

²⁴ To jest, prema istom napjevu kao i popijevka koja ovoj u originalu prethodi. [Nap. O. Šojat]

[O, DETECE ME PREDRAGO...]

O, detece me predrago, vesela sem ti;
ti si mene vse me blago, spevala bi ti,
spevala bi ti.
Sinek, sinek moj ljubljani, zavusni si ti;
o, golubek moj srčeni, vse moje si ti,
vse moje si ti.
Tebe Otec ljubi, slavi, ober vseh ljudih;
ar si njegov sinek pravi, nijeden drugi,
nijeden drugi.
Nunaj, nunaj, mili sinek, vzemi pokoj tvoj;
jur dohaja tihi senek, ti si sokol moj,
ti si sokol moj.
Lepa moja ti rožica, mili sinek moj;
kot dišeča fiolice, dragi golub moj,
dragi golub moj.
Moj lilijum lepi, beli, vesel mi budi;
o, ti klinčec moj zeleni, slatko zavusni,
slatko zavusni. *Amen.*

**ALIUS [PLANCTUS]
ad eandem notam
[TUŽNA MATI TER ŽALOSNA]**

Tužna mati ter žalosna,
Kam se hoću vteći sada,
Mati gorka, kamena?
Sinka tri dni iskala sem,
Putem hodeč plakala sem
I na zemlju padala.
Našla sem ga međ Šidovmi,
Kot agneca z oroslanmi,
Mila sinka, Ježuša.
I nut, ovo malo potlam
Vsega gola vidla jesam,
K stupu privezanoga,
Šibjem ktomu ranjenoga,
Svojum krvjum rumenoga,
Več mrtvoga nego živa.
Zatem zgrabe vuki ovcu
Ter ju sile sedet v stolcu,
Da bu smeh vsem okolu.
S krpum sukna črlenoga
Odevahu ranjenoga,
S trnjem glavu korune.
Za kraljevski bat trstinu
V ruku vtiču neba kralju,
Na špot kralja zoveju.
Onda zdehnuh i zakriknuh:
Pomiluj me, sinek, majku,
Vu žalosti vtopljenju.
Sad ti k mene pregovori,
Glas tvoj čuti, sinko, daj mi,
Da se duša okrepi.
Ali vekšu žalost moju
Je povekšal Šidov drugu,
Kad križ na te navali.
Noseč križa gda te vidim,
Kam se genem, tužna mislim,
Kak ti hoću pomoći.
Približavam k tebe majka,
Da t' pomorem nosit križa
Na Goru Kalvariju.
Od tebe me porivaše,
Nit se mene smiluvaše,

Neg na zemlju hitaše.
Kad na Goru došli beše,
Svite njemu islekoše,
Na križ sinka pribiše.
Z octom v žeđe napajaše,
Doklam glavu on nagnuše,
Dušu Ocu zručaše.
Kad jur sinek vumrl beše,
Prsi kopjem prebodeše,
Nit mrtvomu prostiše.
Onda javčem, onda plačem,
Vsem se tužeč, ovak rečem:
Oh, pogledjte žalosnu!
Tužna majka vsagdar budem,
Nigder sinka veče nemam
Nego tebe, Ježuša.
Majke nemam nit sestrice,
V tugah plove moje srce,
Vmrklo mi je suncece.
Žalost ter velika tuga
Bude mene povsemsega,
Tja do moga groba.
Ar veselje jes' zgubila,
Moja dika je vumrla,
Radost moja prošla je.
Plači, ada, vsaka majka
Premiloga moga sinka,
Vseh nas Otkupitela,
Kî je hotel, Bog budući,
Ljubav na nas imajući,
Aldov Ocu postati.
Da bi ne bil Ježuš vumrl,
Ne bi človek neba videl,
Nit veselja večnoga.
Zato hvali, človek grešni,
Sina moga, Boga tvoga,
Da š njim staneš iz groba.

AMEN

ALIUS PLANCTUS B. V. MARIAE [SVETA GOPSA ČEŠE LASI...]

Sveta Gospa češe lasi, gde k nje Ivan nosi glasi.
Tužni glasi jesu, strašni, od miloga sinka došli.
Zato spravljaljaj, Gospa, lasi ter nasleduj tužne glasi,
Ar vloviše sina tvoga i zvezaše kakti sužnja.
To razmevši tužna Majka, žalost prevze nju velika,
Putem hodeč narekuje i obilne toči suze.
Čakaj, kriči, sinek, Majku, da t' pomorem nosit muku.
Ali Majku ti Šidovi ne pustiše blizu dojti,
Neg mrcvare, biju, tuku Božja sina kot ovčicu.
Kad križ njemu navališe, onda Majka omiljaše,
Dâ križ nosit sam moraše, pod kem gusto opadaše.
Kad na Goru došli beše, gde raspetju mesto daše,
Onde muku, onde čudo ne takovo videl nigdo.
Sveta Gospa, tužna Majka, kaj si vidla, poveč anda?
Videla sem glavu dičnu z vencem trnja vsu zbodenu,
Videla sem lasi zlate s krvjum mrsko vse zmotane.
Videla sem, negda lepo, lice vezda popljuvano,
Videla sem ruke bele, š čavli križu prikovane.
Videla sem noge brze, vezda križu pribodene,
Videla sem sinka plačuč, za Šidove k Ocu moleč.
Videla sem sina v žeđe piti prosi, octa daše,
Videla sem sinka, svoju Ocu dajuč v ruke dušu.
Videla sem prsi svete, z oštrem kopjem otpirane,
Videla sem i gledala, gda krv z vodum je izešla.
Sveta Gospa, tužna Majka, kaj si onda jur činila,
Gda iz križa zneše sinka i na zemlju daše mrtva?
Kričala sem, javkala sem, i vse na plač zvala jesem:
Gore, morje i pečine, z menum plačte, mesec, zvezde,
i ti, žarko, temnost, sunce, daj da krije sveta grehe!
Jaj si mene, ter neboge! sinko dragi Majke tvoje!
O! Marija, naj plakati, z mrtvih sin tvoj hoče vstati,
Tebe prvu pohoditi, tela diku pokazati,
Ar kaj vezda je pretrpel, grešne duše je otkupil.
Dojde vreme vsem veselo, da ž njim človek pojde v nebo.

AMEN

ALIUS [PLANCTUS] CROATICUS
ad eandem notam
[O, JEŽUŠE, SLATKO IME...]

O, Ježuše, slatko ime, nazveščeno z neba mene,
Takvo li je došlo vreme, da te majka poznat nemre?
Ti li radost jesi neba? ti li zmožnost ober vsega?
Ti li mudrost Oca Boga? na opšanost porođena?
Nut, na kaj je tebe vezda šidovskoga ljudctva srda
Obrnula, premenila, da si venul cvet fiola.
Oh, tō li je, sinko, telo nazveščeno mene bilo,
Da se prime, rodit hoče, i v kraljevski stolec sede?
A nut, kak je vse ranjeno, šibjem, z biči rastrgano,
I na križu visi golo, s tremi čavli prikovano.
Oh, tō li je, sinko, glava, z vencem trnja korunjena?
Oh, to li su lasi zlati, s krvjum mrsko zamotani?
Oh, to li je, sinko, lice, presvetleše nego sunce,
Vu kō gledat vse dušice žele, tužne grličice.
Vidim vezda popljuvano, s hrački mrsko naruženo,
Da te poznat nemre človek, moj jesi li slatki sinek.
Oh, to li su sveta vusta, z divojačkom mlekom sita?
Kak vas vezda v žeđe poji i š čemerom Šidov koji!
Oh, presvete prsi tvoje, vi ste moga srca stanje,
Zaprete mi dušu moju, da preminem vu tom grobu.
O, visokost neba jalna, gde je radost nazveščena?
Dika Bogu, a mir ljuctvu, a nut vmira kralj na svetu.
Kakva dika, o mir kakov? ov li z neba be blagoslov,
Da Bog mira vmreti mora, diku dati za špot križa?
O, ti anđel, z neba posel, gde si vezda, o, Gabrijel?
Kam su one reči tvoje, moj da sinek velik bude?
Hodi z neba, poglej njega, je li na njem kip človeka,
Ter me zovi, tuge punu, imenuj me majku tužnu.
O, rodica moja sveta, Jalžabeta, mat' Ivana,
Naj več mene blagoslovnu međ zvati majku,
Ar nijedna ne takvoga sinka mati porodila,
Kī bi tako zmučen, stučen bil, od koga raspet, vumrl.
O, ti Otec, Bog nebeski, ovo li je kralj anđelski,
Davidovov komu stolec obečal si sinu, Otec?
Ovo li je stup on svetli, vu dne senca, svetlost v noči,
Kad z Egipta po puščine putuvaše ljuctvo črne?
Oh, kakvomu sad privezan z vužmi k stupu je, bičuvan,
Bog, sin ov tvoj preljubljeni, človek, sin moj ov preželni.
Pogledete pod trnovum kak kralj sedi ov korunum,
Mesto bata je trstina, plašč razdrti falat sukna.
O, šidovsko ljudctvo tvrdo, od pečine tvrđe vnogo,

Ona ti je hladnu vodu vu puščine dala čudnu,
Da si žeđu vgasil tvoju, hranu imel z neba manu.
A ti daješ stvoritelu glad i čemer piti Bogu!
Spomeni se, da pri Ocu je se sprosil iskat ovcu,
Tvoju z grehi punu dušu, po puščine bludeč, tužnu.
O, vi gore! o, vi lugi! o, pečine! polja! ljudi!
Plačte majku videč tužnu, od vseh vezda ostavljenu,
Da vas ona prime onda, kad premine duša s tela,
S kojum nikaj ne poneseš, neg činjenja dobra vzemeš.
Ovak budeš preporučan, po žalosti v nebu blažen,
Ako prvo grehe s plačem ti opereš ovde svetem.
Dika budi Ocu Bogu, dika Sinu njegovomu,
Presvetomu dika Duhu, vsem trem vsegdar naj bu v nebu,
I Marije tužne majke, da nam sprosi del vu muke,
A po smrti sinom skupa i š njum biti vekvekoma.

AMEN

Hymnus croaticus DE PASSIONE CHRISTI

Vsaka duša, kâ Ježuša hoče pravo ljubiti,
Niti neče svoje sreče potlam v nebu zgubiti,
Naj poslušā ter pokuša tešku muku njegovu,
Kak naj prvo je neverno sluga sfalil Gosponu,
Judaš, jalni i nestalni, budući apoštolom,
Gda je svoga ljutem Boga čkoma prodal Šidovom,
Kî z ljubavi pot krvavi za nas beše prelejal,
Gda pred smrtjum je na vrtu na kolena poklekal,
Oca molil i privolil tešku muku trpeti
Ter za strašne grehe naše dobrovoljno vumreti.
Onda skupi ter pristupi zmeđ šerega svojega
Judaš, prvi i neverni sluga Boga svojega.
To znamenje dal be međ nje, njega ne pomilujuč,
Da zakriknu, njega primu, koga bude celuval.
Onda vješe i priješe kakti hudodelnika,
Ruke vežu i rastežu kakoti nevernika.
Na vsu muku život tuku, njega ne pomilujuč,
Kruto pšane, povesud rane, nad glavu mu šetuju.
Pred Anaša, Kajifaša, zvezanoga peljaju,
Bijuč lice, po krivice onde ga potvarjaju,
Da je spačnik, Božji blaznik, sinagoge burdelnik,
Da je zmutnik, velik bludnik i Cesarov nevernik.
S tum pojdoše i dojdose tužbum pred Pilatuša,
Nit krivoga nit dužnoga preslatkoga Ježuša.
Onde kjednu suprot njemu strašno vsi zakriknuše,
Da je vreden, kakti jeden tolvaj, smrti najvekše.
Kak be tužba, Pilatuš ga reče van ispeljati,
Zvezanoga i gologa, k stupu privezanoga,
Potomtoga pravičnoga nesmero bičuvati,
Da nazoči ne več moči bilo njega poznati.
Od vrhunca vse do konca cela mesta ne beše,
Koga ljuti oni vuki nemiloma trgaše.
Onakvoga krvavoga, da se nad njim smiluju,
Njim vsem kaže, da se vtaže i onak pomiluju.
Ali zahman i be bičuvan, nehte živa pustiti,
Neg zakriknu i glas zdignu, da se ima raspeti.
Jošče reče, če se neče Cesaru zameriti,
Da ovoga, kî se Boga čini, ima vmoriti.
To videvši i razmevši, dopusti im činiti,
Da si svoju dobru volju mogu nad njim spuniti.
Tak priješe, njega vzeše, s trnjem ga koruniše,
Ter iz šale svilne halje na njega mi metaše.

Jedni pljuju, drugi psuju, vu lice ga pluskaju,
Neki sude, nekikude, suprot njemu mrmraju,
Doklam teški križ prežmehki na njega navalihu.
Tak pojdoše, otidoše na goru Kalvariju.
Vezda njega, gola vsega, na zemlju povališe,
Ruke, noge, na križ onde nemiloma pribiše
I raspeta onak njega na visinu zdignuše,
Ter vu žeđe, muke teške, octa piti dadoše.
Tako ranjen, ves opšanjen, Ocu dušu izruči
I s tem mukam prevelikem vumreč, konec vučini.
Ah, osupni, srce, pukni od velike žalosti,
Gledi tvoga, plačuč, Boga vmirajuč prez radosti.
Viđ', da z grehi već tvojemi njega ne buš rasperinjal,
Neg, živuči vu svetosti, v nebu š njim buš prebival.

AMEN

[ZAKAJ SVET TAK TEČE...]

Zakaj svet tak teče za dikum skazlivum?
Zakaj se za hvalum tak trudi lažlivum?
Tak je kratka radost toga sveta dika,
kak je kratka tršcem sejnjmena prilika.
Več se vufaj vu grâd, na ledu zidani,
vu rosu juternju, neg' vu svet ov jalni.
Ako si lep i mlad, bogat i plemenit
muder i razumen, i pri ljudeh velik,
Kratka je nesmerno vsa ta svetcka radost,
ar joj je zasela vekivečna žalost.
Vojska, glad i kuga denes-zutra pride:
vu očnom megnenju vsa sreča odide.
Blago te ostavi, vse od tebe pojde;
beteg te dohiti, smrtno vreme dojde.
Nikaj ne pomore onda plemenščina,
nit pogleda na te prava tvâ družina.
Morebit se toga komaj čaka mira,
da tebe mrtvoga v črnu zemlju vtira.
Koji denes gine od tvoje ljubavi,
zutra ti jur kopa jamu pod petami.
Na suncu se krištal kruto lepo sveti,
ali kak opadne, na prah se razleti.
Tak i vsaki, koji danas vesel živeš,
zutra te nestane, z mrtvemi zegniješ.
Budi cesar i kralj, papa i poglavar,
fini dijak, mešter, težâk ali kramar,
Nî časti, nî mesta, kamo bi se vtekel,
bude ti vumreti, gda ne bi ni rekel.
Truhina i moli budu te glodali,
brat i sestra črvi budu ti se zvali.
Mole pod se prestreš, s črvi se odeneš;
tomu ti ne vujdeš, kam se goder deneš.
Ne bude palače, po ke bi se šetal;
tvoje ti krov hiže bu na nosu ležal.
Ako te od svoga lica Bog othiti,
ne budeš ga z ničim mogel obmititi.
Onda ti žal bude do srca tvojega,
da si nebo menjal z jednum kapljum meda.
V mukah budeš plakal tvoje dobre dneve;
čemerom te prejde vse svetcko veselje.
Molbe i pokore primi se zagoda,
da si prijatela vezda dobiš Boga.
Pri njem najdeš blago, z veseljem i zdravjem,
k tomu zveličenje na vse veke. *Amen.*

PROSA CROATICA

Den srditi hoće priti,
Ves svet z ognjem popaliti,
Ne se moći pred njim skriti.
Davidova reč je bila,
To pravica svedočila
I Šibila nazvestila.
Kulik trepet onda bude,
Gda se mrtvi vsi prebude,
Da posluhnu Božje sude.
Glas trumbete mrtve budi:
Stante gore, mrtvi ljudi,
Hote g Bogu da vas sudi.
Onda hoće smrt prestati,
Vsa natura trepetati,
Kada račun bude dati.
Knige hte se otvoriti,
Strašnu pravdu obznaniti,
Kak se mora svet suditi.
Sudec, ada, gda bu sedel,
Vsa otajna bude videl
I srdito na me gledel.
Kaj, nevoljnik, onda rečem?
Pod obrambu kam se vtečem,
Gda strah bude i pravičnem!
Zmožni vsega Kralj stvorenja,
Živi zdenec otkupljenja:
Ne skрати mi oprošćenja.
Spomeni se, Gospodine,
Vu koje si prišel ime:
V onom dnevnu ne zgubi me.

Kaj si truda za me prijel,
Križnu muku i smrt podjel,
Ves li trud bi zahman prišel?
Vse pravice, Sudec, puni,
Milost tvu i nad menum spuni
Prvo, neg' bu dan računni.
Za krivicu žalujem se,
Za pregrehu sramujem se,
Na pokoru ponujam se.
Magdalenu odvezal si,
Razbojnika vuslišal si
I vufanje mene dal si.
Moja prošnja nedostojna,
Prosim, da ti bu povoljna,
Duša ne bu da nevoljna.
K tvojem ovcam pridruži me
I od kozlov razluči me,
Na stran desnu položi me.
Gda opsudiš ti grešnike,
V pekel pošleš nevernike,
Med tvoje me daj delnike.
Ja, nevoljni zemlje pepel,
Najti sem se z grehi vtepel,
Prosim, daj mi konec vesel.
Den žalosni i pun straha,
Gda se krivec stane s praha,
Ne skрати mu, Ježuš, raja!
Oprosti mu za tve ime,
Da vekvečni pokoj prime,
Smiluj mu se, Sin Marije.

AMEN

**Ad notam: SVETA GOSPA ČEŠE LASI etc. Folio 204.
Ali na notu: O, MARIJA, MATI BOŽJA, CVET NEBESKI
etc. Folio 204.**

Plačnu pesem, bratja, pojmo i vu Boga mi verujmo,
Na smrt britku pomislemo, ter se z grehov spokoremo.
Pogledajmo na to telo, koje prvo živo bilo,
A nut, vezda na kaj dojde? vsa lepota proč otide.
Oči njegov su zaprte, koje svetu već ne otpre,
Ruke bele počrnehu, noge brze okrepehu.
Lica su se premenila, a rumena vusta sehla,
Nit ne vidi nit ne čuje, a govori jošče menje.
Ar, kak duša pojde s tela, vse je mrtvo, ne već duha,
Neg' ostane gluho, slepo, koje prvo bilo lepo.
Zakopa se, prah postane; vojnbu i smrad na se dene,
Ovde bude njegov stanje, ovde njegov vse imanje:
Les palača, grob očinstvo, svet pak drugi bu gospoctvo,
Žabe, kače - slugi verni; vojnbu, črvi - prijateli,
Opravu mu budu tkali plesnivoča i ti moli.
Tam brat brata ne otkupi, nit' dečicu majka skupi,
Ar smrt nema vu tom reda, neg' jednako zapoveda,
Jemlje mlade, jemlje stare, slugum kralja skupa bere.
Kčemu, ada, svet ljubimo, kî se trsi da zginemo?
Jošče mrtvec tako tuži: Poslušajte, žene, muži,
Draga bratja, družba mila, kâ si z menum vsagdar bila:
Včera behu lep kot roža, a vezda sem črna koža.
Dokončana je mâ mladost, ne bu več vu nje radost,
Dokončani dnevi žitka, dokončana svecka dika.
Kî sem z vami živel zdravo, v grobu moram zgnjiti ovo,
Nečete me već videti, nit već z menum govoriti.
Ovde hoću prebivati, k pitanomu dnevnu stati,
Naj Bog dušu k sebe vzeme, ne gledajuč grehe moje.
Na vas, ada, pomislete ter se z grehov spokorete
I vi čete vsi pomreti i hočete k mene priti.
Ne vufaj se ništar v blago, neg si spravi dobrot vnogo,
Ne vufaj se v jakost tvoju, ar smrt lada vsagdar v boju.
Smrt je jakša od vseh ljudih: zlomi kosti i vse vudi,
Nit se rodil, nit se hoče, smrt zatuči koga neče,
Vsemi lada i vse jemlje, ar nikoga ne miluje.
To vam budi pred očima: smrtna sila vse dobiva.
Misli, človek, sad živuči, ter pogledaj v grob smrdeči:
Kam ja idem, tam ti dojdeš, otkuda se ne povrneš.
Ovde tvoje bude stanje, ovde z menum vse imanje.
V zemlju mene položete, a za dušu vsi molete,
Bog vam plati vaše trude, da i z vami milost bude.

On vam budi vaša plača, kî dobrote z dobrem vrača.
Hvala budi nebeskomu Bogu, vsagdar vekvečnomu.

AMEN

DRUGA POPEVKA MRTVEČKA

na jednaku obodvoju notu zgornje

Nut, smrt nosi oštru kosu: opasti je vsemu ljudctvu,
Opasti je kralju, mužu, i vu smrtnu dojti vuzu.
Kad človeka smrt pretegne, od mrtvoga vse pobegne,
Otec, mati, sestre, brati, ne dadu mu sobum stati.
Blago njegvo k sebe jemlju, njega vržu v črnu zemlju,
V črnu zemlju, v temne noči, v temne noči prez pomoči.
Duša trpi, telo gnjije, nit ga nigdor pomiluje,
Brzo prejde, kî je prvlje bil odličan po sve zemlje.
O, nestalnost sveta toga: spomeni se človek z Boga!
Doklam živeš, spravlaj blago, kô poneseš s tobum v nebo,
Ar to drugo vse pogine: kaj svet zgrabi, tebe mine.
Glas trubente kad zapuhne, staneš z groba, drugač bude,
Neg' si mislil, kad si živel; onda budeš tebe videl,
Da si krivec Bogu tvomu, kî vsa vidi, zna vu broju.
Onda pleve od pšenice bude zbiral po pravice,
Pleve v ogenj hoče dati, a pšenicu sobum vzeti.
Mrežu otpre, ribe zbere, vmanje hiti, dobre vzeme,
Ovce pošlje na desnicu, kozle hiti vu temnicu,
Gde plač bude na vse veke, a zebranem radost v dike.
To premisli, kî još živeš, prvo nego vu grob pojdeš,
Da na desnu ruku dojdeš, z blaženemi nebo vzemeš.
Moli, prosi, v dnevnu, v noči, da ti mesto bu raj večni.

AMEN

TRETJA MRTVEČKA POPEVKA

na notu ZAKAJ SVET TAK TEČE ZA DIKUM etc.

Folio 315.

Ali na notu BOŽE MILOSTIVNI etc. obodvoju.

Fol. 328. Item 319.

Poslušajte, ljudi, kaj človek govori,
kada mu smrt dušu iz tela jur goni.
"Sunce mi zahađa, duša će se deliti,
neće mi tužnom ni mesec več svetiti.
Jur mi je škura noć oči zaslonila
i predugo spanje nemila otprla.
Zbogom, ada, sunce, zbogom, mesec svetli,
ki z vašum svetlostjum mene ste svetili.
Noć mi se približa, v koje hoću spati
do sudnjega dneva, kad mi bude stati.
Zbogom, dika moja, vi zvezde sunčene,
ke v noći svetite, vu dne neviđene.
Vi pute kažete brodarom po morju,
ali su zaprti mene nebogomu.
Zbogom, družinica, kâ si verna bila,
a naj prvo: zbogom, moja majka mila,
Kâ si me na ov svet teško porodila,
još teže malahno detece dojila.²⁵
Zbogom, vi sestrice, zbogom, braci mili!
Smrt mi se približa, kâ me z vami deli.
Zbogom, prijateli, verna družbo moja,
i bližni susedi, zbogom, vsa imanja.
Poiti mi je, ovo jur smrt je pred vrati,
ne dâ se prositi niti obmititi.
Ne znam, kamo dojdem, gde stanival budem,
komu li ću dušu preporučiti moju.
Znam, da si me stvoril, Ježuš, i otkupil;
tebe zato dušu preporučam moju.
Ovo s plačnem glasom tebe se ja molim:
da me ne ostaviš, Ježuš, milo prosim.
Ali i ti, mila Majka Ježuševa:
na pomoć mi budi, dušu moju primi.
Angel moj nebeski, čuvar od mladosti,
i ti me sad čuvaj, v raj dušu zapeljaj.

---

²⁵ Budući da riječi "još teže [...] dojila" u ovom kontekstu zapravo nemaju smisla, pretpostavljam da je u predlošku na ovome mjestu stajala riječ kojila, u značenju 'odgajala', 'othranjivala', 'podizala na noge', koja se javlja u nekim starijim kajkavskim tekstovima. [Nap. O. Šojat.]

I vi, Božji sveci, šetujte mi reči:
z blagoslovom Božjem pojdi v pokoj večni."

AMEN

POPEVKA OD SMRTI

Na notu obodvoju: PLAČNU PESEM, BRATJA, POJMO etc.
Folio 467.

O, smrt strašna! o, smrt huda, kulika li činiš čuda!
Spominjanje žuhko tvoje rani jako srce moje.
Tvoj koteri čemer kuša, ž njega pojti mora duša,
Koga strela tvoja rani, barbir njega ne obrani.
Zahman su mu patekari, zahman fini i doktori,
Ne mu treba pojti v Padvu, nit v nijednu apoteku.
Zahman su mu hamalije, zahman vražje vse coprije,
Na stran mora deti listje, na stran flaštre i korenje.
Nit napitki alkermeša, niti prahi iz Becvara,
Ne mogu ga opčuvati, da bi ne bil suženj smrti.
Ar s kojega svite slači, žmehkum nogum njega klači,
Nit staroga ne miluje, a mladoga nazlobuje,
Ne straši se srditoga, ne plaši se hrabrenoga.
Gde je Šamšon, vitez jaki? gde Herkuleš on veliki?
Aleksander gde je zmožni, vsemu svetu zapovedni,
Komu suženj be Darijuš, Peržijanci i Egiptuš?
Gde Julijuš, cesar prvi, kî se vozi z oroslani,
Ki vumori Pompejuša i gospoctvo vze varaša?
Gde cesari vnogi drugi, vu junačtvu osebjuni?
Vse su druge obladali: tebe jednu nesu mogli.
Vsem si vzela ti korune, vsem oružje, brze konje,
Da ne mogu vteči tebe, neg' opadnu vsi vu grobe.
Kam bogaci svojem srebrom? kamo skupci žutem zlatom?
Kam njihovi beli gradi? kamo dvori, vinogradi?
Kam varaši, zidmi jaki? kam orsagi preveliki?
Kamo konji nezjahani? kamo kinči nebrojeni?
Kam trnaci, kam marofi? kam dečica, mladi grofi?
Kam divojke, lepi cvetki? i majkini dragi sinki?
Kam gospoje i kralice? kamo zmožne cesarice?
Povenuše kot travica, kad ju ruka vudri kosca.
Vse je prešlo, vsi su vmrli, v črne zemlje vsi zegnili.
O, smrt strašna i nemila! kaj si toga jur pobila!
Kaj ču veče povedati? plač mi ne da govoriti.
Ne se rodil, nit se neče, koji smrti vujti hoče.

AMEN

RJEČNIK

ada - dakle

agnec - janje

aldov - žrtva

Alius [planctus] ad eandem notam -

Drugi [plač] prema istom napjevu

Alius planctus B. V. Mariae - Drugi plač

B. D Marije

Alius [planctus] Croaticus ad eandem

notam - Drugi hrvatski [plač] prema

istom napjevu

alkermeš - crveno bojilo za slatkiše,

likere i sl. (B. Klaić)

ar - jer

barbir - brijač; ranarnik ("kirurg")

bat, kraljevski - žezlo

Becvar - Beč [?]

behu - bijah

beteg - bolest

blaznik - bogohulnik

bludnik - krivovjerac, heretik

bogatec - bogataš

burdelnik - oskvrnitelj

Cithara octochorda - Osmerostruna

citara

coprija - čaranje

čemer - otrov

česati - češljati

čkoma - potajno, mučke

dâ = gda - kad, kada

dan, računni [!] - dan obračuna, sudnji

dan

den, pitani - sudnji dan

den, srditi - sudnji dan

deti - staviti; *kam se gode deneš* - kamo

god pošao, gdje se god sakrio

dijak - đak, učenik, student; čovjek koji

se služi latinskim jezikom

dika - slava

dišeći - mirisni

dobiti - nadvladati, prevladati svladati

dobra volja - dobrohotnost,

dobrostitivost, dobro raspoloženje (u društvu)

dohajati - dolaziti

dohititi - dohvatiti, doseći; dostići

družina (dem. *družinica*) - ukućani;

kućna posluga; prijatelji; družba

duha - miris

falat - komad

fiola (dem. *fiolica*) - ljubica

flašter - ljepljivi ovoj za rane

genuti se - krenuti se, pomaknuti se

gringlec - zelena žuna

gumbelijum - đurđica

gusto - često

hamalija - gatanje, proricanje

hititi, hitati - baciti, bacati

hiža - kuća

hudodelnik - zlotvor

Hymnus Croaticus de passione Christi -

Hrvatski himan o mucu Kristovoj

isleći - svući

ispeljati - izvesti

jalen - himben, prijetvoran, varljiv; loš, opak, zao; zavidan

jemati - uzimati

jošče - još

jur - već

kača - zmija

kem - kojim; *kemi* - kojima (instr.); *kî* - koji

kinč - nakit, ukras, ures; blago

kjednu - zajednički, u jedan glas

ktačiti - tlačiti, pritiskivati

klinčec - karamfil

kojiti - hraniti, othranjivati, odgajati,
podizati na noge (dijete)
komaj - jedva
kot - kao
koteri - koji
kozel - jarac
kramar - sitničar, trgovac sitnom robom
kruto - jako, veoma, vrlo

ladati - vladati; pobjeđivati,
nadvladavati
lasi - kosa

mâ - moja
marof - majur
megnenje, očno - tren oka
miluvati - sažaljevati, smiliti se
mol - gusjenica; glista (koja živi u zemlji)
morebit - možda
mrmrati - mrmljati
muž - seljak

naj - neka; nemoj
najti - iako, premda
narekuvati - naricati
nasleduvati - slijediti
nazlobuvati - mrziti
nazoči - okam u oko
nazvestiti - navijestiti
ne - nema; nije
nebog - jadan, ubog
nemre - ne može
nesmerno - neizmerno, silno, jako
nestalen - himben, nepostojan, varljiv;
nevjeran; *nestalnost* - himba,
nepostojanost, varljivost
nî - nema
nigder - nigdje
nigdo, nigdor - nitko
nikaj, ništar - ništa
nunati (izraz iz djetinjeg jezika) - spavati
nut - eto, evo

ober - iznad, povrh, više od
obladati - pobijediti, nadvladati
obmititi - podmititi, potkupiti

obramba - zaštita
oditi - otići
odvezati - odriješiti
okrepeti - ukočiti se, odrvenjeti
omiljati - onemoćati; onesvijestiti se
opasti - pasti
oprava - odjeća
opsuditi - osuditi
opšaniti - osramotiti; *opšanost* -
sramota, sramoćenje
oroslan - lav
orsag - država; zemlja
othititi - odbaciti
otiti proč - otići, nestati
otpreti - otvoriti; *otpirati* - otvarati
ov - ovaj
ovo - eto, evo

Padva - Padova
paradiž - raj
patekar - ljekarnik, apotekar
peljati - voditi
plakati (s akuz.) - oplakivati
podjeti - podnijeti
poginuti - nestati, propasti
pojti - poći
pokoј vzeti - smiriti se, usnuti
pomiluvati (s akuz.) - sažaliti se, smiliti
se
ponujati se - nuditi se
posel - poklisar, poslanik
pot - znoj
potlam - poslije, kasnije
potomtoga - nakon toga
povedati (2. l. sing. imper. *poveč*) - reći
povekšati - povećati
povrnuti se - vratiti se
povsemsega - nakon svega, nakon toga
povsud - posvuda
pravica - pravda; *pravičen* - pravedan
pregovoriti - progovoriti
pregreha - grijeh, sagrešenje
prelejati - proliti
prežmehkek - pretežak
prijeti - primiti
priiti - doći

prositi - moliti

pšaniti - sramotiti; psovati; karati, kuditi

roža - cvijet

sehnuti - osušiti se, usahnuti

sejnjmen - sajmeni; sajamski

senca - sjena

sfaliti - prevariti, obmanuti

sinagoga - židovski hram, templ

skazliv - himben, prijetvoran

skratiti - uskratiti

slaviček - slavuj

spačnik - zavodnik, varalica

spokoreti se - pokajati se

spravljati - sabirati; slagati, sastavljati;

spremati; uređivati

srda - srdžba

stanje - sastamba; boravište,

prebivalište; stan

stati - ustati

svetcki - svjetovni

svite - odjeća, odijelo

šetuvati - žuriti se, požuriti se; *šetuvati*

nad glavu - zahtijevati nečiju glavu
(život)

Šibila - Sibila, žena proročica (u
klasičnoj starini); u prenesenom
značenju: gatalica (B. Klaić)

škur - taman, mračan

špot - pogrda, poruga; ruglo; sramota

štiglec (dem. štiglećec) - češljugar

teči - hitjeti, hrliti, nagliti, žuriti se, trčati

ter - i, pa, te (veznici)

tja (do) - sve (do), čak (do)

tolvaj - razbojnik, zločinac

trepet - drhtanje, drhtaj; *trepetati* -
drhtati

trnac - voćnjak

truhina - trulež, raspadanje

tržec - trgovac, prodavač

tva - tvoja

varaš - grad

včera - jučer

več, veče - više

vekvječni, vekvečni - vječan

vekši - veći

vekvekoma - zauvijek

ves (gen. i akuz. *vsega*) - sav

vezda - sad, sada

vjeti - uhvatiti

vloviti - uhvatiti

vmanj - loš, zao

vmreti - umrijeti

vmrknuti - omrknuti, potamnjeti,
pomračiti se

vojnba - zadah, smrad

vsu - sva; sve

vsagdar - uvijek

vsaka - svaka

vse - sve; *vsemi* = z *vsemi* - sa svima

vteči se - uteći se, skloniti se

vtepsi se - okaljati se, uprljati se

vtikati - uticati, stavljati u

vu - u (prijedlog)

vudi (pl.) - udovi

vudriti - udariti

vufati se - uzdati se, pouzdavati se

vujti - uteći, pobjeći

vusnuti - usnuti, zaspati

vzeti - uzeti

zagoda - na vrijeme, pravodobno

zahman - uzalud

zakriknuti - poviknuti

zamotan - zapleten, zamršen

zapreti (part. pas. *zaprt*) - zatvoriti

zapuhnuti - puhnuti; zatrubiti

zasesti - postaviti zasjedu, stati u
zasjedu

zavusnuti - usnuti, zaspati

zbirati - izabirati; *zbrati* - izabrati

zdehnuti - uzdahnuti

zginuti - nestati

zgubiti - uništiti, upropastiti; pogubiti

zmožen - jak, moćan, silan, snažan;

zmožnost - jakost, moć, sila, snaga

zmutnik - smutljivac; pobunjenik

zneti - skinuti
zveličenje - spasenje (relig.)

žalovati se - žaliti (zbog čega), kajati se
žitek - život
život - tijelo; trup
žuhkek - gorak

KAJKAVSKE PJESMARICE 18. I 19. STOLJEĆA (Izbor)

U 18. i 19. stoljeću produkcija rukopisnih pjesmarica sve je veća. Druga važna karakteristika tih pjesmarica je sve veći udio svjetovne poezije, tako da su neke od pjesmarica i isključivo svjetovnog karaktera. Osim već spomenute prve tiskane zbirke kajkavske poezije *Cithara Octochorda* (tri izdanja: 1701, 1723, 1757), u 18. stoljeću ističe se zbirka uglavnom ljubavne poezije Katarine Patačić (oko 1750-1811), pod naslovom *Pesme horvatske*, datirana 1781. godine (koju izdvojeno donosimo u cijelosti).

S početka 19. stoljeća ističu se rukopisne zbirke *Canticum cytharaedorum cytarizantium cum citaris suis* (1805), zatim zbirka priređivača kanonika Marka Mahanovića (1773-1824) *Horvacke popevke svetske* (1814), te mali zbornik kajkavske poezije iz 1823. godine (*Popevke po Ladislavu Forko*), kojega je priredio Ladislav Forko (1754-1825). Poticaj za sastavljanje takvih zbirki svakako je bila okružnica *Poziv* biskupa Maksimilijana Vrhovca (g. 1813), u kojemu on poziva svećenstvo na sakupljanje jezičnog blaga, ali i "popevki horvatskih i slavonskih". Mahanovićev rad vjerojatno je rezultat upravo te inicijative, koja ujedno objašnjava veći broj kajkavskih pjesmarica koje su se pojavile iza 1813. godine, ali koje, dajako, sadrže stariju građu. Slične pjesmarice izrađuju se čak i u drugoj polovini 19. stoljeća.

JOSIP KERESTURI (1739-1794)

Uz pjesmu sačuvanu u zbirci *Horvacke popevke svetske* (1814) pod naslovom *Nikaj na svetu lepšega ni*, priređivač Marko Mahanović navodi: "Poveda se, da ju je Keresturi agens, napravio". Riječ je o Josipu Keresturiju, varaždinskom isusovcu, profesoru u Trnavi i Zagrebu, koji je kasnije napustio isusovački red i bio Varaždinski notar. Neko vrijeme bio je i službenik na bečkom dvoru, a autor je većeg broja djela na latinskom jeziku lingvističke, pravno-političke i povijesne tematike.

NIKAJ NA SVETU LEPŠEGA NI

Nikaj na svetu lepšega ni,
Nego gorica kada rodi,
Mužek se trudi ter se vrti
Da mu se delo ne zamudi.

Če ga popijem, ter ga ne bu,
Malo bum shađal potlem v letu.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Vince rad pije, v kleti sedi,
Kumu napija ter mu veli:
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Zatim nadojde sveti Mihalj,
Grozdje dozrele, budem ga bral.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Kolje bum sekal, rezal ga bum,
Deca obele, gostil se bum.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Martinje dojde, krstil ga bum,
Vince postane, napil se bum.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Doklam nakoljim, dosta ga bu,
Žene natiram z vodum, s kopu.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Denes al' zutra mrtev nam glas,
Vince ostane, ne bude nas.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

Zato mu delam, da ga bum pil,
Za drugo neje, bum ga se vžil.
Kume moj dragi, daj se napi',
Jošče nas ne bu, daj ga se vži'!

**CANTICUM CYTHARAEDORUM
CYTARIZANTIUM CUM CITARIS SUIS
(1805)**

VRE PUCA RUMENA ZORJA

Vre puca rumena zorja,
vre zlatni sunca, sunca trak
milo siva z modrog morja
i vre prehađa mrzli zrak.

Nut veseli se vsaka stvar,
vsigdi je mili božji dar.
Oh! kak vugodno je vreme -
ter kakvo na srcu breme!

ČAŠA MOJA - ZAŠTO SI MI PRAZNA

Čaša moja - zašto si mi prazna,
natoči se, dotoči se
braći na veselje.

Ja ću piti, van ispiti
braći na veselje.

Ja sem pil, van ispil,
braći na veselje.

DOBRO VINCE

Dobro vince, poj vu me,
dojde vreme, ne bu me.

Kad bum v črni zemlji gnil,
ne bum više vinca pil.

VIDIŠ, PRELJUBLENA

Vidiš, preljublena draga goljubica,
Kak su oblejana suzami ma lica.
Plačem se po noći; ako ne veruješ,
Gledaj suzne oči.

Žitek me ostavlja, srce v tugi plava,
Za te moja duša naveke zdihava.
Noći su mi duge, dugi su mi dnevni,
Samo za te mislim, rožmarin zeleni.

Posvedoče senje kak noći sprevajam,
Čeprem vu snu ja se z tobum razgovarjam.
Ali jaj! Da prejde kakti veter senja,
Slatkoga veselja nit ostane tenja.

Posvedoči moja postela priprosta,
Koja od žalosti moje zna zadosta.
Kada ves žalosten obračam se po njoj,
Tužit se pomore ona tugi mojoj.

Da b' blazine z perja govoriti znale,
Od žalosti moje dosta bi kazale.
Da su, dosta puti, od suz mokre bile,
Vse četiri stene bi posvedočile.

SIMO-TAMO PUTUJUČI

Simo-tamo putujući našel jesem dragu,
Kuju prepostavil jesem vsega sveta blagu.

Ah, kak oštro i vugodno srce mi zdrhtava,
Kad na samom i vu skrovnom N. nazavam.

Ah N., dobro moje, ti si moje blago,
Ar zvun lepe tve peršone nikaj mi ni drago.

Ti si cvetek prot betegu, lilijum moj beli,
V turobnosti srca moga daj me razveseli.

Tvoje lepe modre oči naj me pogledaju,
Tva ljublena slatka vusta naj me nazavaju.

Tva rumen bela lica nemoj mi skratiti,
Koja ljubeč i kušujuč želim ves tvoj biti.

Tvoji lepi svetli lasi naj se ne zvičaju,
Vu ljubavi vsakim vetrom za menum ravnaju.

Tvoje lepe bele ruke naj me obimljuju,
Tva rumena slatka vusta mene naj kušuju.

Srce, tvoje, srce moje naj bu srce jedno,
Veruj meni, srce moje ljubavi je vredno.

Telo tvoje, telo moje naj bu jedno telo,
Onda stoprav srce moje bude vse veselo.

Ah N., dobro moje, naj me ostaviti,
Tebe srce moje želi jedino ljubiti.

Ah N., ljubi mene, slugu tvog vernoga,
Tebi stalen ostat hoću do življenja moga.

MUŽA NEMREM DOBITI

Muža nemrem dobiti,
kaj bu, kaj bu z mene?
Partu moram nositi -
o, nesrečno breme!

Hodi, anda, skaži se,
komu bum povolna,
samo brzo, pašči se,
nisem ja oholna.

Leta mi prohajaju,
seda vre postajem,
druge se vudavaju,
ja vsigdar ostajem.

Na obloku sem ves dan,
da me ljudi vide,
to je vendar vse zahman,
zaručnik mi nejde.

Jeden vagan horputra
sem si preskrbela,
i cent skoro sopuna
vre sam potrošila.

Perem se ja, cifram se,
nije vendar sreče,
v koga god zaufam se,
veli da me neče.

V klošter bi othajala,
strah me je samoče -
tamo ne bi tancala,
toga mi se hoče.

Hoja, hoja, hop - hop - hop,
to je moja radost;
ar prez muža nejdem v grob,
ne daj Bog, to žalost.

FRATER MI GOVORI

1.

Frater mi govori suzami se bori,
Vse moje življene jedno te trpljenje,
V noči kada spavam teško ja zdihavam
Da jaj meni jaj, siromaku fratra.

2.

Vjutro bi rad spati moram rano stati
V kuruš moram iti i tam dugo biti,
Klečeč vure brojim malo da ne zdvojim,
Jaj meni ja siromaku fratra.

3.

Brevijara molim na vas glas govorim
Dona nobis pacem, akoprem sem lačen
Moram vse trpeti ako hočem jesti
Jaj meni jaj siromaku fratra.

4.

Pojas mi je korda ka mi hrbet vorda,
Kapuc mi je kapa čez glavu mi klapa,
Molim Miserere da mi prsa dere.
Jaj meni jaj siromaku fratra.

5.

Sam si drva sečem sam si celu zmečem,
Sam se ja obuvam, sam takaj zuvam.
Postel si popravlam na koji sam spavam.
Jaj meni jaj siromaku fratra.

6.

Čokli su mi čizme v letu, i vu zime,
gola mi je noga štomfa razdrtoga,
bosota golota to je ma lehkota
Jaj meni jaj siromaku fratra.

7.

Gvardijan me kara ništ za me ne mara.
Ludem prodekujem nebo obzanujem
Iz vsega grla kričim da malo ne obnorim.
Jaj meni jaj siromaku fratra.

8.
V kloštru moram biti nikam ne smem iti,
Ako se i sprejdem i tako nazad nejdem
Vsi su jalni na me, i govore za me,
Jaj meni jaj siromaku fratra.

9.
Prosit moram iti trogara voditi
Logožara nosim sveče vu njem prosim
Imam sobum lonca kamo mečem jajca.
Jaj meni jaj siromaku fratra.

10.
Cucki na me laju deca me špotaju,
Majka ide frater jaši mu vrak mater
Pustiti ga najte, nego ga stirajte
Jaj meni jaj siromaku fratra.

11.
Kad kolače peče onda meni reče
Kaj si frater došel, tu ni tvoj posel
Ne stoj na pragu nego hodi k vragu
Jaj meni jaj siromaku fratra.

LUDBREŠKA PJESMARICA (oko 1833)

KAD SEM IŠEL Z DUBROVICE

Kad sem išel z Dubrovice
Sretal jesem dve snešice
Pod zelenim drevom stale
Veselo se spominale.

Ja njim velim dober večer
Pak još k tomu njim odrečem
Je li ste si vi sestrice
Ali pako nevestice.

Niti smo si mi sestrice
Niti pako nevestice
Nego dobre pajdašice
Križovate šogorice.

Muži z nami več ne spiju
Vre tri tjedne kak vršiju
Pak nas jako teško stane
Da smo ovak dugo same.

Stare imamo svekrve
Vu tancu smo vsigdar prve
A črlena su nam lica
Ktomu čizme na peticah.

Obodve smo zalublene
Jedna drugi jako verne
Ja sem Treza ova Franca
Vsaka v krčmi rada tanca.

Ja njim viknem fala Bogu
Vudrim jedno v drugu nogu
Hodte z menom golobice
Na Bukovec do krčmice.

Na Bukovec hodmo sada
Malo dale tam od grada
Pri Zmontoni dobro vino
Pak još koga mi dobimo.

Ki bu z nami dobre vole
Ako taki i do zorje
Dudaš igra on dudice
Vrtiju se dve snešice.

Jako zmožno zaduvala
Samo vino su plačale
Celo drago noćko milu
Vnogo se je vina spilo.

Vjutro kada zora svane
Otišle su dime same
Svekrve skupo vkanile
Da v toplice su hodile
Pušćale su svoje žile.

TEBE LEPO JA POZDRAVLAM

Tebe lepo ja pozdravljam,
draga golubice mâ,
druge na stran vse ostavljam,
tebe želim z srca ja.

Bog te, anda, razveseli,
gde god budeš živela,
i z milošćum svum nadeli,
da bi njega vživala.

Izmed vnogih ti jedina
cveteš v srcu mojemu,
vu njem tebe, duša mila,
vsigdar najti moremo.

Ovo ti je pozdravljenje
od dragoga tvojega,
ovo njegov je želenje,
veli z srca svojega.

Zato nečem ja tajiti,
istinska je moja reč,
ali tebe ja ljubiti,
ali pak nijednu več.

To ne dvojim, da stvar, koja
tomu bi se čudila,
vidiš želu mu prez broja,
ter me ne bi ljubila.

Vernost moju ti aldujem,
z kum te hočem ljubiti,
srce k tomu prikažujem
nigdar se izmutiti.

Kajti vsaki ljubi svoje,
to nam kaže celi svet.
Ja pak tebe, srce moje,
ar si mi ljubleni cvet.

Kajti ti si ona želja,
za kom srce me hlepi,
niti išće več veselja,
samo tebe da želi.

KAJKAVSKA PJESMARICA (Milivoj Šrepel)

Izvor: Milivoj Šrepel, *Kajkavska pjesmarica, Građa za povijest književnosti hrvatske*, knjiga 2, JAZU, 1899.

O, KAK SREČAN HIP JE NASTAL

O kak srečan hip je nastal,
Da moj dragi mi je zaspal;
O da mi se ne probudi!
Znam da vu snu on me ljubi.
Najte, drage vi mušice,
Sedati na slatko lice,
Doklem dragi moj počiva,
Vugodnoga sna vuživa.

O cvetuče vi rožice
I dišuče fijolice,
O prelepi tulipani
I klinčeci izebrani,
Sada mi se rascvitajte
I vugodnu duhu dajte,
Doklam dragi moj počiva,
Vugodnoga sna vuživa.

O vi hladne drage sence,
Ne pustite simo sunce,
O zelene svrži lepe,
Ke sim tamo se giblete,
Ah simo se naklonete
I dragomu poslužete,
Doklam dragi moj počiva,
Vugodnoga sna vuživa.

O vugodni glasi glasni,
Koji goder ste prez hasni,
Ah simo se ispustete
I dragoga prebudete,
Da mi otpre oči svoje
Ter poreče: "Drago moje",
Ar vre dosta je počival,
Vugodnoga sna vužival.

O nebeske vi ptičice
Kaj bludite po lozice,
Ah simo se naklonete
Od ovuda pojti najte,
Veselo si poigrajte
I dragomu popevajte,
Doklam dragi moj počiva,
Vugodnoga sna vuživa.

PRHAJ, PRHAJ, DROBNI TIČEK

Prhaj, prhaj, drobni tiček,
Prhaj, prhaj, sad buš prost,
V log zeleni, živi grmček,
Gde te čeka srečen drozd.

Nego pazi da ne fkani
Tebe šegav lovca pisk,
Ki te vabi na vse strani,
Da ti zavda smrtni vrisk.

Kaj ne vidiš, kak ti leca
Mrežu, hrane, jaklen klas?
Nejdi tamo, ovog strešca
Dalko bejži vsaki čas.

Zrno samo ak požereš,
Ak koračiš v njegov vrt,
Vu sužanstvo ti prepadneš,
Koga konec bu tva smrt.

Leti, leti, drobni tiček,
Leti, leti, sad si prost,
V log zeleni, živi grmček,
Gde te čeka srečen drozd.

Vživaj radost i veselja,
Srečen imaj vsigdar sled!
Ma je ovo prava želja,
Vživaj, vživaj vnogo let.

Prema rukopisnoj redakciji Olge Šojat

SAVSKE VODE

Savske vode, sim tecete,
dragi mojoj porecete
da na bregu sedeč verno
zaklinjem vas ja nezmerno.

Ako bute blizu tekle,
da bi dragoj to porekle,
da z men' suze me vozite
i to jedno nju prosite:

Ak se samo vode tekne,
taki ruku naj odmekne,
putovanje suz bu lahko,
niti moje srce žmehko.

Ak vas pako pusti teči
prez pogleda i prez reči,
Črnom morju vas izručam
i za pokop preporučam.

To vas vendar, vetri, prosim
za 'nu ljubav koju nosim,
zdihtavanje povrneta
i od suz ga odvrneta.

Morebiti vreme dojde,
kada znovič na put pojde,
ter ga draga na stan prime,
vsa mi žalost onda mine.

KAK PLAČE SLAVIČEK

Kak plače slaviček vu krletki sedeči,
Tak ja sad tugujem dragu ne videči.
Za tobum gledeči zgubil sem me oči,
Za tobum misleči duge su mi noči.
Kak železo magnes jako k sebi vleče,
Tak pamet, življenje za tobom me teče.
Vekša žalost nemre mi čez srce projti,
Nego da ja dragoj tebi nemrem dojti.
Rajši bi te videt i z tobum govoriti,
Nego lepo sveta blago zadobiti.

O DIVOJKE, VRT ZELENI

O divojke, vrt zeleni,
o mladenci, cvet ljubleni,
dok rastete
dok cvetete,
dok ste mladi
jeste dragi
vsem i vsakomu.

Mladost vaša je cvetuča,
krv je pak vaša goruča,
vsaki vu vas oči vpira,
ar lepota nima mira,
ona truca ljubiti.

Doklam jeste vu tom cvetu,
prijeti ste po vsem svetu,
vsaki želi vaša leta,
vsaki želi ovo cveta
srcu momu dragoga.

Vi živete vu veselju,
spunjavate vašu želju,
vsa vam idu poleg volje,
drugi plaču vse nevolje
i turobno življenje.

O lepote vi zrcala,
kak se ne bi vsem dopala,
kada mladost,
kada radost,
kad lepota,
kad dobrota
vu vas vsaka vidi se.

RJEČNIK

akoprem - premda
aldovati (mađ.) - pokloniti, žrtvovati
anda - dakle

beteg (mađ.) - bolest
breg - riječna obala

cela (lat.) - ćelija
cent (lat.) - stara mjera za masu, oko 50 kg

če - ako
čeprem - premda, iako
čez - kroz, preko
čokli - cokule

dime - doma, kući
dišući - mirisav
doklam - dokle, dok
dona nobis pacem (lat.) - daruj nam mir
dudaš - gajdaš
dudice - gajde

fkaniti - varati
frater - fratar, redovnik

hip - tren, trenutak
horputer - mast za kosu

jaklen - prosen, ječmen

kapuc - kapuljača, kukuljica
klinčec - karanfil
klošter (lat.) - samostan
korda (lat.) - uže, konopac
koruš (grč.) - kor, zbor
križovate šogorice - dvostruke šurjakinje, jetrve; zaljubljene u istoga muškarca
kušuvati (prema njem.) - ljubiti

lačen - gladan
lehkota - lakoća
lilijum - ljiljan
logožar - rogožar, vrsta pletene haljine

magnes - magnet
Miserere - početak psalma *Miserere mei deus* (Smiluj mi se gospodine)
morje - more
muž - 1. muž; 2. seljak, kmet
mužek - seljak

naj - nek, neka
nazavati - nazivati, zvati
neje - nije

oblok - prozor
obnoriti - poluditi

parta (mađ.) - vrpca za glavu, nakit na glavi djevojke koji je oznaka djevojaštva
paščiti se - žuriti se
peršona (lat.) - osoba
pisk - pisak, zvižduk
poleg - pored, pokraj
potlem - poslije
prez - bez
prodekuvati - propovijedati

slaviček - slavuj
snešica - snašica, snaha
sopun - sapun
spominati se - podsjećati se, razgovarati
sprejti se - prošetati se
sprevajati - sprovoditi, pratiti
svrž - grana

šegav - lukav, podmukao
štomf (njem.) - čizma

tancati - plesati

trogar - nosač

trucati - prkositi, poticati, siliti, nuditi

vendar - ipak

ves, vsa, vse - sav, sva, sve

vordati - borati, gužvati, žuljati; miješati

vrak - vrag

vre - već

vse - sve

vsigdar - svagda, uvijek

vsigdi - svugdje

vžiti se - uživati; *vži' se* - uživaj,

nauživaj se

vživati - uživati

zahman - uzalud

zamuditi - propustiti (vrijeme, priliku),
zakasniti

zdihavanje - uzdisanje

zdihavati - uzdisati

zmetati (prez. *zmečem*) - pometati,
mesti; nabacati

zmožno - moćno, silno

znovič - iznova

zvun - izvan; osim

žitek - život

življenje - život; *do življenja moga* - do
kraja mog života

žmehak - težak